seria de autor

Amos

Oz

Rime despre viață și moarte

roman

HUMANITAS fiction

Amos Oz

Rime despre viață și moarte

Traducere din ebraică şi note de
IOANA PETRIDEAN

HUMANITAS fiction

Coperta
ANGELA ROTARU

Redactor
RALUCA POPESCU

AMOS OZ
RHYMING LIFE AND DEATH
(HARUZEIHAHAIM VEHAMAVET)
Copyright © Amos Oz 2007
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2009,2011, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. — CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OZ, AMOS
Rime despre viață şi moarte / Amos Oz; trad.: Ioana Petridean. - Bucureşti: Humanitas Fiction, 2011
ISBN 978-973-689-406-0

I. Petridean, Ioana (trad.)
821.411.16-31=135.1

Întrebările obişnuite sunt: De ce scrii? De ce scrii aşa? Vrei să-ţi influenţezi cititorii? Şi, dacă da, în ce fel? Ce rol au poveştile tale? Ştergi şi corectezi tot timpul ceea ce aşterni pe hârtie, sau eşti un scriitor inspirat? Cum este să fii un scriitor renumit şi cum îţi afectează asta familia? De ce vezi aproape întotdeauna numai latura negativă a lucrurilor? Ce părere ai despre alţi scriitori, cine te influenţează şi pe cine nu poţi suporta? Şi, apropo, cum te defineşti? Cum le răspunzi celor care te contestă, cum te simţi când se întâmplă acest lucru? Cât de tare te afectează asemenea atacuri? Scrii de mână, sau la calculator? Cam cât câştigi de pe urma unei cărţi? Inventezi poveştile pe care le scrii, sau te inspiri din viaţa de zi cu zi? Ce crede fosta ta soţie despre personajele feminine din cărţile tale? De ce ţi-ai părăsit şi prima, şi a doua soţie? Ai un program de scris, sau scrii numai când ai inspiraţie? Eşti un scriitor angajat? Dacă da, ce cauză susţii? Poveştile tale sunt autobiografice, sau rodul imaginaţiei tale? Şi, lucrul cel mai important dintre toate, artist fiind, cum se face că viaţa ta nu este agitată? Am putea spune chiar că este destul de monotonă. Sau poate că există încă o mulţime de lucruri pe care nu le cunoaştem despre tine? Cum se face că un scriitor, un artist ca tine, are o slujbă de contabil? E doar un mijloc de a-ţi câştiga existenţa? Şi, spune-mi, contabilitatea nu alungă muza? Sau poate că dispui şi de alte mijloace de trai, mai puţin licite? Poate ne dai şi nouă câteva sfaturi în acest sens? Şi poate ne zici şi nouă, te rugăm, pe scurt şi în cuvintele tale, ce anume ai vrut să spui în ultima ta carte?

Există răspunsuri înşelătoare şi răspunsuri în doi peri. Răspunsuri simple şi directe nu există.

De aceea scriitorul se va opri într-o cafenea micuţă, la trei sau patru străzi de Casa de cultură „Shunia Shor", unde, în seara aceasta, are loc o întâlnire literară. Cafeneaua e strâmtă şi întunecoasă, înăbuşitoare şi, tocmai de aceea, numai bună pentru el. Va sta aici şi se va concentra asupra acestor întrebări (de când se ştie ajunge întotdeauna cu o jumătate de oră sau patruzeci de minute înainte de începerea evenimentului şi de fiecare dată trebuie să îşi caute câte ceva de făcut până îi vine rândul). Îi cere unei chelneriţe obosite, cu sâni generoşi şi îmbrăcată într-o fustă scurtă, să şteargă masa la care stă, dar suprafaţa devine mai lipicioasă decât înainte. Poate că nici cârpa nu era prea curată.

Scriitorul se va holba în tot acest timp la picioarele chelneriţei, sculpturale şi frumoase, al căror singur cusur sunt gleznele puţin cam groase. Apoi îi va privi cu coada ochiului chipul, O faţă drăguţă, luminoasă, cu sprâncene îmbinate. Părul îi e legat cu un elastic roşu. Scriitorul va simţi un iz de transpiraţie şi săpun, miros de femeie obosită. Prin materialul fustei se vede linia chiloţilor. Ochii lui rămân aţintiţi acum asupra acestui loc: o uşoară asimetrie pe fesa stângă îl stârneşte. Ea va vedea că-i măsoară picioarele, coapsele, fesele şi va ofta dezgustată, părând să spună: termină odată!

*

Din politeţe, scriitorul îşi va muta privirea, va comanda omletă şi salată, o chiflă şi o ceaşcă de cafea, va scoate o ţigară din pachet şi o va strânge între degetele care îi vor susţine obrazul: chipul lui capătă o expresie plină de spiritualitate, de care chelneriţa nu se lasă impresionată, răsucindu-se pe călcâie şi dispărând îndărătul uşii bucătăriei.

În timp ce îşi aşteaptă omleta, scriitorul îşi imaginează prima dragoste a acestei chelneriţe (se hotărăşte să o numească de acum înainte Riki): la doar şaisprezece ani, s-a îndrăgostit de portarul de rezervă al echipei Bnei Yehuda, Charlie, care odată, într-o zi ploioasă, şi-a făcut apariţia la volanul maşinii sale, Lancia, în faţa salonului de înfrumuseţare la care lucra ea şi a răpit-o de acolo. Au petrecut împreună trei zile, într-un hotel din Eilat (unchiul lui era coproprietar al acelui hotel). În Eilat, el i-a cumpărat o rochie uluitoare, cum aveau cântăreţele grecoaice, o rochie cu monede micuţe de argint şi tot tacâmul, dar după numai două săptămâni a părăsit-o şi s-a întors din nou la hotel, de data aceasta împreună cu una care ieşise pe locul al doilea la concursul Miss Litoral. Iar Riki, în toţi cei opt ani care au trecut de atunci şi pe întreg parcursul celor patru relaţii avute după aceea, nu a încetat să viseze că într-o zi el se va întoarce: aşa îi era firea, uneori era îngrozitor de furios pe ea, i se şi facea frică, se simţea în pericol, fiindcă se purta ca şi când şi-ar fi ieşit din minţi, pentru ca imediat după aceea, pe neaşteptate, să se potolească şi să îi ceară iertare, ca un copil, îmbrăţişând-o, spunându-i pisi-pisi, sărutând-o pe gât, gâdilând-o puţin cu respiraţia lui caldă, dezmierdând-o cu vârful nasului şi sărutând-o cu blândeţe, ceea ce o făcea să se înfioare de o plăcere dulce ca mierea, apoi ridicând-o în braţe cu un gest ferm şi aruncând-o în sus ca pe o pernă, până ce ea striga măiculiţă, dar el o prindea, ca întotdeauna, exact în ultima clipă, şi o strângea cu putere la piept, să nu o scape. Ii plăcea să o dezmierde îndelung cu vârful limbii îndărătul fiecărei urechi, ba chiar şi înăuntrul lor, apoi puţin în locul acela de la ceafa, exact unde creşte un păr moale ca puful, până când plăcerea aceea dulce

precum mierea se transforma în pasiune. Charlie nu a ridicat niciodată palma asupra ei şi nici nu a insultat-o. A învăţat-o cum să danseze lipită de partenerul ei, a învăţat-o să poarte bikini, să stea la soare dezbrăcată, întinsă pe burtă, să închidă ochii şi să îşi imagineze tot felul demascări, dar a fost şi ultimul bărbat care i-a spus cat de bine o prind cerceii lungi, cu pietre verzi, punându-i în evidenţă frumuseţea feţei şi a gâtului.

Însă curând după aceea a fost forţat să returneze Lancia şi i-au pus mâna ruptă în ghips, iar el s-a întors din nou la Eilat, de data aceasta cu o altă fată, Lucy, care ieşise pe locul al doilea la concursul Miss Litoral, şi înainte de a pleca i-a spus, vezi tu, pisi, chiar îmi pare foarte rău, dar încearcă să mă înţelegi, dacă e să fim cinstiţi, Lucy a fost înaintea ta şi, ca să ţi-o spun pe şleau, Lucy şi cu mine nu ne-am despărţit niciodată cu adevărat, numai ne-am ciondănit puţin şi am luat o pauză o vreme, dar acum pur şi simplu ne-am regăsit şi cu asta basta, iar Lucy m-a rugat să îţi spun că nu este supărată pe tine, no hardfeelings, şi vei vedea, pisi, că după o vreme vei depăşi încetul cu încetul episodul despărţirii noastre şi îţi vei găsi, cu siguranţă, un bărbat mult mai potrivit decât mine, deoarece adevărul e că meriţi pe cineva mai bun ca mine, meriţi bărbatul cel mai bun din lume.

Dar cel mai important lucru, pisi, este ca şi tu, si eu să rămânem numai cu amintiri frumoase.

În cele din urmă, Riki i-a dăruit unei veri- şoare rochia aceea grecească, plină de bănuţi de argint, iar bikiniul l-a îndesat în fundul unui sertar plin de ace şi aţe pentru cusut, uitându-l acolo: bărbaţii nu pot fi altfel, pur şi simplu aşa sunt ei plămădiţi, dintr-un aluat de proastă calitate, dar cu toate acestea, după părerea ei, nici femeile nu sunt mult mai breze, şi de aceea poveştile de dragoste se termină aproape întotdeauna prost.

A trecut deja destul de multă vreme de când Charlie nu mai face parte din echipa Bnei Yehuda. Acum are familie şi trei copii şi o fabrică în Holon, care produce sisteme de încălzire folosind energia solară, aprovizionând chiar şi teritoriile palestiniene şi Ciprul. Dar ce s-a întâmplat cu Lucy? Cu picioarele ei zvelte? Să ne imaginăm cum s-a sfârşit povestea ei. Oare şi de ea s-a descotorosit Charlie după ce s-a plictisit? Dacă aş avea adresa ei sau numărul de telefon, dacă aş avea destul curaj, aş căuta-o. Am bea o cafea. Am sta de vorbă. Poate chiar am deveni prietene? Acum nu îmi mai pasă de el câtuşi de puţin, în schimb mă gândesc la ea. Pe el nu mi-l mai amintesc nici măcar cu dezgust, dar îmi aduc aminte de ea destul de des: poate pentru că acum trece prin ce am trecut eu? Oare şi pe ea o alinta în timp ce stăteau culcaţi pe pat, spunându-i pisl? Râdea şi îi dezmierda buzele cu vârful nasului? O ajuta să se descopere, să îşi cunoască trupul, ghi- dându-i cu blândeţe mâinile? Dacă aş reuşi să o găsesc şi să vorbim despre toate lucrurile astea, poate că în cele din urmă am deveni prietene.

Între o femeie şi un bărbat nu există loc pentru prietenie, dacă între ei s-a strecurat pasiunea. Iar dacă nu există pasiune, între ei nu e loc pentru nimic. Dar între femei, mai ales între două femei care au avut parte de multă suferinţă şi dezamăgire provocate de bărbaţi, cu atât mai mult între două femei care au suferit din pricina aceluiaşi bărbat... Poate că tocmai de-asta ar trebui să încerc să o găsesc pe Lucy.

*

La o masă din apropiere stau doi domni care par că nu se grăbesc nicăieri, amândoi la vreo cincizeci de ani. Unul dintre ei atrage atenţia: e un bărbat corpolent, complet chel, cu un chip serios, şi care seamănă cu personajele negative din filmele poliţiste. Bărbatul mai scund e mai ponosit, chiar zdrenţăros; e expansiv, iar chipul lui arată că e gata să dăruiască admiraţie sau compătimire oricui ar avea nevoie. Scriitorul îşi aprinde o ţigară şi îşi închipuie că e un funcţionar mărunt sau un agent de vânzări care se ocupă de fohnuri. Scriitorul îl numeşte pe cel mai impozant dintre cele două personaje domnul Lion, în vreme ce bărbatul servil ar putea fi un Shlomo Hughi oarecare. Dar amândoi stau aplecaţi în acelaşi fel asupra farfuriilor.

Cel care seamănă cu un personaj negativ spune:

— Ba mai mult, până apuci să realizezi ceva în viaţă, ai ajuns deja la capătul zilelor.

Celălalt spune:

— Îţi dau perfectă dreptate. Dar cred că şi tu eşti de acord cu mine că, dacă trăieşti numai pentru mâncare şi băutură, lumea nu-şi va aminti de tine. Omul are nevoie, într-o măsură mai mare sau mai mică, de spiritualitate; aşa cum spune religia noastră. Trebuie să existe un echilibru spiritual.

Tu, observă personajul autoritar cu răceală, ba, am puteam spune, chiar cu dezgust, tu arunci tot timpul vorbe în vânt. Ce spun eu în vânt? Pur şi simplu la întâmplare. Ar fi mult mai bine să vii cu argumente şi exemple luate din viaţa de zi cu zi.

— Bun, poate că ai dreptate, de ce nu, să îl luăm, de pildă, pe Hazam de la Isratext, Ovdeia Hazam, ți-l amințești, cel care a câștigat o jumătate de milion în urmă cu doi ani și care după aceea a divorțat, a renunțat la vechiul stil de viață, și-a schimbat apartamentul, și-a investit banii, a refuzat să-i împrumute pe cei care nu prezentau garanție, s-a înscris în partidul nostru și nu s-a lăsat până nu a ajuns șef de filială, trăia ca un rege. Dar ce spun eu rege? Ca un lord. În cele din urmă i-a fost descoperit un cancer în formă avansată și a fost internat în stare critică la Yehilov.

Domnul Lion strâmbă din nas și spune plictisit:

— Desigur. Ovdeia Hazam. Am fost la nunta fiului lui. Întâmplarea face să cunosc destul de bine povestea lui, împrăștia banii fără să gândească, îi cheltuia și pe lucruri utile și pe lucruri inutile, în egală măsură, se fațâia toată ziua prin oraș în Buickul ăla albastru al lui, cu câte o blondă din Rusia, și căuta în stânga și-n dreapta investitori de toate felurile, antreprenori, garanții, finanțatori, parteneri de afaceri.

Bietul de el. Ca să ce? Dar mai bine să lăsăm deoparte acest subiect: nu este un exemplu bun. Cancerul, dragul meu, nu se dobândește din pricina proastelor obiceiuri. Cancerul, oamenii de știință au stabilit deja lucrul acesta, apare din pricina mizeriei sau a nefericirii.

*

Scriitorul lasă neatinsă în farfurie aproape jumătate din omletă. Ia două sau trei guri de cafea, dar aceasta are gust de ceapă prăjită în unt într-o tigaie arsă. Aruncă o privire spre ceas. ii plătește lui Riki, îi mulțumește cu un zâmbet pentru restul pe care îl ascunde pentru ea sub farfurioara ceștii de cafea. Este atent ca de data aceasta să nu o privească în ochi, dar nu se poate abține să nu îi analizeze cu atenție, în timp ce femeia se îndepărtează, unduirea coapselor: linia chiloților atât de distinctă pe fesa stângă, ușor de ghicit prin materialul fustei, puțin mai sus decât cea de pe fesa dreaptă. Ii este greu să își desprindă privirile. In cele din urmă se ridică și se îndreaptă spre ieșire, dar apoi se întoarce și coboară două câte două treptele spre toaleta fără ferestre: becul ars, tencuiala căzută și un miros greu de urină veche îi amintesc faptul ca nu e pregătit pentru întâlnire și pentru a răspunde întrebărilor venite din public.

Când se întoarce, vede că domnul Lion și celălalt și-au apropiat scaunele și, umăr lângă umăr, stau aplecați deasupra unei agende sau a unui dosar, bărbatul impozant citește încet, urmărind rândurile cu un deget gros, și vorbește în permanență cu emfază, în șoaptă, clătinând dezaprobator din cap fără oprire, ca și cum ar elimina ceva pentru totdeauna din text, ceva ce nu cadrează și nici nu ți-ar trece prin minte, în vreme ce partenerul său cel obedient dă aprobator din cap fără încetare.

*

După ce iese în stradă, scriitorul își mai aprinde o țigară. Nouă și douăzeci. Este o seară călduroasă și umedă, pe străzi și în curți aerul pare a se fi coagulat, funinginea este îmbibată de apă, iar gazele scoase de țevile de eșapament te ard. Scriitorului i se pare insuportabil să fii internat într-o seară sufocantă precum aceasta la spitalul Yehilov, în stare critică, înțepat de ace și conectat la diverse tuburi, întins pe cearșafuri leoarcă de transpirație, ascultând sunetul gâfâit al mașinăriilor pentru respirație artificială. Scriitorul își imaginează că Ovdeia Hazam, înainte de a se îmbolnăvi, a fost întotdeauna un om energic, un om care se mișca fără încetare, care acum era aici, pentru ca după numai o secundă să fie în altă parte, un tip corpolent, dar agil, ca un dansator, având obiceiul să se plimbe toată ziua pe străzile orașului în Buickul lui albastru, înconjurat în permanență de oameni gata să îi dea o mână de ajutor, de prieteni, de consultanți dispuși să îl consilieze gratis, de femei tinere, de investitori, de mediatori și de persoane care îi garantau succese viitoare, de indivizi plini de idei și inițiative, precum și de tot felul de personaje dubioase, dispuse să facă tot felul de lucruri reprobabile. Era obișnuit să bată lumea pe umăr cât era ziua de lungă, să îmbrățișeze și să strângă cu toată puterea la pieptul său mare atât bărbați, cât și femei, să lovească prietenește cu pumnul în stomacul interlocutorilor săi, să le jure că are dreptate, să-și exprime stupefacția, să izbucnească în hohote puternice de râs, să fie ironic, să se abțină și să glumească, să spună sunt de-a dreptul șocat, să strige uită de asta, cu zâmbetul pe buze, să recite versete din Tora. Uneori se lăsa inundat din cap până-n picioare de un val de emoție autentică, și astfel a început totul, dintr-odată, cu săruturi și dezmierdări pline de entuziasm împărțite femeilor și bărbaților deopotrivă, cu îngenuncheri și lacrimi care izbucneau din senin, cu stânjeneală și iar sărutări, mângâieri, îmbrățișări și lacrimi, plecăciuni adânci, jurăminte pe care nu le va uita niciodată, și deja obosea repede, respira cu dificultate, îi venea greu să zâmbească, să salute la plecare cu palma larg deschisă, pe degetele căreia atârnau nelipsitele chei ale Buickului său.

*

Sub fereastra camerei în care zăcea muribundul Ovdeia Hazam s-au auzit toată seara vaierul întrerupt al sirenelor ambulanţelor, scârţâitul frânelor, strigătele animalice de bucurie izbucnite din gurile crainicilor de la radio în timpul reclamelor, care inundau biroul dispeceratului unei companii de taximetre aflat chiar la intrarea în curtea spitalului. Cu fiecare gură de aer trasă în piept, plămânii tăi pompează un amestec mâlos, un miros greu de urină, de otrăvuri menite să îţi aline durerile, de resturi de mâncare, de transpiraţie, de parfumuri, vapori de clor şi medicamente, de pansamente pătate şi duhoare de fecale, rămăşiţele digerate ale salatei de sfeclă. Degeaba au deschis larg toate ferestrele vechiului cămin cultural, care acum se numeşte „Casa de cultură Shunia Shor şi cei şapte martiri"; aparatele de aer condiţionat nu funcţionează, înrăutăţind astfel lucrurile, iar atmosfera poluată devine apăsătoare, părând a se coagula. Publicul este leoarcă de transpiraţie. Se întâlnesc persoane cunoscute, stau de vorbă în picioare până târziu. Alţii se aşază pe scaunele grele, tinerii pe băncile încăpătoare din jurul pupitrului de la care vorbeşte lectorul, veteranii au prins locuri pe rândurile din faţă, hainele le sunt lipite de piele, mirosul trupului fiecăruia dintre ei şi mirosul trupurilor vecinilor umplu aerul şi aşa greu de respirat.

Iar în tot acest timp schimbă păreri în legătură cu ştirile serii, discutând despre catastrofa din Akko, despre scurgerile de informaţii guvernamentale, despre descoperirea unor fapte de corupţie, despre situaţia economică, despre defectarea aparatelor de aer condiţionat, despre căldură. Degeaba se învârt trei ventilatoare obosite deasupra capetelor lor, pentru că nu se simte nimic: înăuntru este foarte cald. În locul acela dintre guler şi ceafa se înghesuie fără încetare insecte micuţe, ca şi cum ne-am afla în Africa cea sfâşiată de conflicte. Mirosurile de transpiraţie şi deodorant fac aerul de-a dreptul irespirabil.

Afară, la o depărtare de numai trei sau patru străzi, coboară cineva, după care porneşte din nou sirena unei ambulanţe sau a unei maşini de pompieri, vaierul de coşmar se stinge treptat, dar nu ca şi cum s-ar îndepărta, părând mai degrabă că i-au pierit puterile. Apoi strada este străpunsă de scâncetul sfâşietor al alarmei unei maşini oprite în cine ştie ce parcare, cuprinse pe neaşteptate de panica de a nu fi abandonată în întuneric. Oare vor auzi de la scriitorul nostru ceva nou în seara aceasta? O fi putând să ne explice cum am ajuns în situaţia aceasta sau ce ar trebui să facem pentru a o schimba? O fi văzând lucruri pe care noi încă nu le putem percepe?

*

Câţiva au adus cu ei câte un exemplar al cărţii pe marginea căreia se va discuta în seara aceasta, iar în urmă cu o oră s-au folosit de el — sau de ziarul Davar— ca de un evantai. Suntem deja în întârziere, iar scriitorul nu şi-a făcut încă apariţia. In programul serii sunt trecute un cuvânt de deschidere, prezentarea unor probleme literare de actualitate de către un specialist, lectura câtorva fragmente scurte din cea mai recentă carte a scriitorului, conferinţa autorului, întrebări şi răspunsuri, finalul şi im discurs de încheiere. Intrarea este liberă, iar scriitorul acesta atrage destul de mulţi curioşi.

Şi iată că ajunge şi el în cele din urmă.

Deja îl aşteaptă de douăzeci de minute, în capătul scărilor, directorul casei de cultură, un om vesel şi optimist de şaptezeci şi doi de ani, rozaliu în obraji, rotunjor, cu faţa ca un măr copt care a fost lăsat prea multă vreme în coş, până când a început să se usuce încet, cu obrajii acoperiţi de vinişoare albăstrui, dar cu sufletul curat, străbătut de canale prin care curg din abundenţă entuziasmul şi prietenia. La fel de adevărat este şi faptul că un iz acrişor de transpiraţie îi învăluie trupul, făcându-se cu atât mai mult simţit în clipa în care îţi strânge mâna. Imediat pune bazele, împreună cu scriitorul acesta mai tânăr cu treizeci de ani decât el, unei legături marcate de o afecţiune sinceră, îmbinată cu un entuziasm vesel, asemănătoare intimităţii create între doi vechi camarazi, luptători în grupările de gherilă, tu şi cu mine, doi bărbaţi care stau umăr lângă umăr în acelaşi detaşament, amândoi luptând neobosiţi în numele valorilor culturii şi al ideilor, precum şi pentru întărirea fortificaţiilor sufletului. Tocmai acesta este motivul pentru care ne permitem unii altora să ne aflăm acum aici, în spatele frontului, două, trei clipe de relaxare a minţii înainte ca publicul să ne cheme în sală şi să ne invite să luăm loc de la pupitrul lectorului.

*

Da, da, da, ce bine că ai venit, tânărul meu prieten, ce bine că ai venit, aici te aşteaptă toată lumea ca pe un mire, Doamne, Doamne, cum se spune, ai cam întârziat un pic. Ce anume? Te-au ţinut prea mult la cafenea? Lasă, nu-i nici o problemă, toată lumea întârzie la noi. Nu ştii bancul ăla cu mohelul care a întârziat la ceremonia de circumcizie? Nu? Ţi-l spun eu. De fapt, ţi-l spun după - povestea e puţin cam lungă, în ea apare din întâmplare şi Druyanow, îl ştii pe Druyanow? Nu? Dar cum se poate una ca asta? Doar eşti

scriitor israelian! Druyanow, Rabbi Alter Druyanow, autorul Cărții veseliei și a înțelepciunii. Cartea veseliei și a înțelepciunii este o adevărată mină de aur pentru orice scriitor evreu! în fine, lasă. Ajunge cu asta. Oamenii deja s-au așezat pe scaune și ne așteaptă. Despre Druyanow povestim noi după aceea. Asta fără doar și poate. Insă te rog să nu uiți să îmi aduci aminte, am o mică teorie în ceea ce privește diferența fundamentală între o glumă și o istorioară cu tâlc. Bun. Dar să lăsăm asta pentru mai târziu. Ai întârziat puțin, dragul meu prieten, dar nu-i nimic, nu-i nimic, nu-i nici o problemă, atâta doar că noi începuserăm să ne temem de ce e mai rău, Doamne ferește, că ne-ai alungat din inima ta. Dar de renunțat nu am renunțat! Sub nici o formă, dragul meu prieten! Se știe că suntem încăpățânați!

Scriitorul, la rândul său, își va cere scuze pentru întârziere și va îngăima o glumită:

— Puteați să începeți fără mine.

— Doamne ferește, Doamne ferește, fără tine! Ce glumă bună! va adăuga obosit directorul cel bătrân printre hohote de râs și mirosurile pe care le răspândește, aroma unui fruct a cărui vreme a trecut de mult, asemenea cascadelor hohotite ale râsului său: Acum, că ai venit, să îmi fie cu iertare, nimic din ceea ce se petrece aici nu poate începe fără noi! Și apropo (peste puțin timp, amândoi urcă gâfâind scara), ce anunțe crezi că vor obține americanii ăia de la dragii noștri arabi? Vor obține pentru noi, în sfârșit, puțină liniște? Măcar vreme de un an sau doi?

Dar imediat își răspunde singur la întrebare:

— Nu vor obține absolut nimic. Iar noi vom avea de înfruntat în continuare aceleași probleme, precum și altele noi. Ca și când cele vechi nu ne-ar fi fost de ajuns. Suc de portocale? Limonadă? Poate o băutură carbogazoasă? Nu! Dar nu te gândi acum la asta! Păcat de efortul intelectual! Iată, am ales eu în locul tău și am rezolvat problema, hai, în cinstea ta, să avem o seară efervescentă! Așa că bea, te rog, bea în tihnă, fiindcă imediat vom lua cu asalt publicul nostru însetat - dacă te interesează opinia mea - de răsturnări de situație și două, trei mici provocări. Iar tu, dragul meu, să nu ai milă de ei! Și acum, dacă ți-ai terminat băutura, hai să urcăm pe scenă. Stau de ceva timp acolo și sunt puțin cam supărați pe noi!

Și astfel o pornesc amândoi, scriitorul și directorul cel bătrân, pe lângă rândul din spate, îndărătul cortinei, până ce ajung pe scenă, serioși, cu figurile concentrate, asemenea unor persoane cărora le-au fost confiscate proprietățile. In public se iscă imediat rumoare, poate pentru că scriitorul poartă o cămașă de vară, pantaloni kaki și sandale: pur și simplu nu are înfățișarea unui artist, pare mai degrabă un kibbutznic trimis la oraș să organizeze o demonstrație pentru pace sau un ofițer în rezervă îmbrăcat în haine civile. Putem spune că este un om destul de simplu, din punct de vedere uman, adică, este un om ca toți oamenii, dar veți vedea ce poveşti complexe creează. Cu siguranță nu a avut cea mai ușoară dintre copilării. Ne interesează în mod deosebit să aflăm cum este soția lui. Judecând după ceea ce scrie în cărți, probabil că nu este cea mai docilă femeie din lume. Sunt adevărate zvonurile cum că ar fi divorțat? Nu? Cum că ar avea deja două divorțuri la activ? Vedem asta în poveștile pe care le scrie: doar nu iese fum fără foc. Sigur că da, în fotografii pare cu totul altă persoană.

Puțin mai bătrân. Câți ani o fi având? Cam patruzeci și cinci, nu? Maximum patruzeci și cinci. Chiar așa? Eram sigură, dar ce spun eu sigură, puteam să jur că e mult mai înalt.

*

Pe scriitor îl așază în mijloc, între actrița care va recita din opera lui și criticul literar, își vor strânge mâinile. Vor da aprobator din cap. Ruhale Reznik se va grăbi să își retragă degetele din mâna lui, ca și când ar arde-o ceva. Scriitorul va observa și își va aminti mai târziu gâtul ei fin învăluit de o roșeață mai intensă decât cea care îi inundă obrajii în clipa în care își strâng mâinile.

Directorul casei de cultură se va ridica de pe scaun cu mare dificultate, va muta microfonul dintr-o mână în alta, va rosti cuvântul de deschidere, îi va ura o seară bună publicului atât de pestriț și numeros care ni s-a alăturat în această seară, își va cere scuze pentru disconfortul provocat de defectarea aparatelor de aer condiționat, va glumi pe seama fapului că în lipsa răului nu putem recunoaşte binele; oare nu datorită defectării aparatelor de aer condiționat suntem scutiți de data aceasta de tortura zumzetului chinuitor și, de aceea, spre norocul nostru, nu vom pierde nici măcar o silabă?!

Apoi va prezenta în detaliu subiectele care vor fi puse pe tapet, va asigura publicul de faptul că seara se va încheia cu o sesiune de întrebări și răspunsuri, precum și cu o discuție deschisă cu invitatul nostru, care, spune el cu bucurie, chiar nu mai are nevoie de nici o prezentare, dar, în orice caz, nu pot să nu mă opresc asupra câtorva detalii, apoi răsfoiește hârtiile și trece în revistă preț de zece minute biografia

scriitorului şi ridurile tuturor cărţilor sale (ba chiar îi atribuie acestui scriitor paternitatea unui roman care s-a bucurat de un mare succes, deşi el aparţine altcuiva) şi îşi încheie discursul de întâmpinare prin a le spune celor prezenţi cu o veselie ieşită din comun gluma pe care a auzit-o din gura scriitorului în timp ce urcau împreună scările: Permiteţi-mi, vă rog, să vă mărturisesc tuturor că mirele serii noastre a fost uimit să audă, ca să vezi, că l-am aşteptat atât de mult şi nu am început discuţia fără el! Dar, apropo de asta, îmi vine în minte un vers celebru, cât se poate de potrivit momentului, al poetului Tzfonia Beit-Halahmi, care spunea în volumul său, Rime despre viaţă fi moarte, următorul lucru, citez din memorie: „Nu există mireasă fără mire, şi nici dar fără dăruire". Iar acum, cu voia dumneavoastră, să continuăm programul stabilit. O seară bună tuturor şi vă urez bun venit la întâlnirea lunară a cercului de prieteni ai cărţii de valoare din cadrul Casei de cultură „Shunia Shor". Nu este de prisos să amintesc aici, cu multă mândrie, faptul că acest club al cărţii de bună calitate are o lungă tradiţie în comunitatea noastră, organizând evenimente lună de lună, de unsprezece ani şi jumătate.

*

Scriitorul se hotărăşte să nu zâmbească la auzul acestor cuvinte. Devine temător şi gânditor, chiar puţin trist. Toţi cei din public se holbează la el, ca şi cum el nu ar observa asta, de aceea îşi ţine, în mod intenţionat, privirile aţintite asupra unui portret al lui Beri Katzenel- son, înrămat şi atârnat pe peretele din dreapta pupitrului lectorilor. Katzenelson arată viclean şi bun în acelaşi timp, ca şi cum, exact în acea clipă, i-ar fi fost dat să transpună în cuvinte o poveste frumoasă şi plină de învăţăminte, cu pilde dătătoare de înţelepciune, presărată cu drumuri şerpuitoare şi puţin umblate, cunoscute numai şi numai lui. Astăzi el este rege. Dar ce spun eu rege? Lord. Şi astfel, în cele din urmă, pe buzele scriitorului apare zâmbetul pe care publicul îl aştepta de multă vreme, în timp ce gazda evenimentului îşi rosteşte cuvântul de deschidere.

În clipa aceea, scriitorul are impresia că cineva, o persoană aflată într-unul dintre colţurile sălii, aşezată destul de departe de pupitrul lectorilor, izbucneşte într-un hohot de râs nu tocmai bine intenţionat, mai degrabă un rânjet provocator, sarcastic. Privirea scriitorului măsoară sala în lung şi-n lat: nu observă nimic. Nimeni nu pare a rânji sarcastic. Auzul l-a înşelat. În schimb, îşi pune acum coatele pe masă şi îşi sprijină bărbia în mâini, se învăluie într-o mantie de modestie şi detaşare în timp ce criticul literar îşi rosteşte prelegerea, cu chelia lui pistruiată strălucind în lumina lămpilor fixate în tavan, stând în picioare şi subliniind pe un ton polemic inutilitatea comparării celei mai recente cărţi a scriitorului cu romanele unor autori aparţinând aceleiaşi generaţii sau unor generaţii trecute, descoperă de cine a fost influenţat, îi stabileşte sursele de inspiraţie, pune în lumină elemente mai puţin vizibile pentru un cititor neavizat, semnalează diferite niveluri sau chei de interpretare, scoate în evidenţă legături surprinzătoare, sapă adânc, până când ajunge în inima poveştii, îşi cantonează trupele acolo şi începe să facă cercetări; se scufundă iar şi iar, respiră cu dificultate, îşi susţine în faţa întregii lumi dezaprobarea pe care a extras-o din aceste ape atât de adânci, dezvăluie mistere, apoi iar sapă şi se scufundă, pentru a se ridica din nou la suprafaţă, dezleagă taine complexe, descifrează coduri elaborate cu măiestrie de acest scriitor, precum strategia negării multiple, ambiguitatea, precum cursele şi capcanele care ne ascund tehnica artistică deosebită sub stratul unei fundaţii care obstrucţionează privirea, iar de aici trece la problema încrederii şi a credibilităţii, cea care constituie şi chestiunea centrală a instanţei auctoriale, pentru ca mai târziu să vină rândul raportului şi liniei de demarcaţie dintre ironie şi autoironie, ceea ce ne pune faţă în faţă cu problematica graniţelor legitimităţii, a tipurilor de convenţii folosite, a contextului şi intertextualităţii, iar din acest punct să ajungă direct la chestiunea morfemului şi a aspectului pseudoarhaic, precum şi la problema politicii actuale. Oare toate aceste întrebări latente oferă textului legitimitate? Oare sunt ele cu adevărat imanente? Sincronice sau diacronice? Dizarmonice sau polifonice? în cele din urmă, criticul literar ridică ancora şi navighează plin de curaj pe apele nesfârşite ale mării de sensuri, dar nu înainte de a-şi impresiona ascultătorii cu o întoarcere agilă către întrebarea fundamentală, care este, de fapt, sensul termenului „sens" în relaţie cu creaţia artistică în general şi cu opera literară în special şi, desigur - cu romanul la care ne referim în seara aceasta?

Zadarnic.

În momentul acesta scriitorul adoptă poziţia obişnuită în astfel de situaţii: îşi cuprinde tâmplele în palme (gest pe care l-a învăţat de la tatăl său, un diplomat de rang inferior) şi încetează să asculte, lăsându-şi privirea să survoleze încăperea, înşelând publicul, afişând o expresie amară sau plină de pasiune sau nefericită, surprinzând din când în când imaginea fugară a unor coapse depărtându-se, în timp ce posesoarea lor îşi trece un picior peste celălalt, aranjându-şi o buclă rebelă de păr cărunt, observând figura încordată a

vreunui ascultător atent, localizând un râuleț de sudoare care se prelinge, înghițit de decolteul adânc al unei doamne. Ceva mai departe, lângă ieşirea de urgență, se distinge chipul palid, prelung, inteligent al unui tânăr educat, care nu peste multă vreme va deveni grav, crunt, pe scurt, un duşman teribil de înverşunat al ordinii sociale actuale. Iar acolo, pe rondul al treilea, o tânără bronzată, cu sâni frumoşi, într-o cămaşă verde fără mâneci, iar mâna ei fină ca mătasea, cu degete lungi, îi plutește preț de o clipă deasupra umărului.

Criticul literar cotrobăie ca prin buzunarul său în opera lui amărâtă, în căutarea unor subiecte ce privesc procesul creației literare.

*

În rândurile din față e o femeie cu falei late, cu picioarele străbătute de vene proeminente încălecate unul peste celălalt, corpolentă, toate dietele şi toate eforturile au fost abandonate de ani buni, ce au în comun ea şi vanitatea frumuseții, deja nu mai are nici o formă şi a ales aspirația spre sfere mai înalte. Privirea ei nu se abate nici o clipă de la vorbitor, de la criticul literar, buzele îi sunt întredeschise în întâmpinarea plăcerii fără margini care decurge dintrăirea unei experiențe literare atât de profunde precum aceea de care are parte aici.

Aproape în linie dreaptă, în spatele ei, se foieşte plictisit în scaun un tânăr de vreo şaisprezece ani nu prea fericit, poate un poet în devenire, plin de coşuri, părul lui negru şi creț e sârmos, parcă prăfuit. Suferințele vârstei şi tristețea poveştii i-au schimonosit chipul în asemenea măsură, încât pare la un pas de a izbucni în lacrimi, iar îndărătul ochelarilor ale căror lentile sunt atât de groase, încât ai impresia că sunt făcute din două funduri de borcan, în adâncurile sufletului său, îi poartă acestui scriitor o iubire tainică şi entuziastă, suferința ta este şi suferința mea, sufletul tău este şi al meu, tu şi numai tu eşti capabil să înțelegi, oare nu sunt chiar eu sufletul care putrezeşte în singurătate între paginile cărții tale?

În fața acestui băiat, scriitorul observă figura furioasă a unui bărbat în toată firea, solid, cu aerul inconfundabil al unui membu al Histadrutului[1], desigur genul care până în urmă cu zece sau cincisprezece ani a fost un educator exigent şi mânat de idealuri la o şcoală veche, într-unul dintre cartierele muncitoreşti rău famate sau poate chiar directorul-adjunct al unui departament educațional districtual. Maxilarul îi este încordat, sprâncenele cărunte îi sunt zburlite, are deasupra buzei, lângă nara dreaptă, un semn din naştere negru, ca un gândac. Scriitorul îşi imaginează că, înainte de finalul dezbaterii, vom avea posibilitatea să auzim din gura acestui bărbat sever cea mai pertinentă dintre observații: cu siguranță nu a venit aici în seara aceasta pentru a-şi lărgi orizontul şi nici pentru a se distra, ci ca să se ridice în picioare imediat după ce ultimii vorbitori îşi vor fi rostit discursurile, să bată cu pumnul în masă şi să-şi exprime o dată pentru totdeauna dezaprobarea cu privire la ceea ce se numeşte „literatura isra- eliană contemporană", fiindcă ea nu conține absolut nimic din ceea ce ne trebuie în vremurile pe care le trăim acum, la începuturile anilor optzeci, şi, din nefericire, cu cât lipsesc mai multe lucruri, cu atât mai amarnic tânjim după ele.

*

Scriitorul a hotărât să îl numească pe bătrânul educator doctor Pesah Ikhat. Pe chelneriță de la cafenea o numise Riki. Personajul de film va continua să fie domnul Lion, iar umilul lui amic, Shlomo Hughi. Tânărul poet va fi Yuval Dahan, şi îi va întinde cu o mână tremurătoare criticului literar mugurii abia înfloriți ai primelor sale versuri, semnați cu pseudonimul Yuval Dotan. Doamnei însetate de cultură îi va spune Miriam Nehorait (dar copiii din curtea orfelinatului o strigă Miriam Norait2). Acțiunea se petrece într-o clădire veche, scorojită, de pe strada Raines, din Tel Aviv. Intre Miriam Nehorait şi băiatul cu ochelari se va stabili încetul cu încetul o legătură: într-o dimineață urcă, trimis de mama lui, până la uşa apartamentului ei. Femeia îi oferă un pahar cu suc şi două bucăți de prăjitură făcute cu mâna ei, însă el refuză politicos cea de-a treia bucată de prăjitură, aşa cum face şi cu mărul, şi mărturiseşte jenat că nu, nu cântă la nici un instrument muzical, dar da, din când în când şcrie câte ceva. Nimic închegat. Numai mâzgăleli.

După o zi sau două o vizitează din nou, deoarece i-a promis că îi va arăta poeziile lui, pe care ea nu le consideră deloc simple mâzgălituri, cu siguranță, cu siguranță nu sunt simple mâzgălituri, dimpotrivă, au o deosebită profunzime emoțională, bogăție literară, un delicat simț estetic, înglobând deopotrivă limbajul

1 Termenul ebraic dat mişcării sioniste internaționale.

2 Miriam cea Groaznică (ebr.).

iubirii față de oameni şi față de natură. Iar de data aceasta tânărul nostru acceptă portocala pe care femeia o decojeşte pentru el, după ce mănâncă trei bucăți de prăjitură şi bea un pahar de suc.

După o săptămână, Yuval bate din nou la uşa ei şi la fel face şi în zilele care urmează; doamna Nehorait îi pregăteşte dulcețuri groase, iar el îi cumpără şi îi aduce stânjenit mici cadouri: un melc fosilizat, captiv înăuntrul unui dreptunghi de sticlă. În serile următoare, ea îi va mângâia ba câte un braţ, ba umerii, în timpul conversației. Din pricina surprizei de proporţii sau a unui sentiment asemănător cu grija maternă, ea chiar alege să ignore palma aceea pe care o dată - dar numai o singură dată - el o lasă ca din greşeală pe pieptul rochiei ei şi, trăgând de trei, patru ori aer în piept, suspinând, i-o trece peste unul dintre sâni. Vecina Lisaveta Kunitzin priveşte, ca un făcut, tocmai atunci pe fereastra bucătăriei, iar din clipa aceea izbucneşte răutatea şi bârfa pe seama unui lucru care nici măcar nu s-a întâmplat şi totul se termină în bătaie de joc. Miriam Nehorait continuă să pregătească pentru el dulceața aceea de fructe groasă ca prenadezul şi o păstrează în frigider, dar tânărul Yuval Dotan nu va mai veni niciodată în casa ei, trecându-i pragul doar în poeziile şi în gândurile lui pline de dor şi în visele necurate din timpul nopților, cele care îl conving că nu are altă şansă decât să îşi trăiască viața mai departe, dar amână să facă asta până după dezbaterea literară din seara aceasta, punându-şi întreaga speranță în întâlnirea cu acest scriitor, care îi va înțelege suferința şi cu siguranță va dori să îi întindă o mână de ajutor ca între prieteni şi, cine ştie, poate chiar îl va invita la el acasă, va fi impresionat de versurile lui, vor petrece împreună câtva timp, după care amiciția lor se va transforma în prietenie, iar prietenia într-o legătură spirituală - şi în acest punct fantezia devine miracol, iar tânărul este cuprins de o fericire pe care nu o poate îndura —, iar grație acestei legături spirituale ar fi oare posibil ca scriitorul să deschidă dinainte-i porțile lumii literare? O lume miraculoasă şi fantastică, în care toate eforturile poetului sunt răsplătite amețitor, cascade de aplauze şi aprecieri venite din partea unor fete incredibil de frumoase, dragostea femeilor pârguite, atât de atrăgătoare, învălu- indu-te din abundență în tot ceea ce doar ai visat, ba chiar şi în ceea ce nu ai visat.

*

Poate că această carte ar suna cel mai bine dacă ar fi scrisă la persoana întâi, din punctul de vedere al unui singur vecin, Yeruham Sdemati, de exemplu, omulețul durduliu, gazda evenimentului din seara aceasta, cel care a rostit cuvântul de deschidere şi a citat versurile acelea amuzante din cartea Rime despre viață şi moarte a lui Tzfonia Beit-Halahmi, „Nu există mireasă fără mire, şi nici dar fără dăruire": iată-l într-o seară apăsătoare de vară, stând pe întuneric, obosit, transpirat, cam neîngrijit, cu fața lui rozalie acoperită de o rețea de vinişoare albăstrui, pe un şezlong întins pe terasa apartamentului său cu două camere situat într-un cartier muncitoresc, cu picioarele umflate cufundate într-un lighean cu apă rece, iar în mintea lui se perindă sute de amintiri păstrate cu sfințenie despre mama sa, moartă la Cracovia în urmă cu şaizeci şi şase de ani, pe când el nu avea decât şase ani (avea acelaşi nume cu vecina aceea bârfitoare, Lisaveta). Şi iată că exact sub terasa lui se aud în întuneric două voci discutând în şoaptă. Dă să se ridice şi să intre în casă imediat, în clipa aceea, doar nu are nici un drept şi nici o curiozitate să afle tainele care îi unesc pe cei doi; dar este mult prea târziu, pentru că, dacă se va ridica acum, va speria cuplul aflat acolo şi, în plus, se va face şi de râs. Pentru că nu găseşte altă soluție, rămâne țintuit locului, pe şezlong, dar, din bună-cuviință, se hotărăşte să îşi astupe urechile cu palmele lui late; însă până să îi vină ideea aceasta, a recunoscut deja, venind de undeva de sub terasa lui, glăsciorul muzical al lui Yuval Dahan, fiul excentric al vecinilor, şi vocea cântată şi abia şoptită a lui Miriam Neho- rait, o voce pe care nu o poate uita din noaptea aceea, cu mulți ani în urmă, când sovieticii au trimis în spațiu primul lor Sputnik.

*

Pe figura bătrânului nostru custode al casei de cultură este posibil să se fi adâncit două sau trei riduri, când mintea i-a zburat la criticul literar (care deja ajunsese acum la problematica paradoxului schimbării de poziție a naratorului): pe el ar putea să îl întrebe, de exemplu, pe bătrânul intelectual cel plin de decorații, cu chelia lui acoperită de pistrui; prezența sa bâzâi- toare, bătăioasă, pare asemenea unui stup de albine puse pe harță, ar putea chiar să se folosească de discursul lui articulat, bine argumentat, ca şi cum cineva, exact în clipa aceea, l-ar bombarda cu contraargumente zdrobitoare, în vreme ce el, cu o politețe bine şlefuită, nu retractează nimic, ba mai mult, răspunde printr-o replică acidă nimicitoare, asemenea înțepăturii pline de venin a unei insecte pe care nici n-o observi. Scriitorul ar vrea să-l întrerupă pe lectorul acesta văduv de douăzeci de ani, tată al unei unice fiice, pe nume Aya, care, numai pentru a-l înfuria, s-a măritat cu un bărbat din colonia Alon Moreh. Numele care i s-ar potrivi cel mai bine ar fi Yakir Bar-Orein

(Zitomirsky). Cu cât îi este mai greu scriitorului să suporte discursul, cu atât mai tare se însufleţeşte vorbitorul, atingând punctul culminant, adică analiza operei care stă astăzi dinaintea noastră asemenea unei capcane, asemenea unei camere cu pereţi acoperiţi de oglinzi, ermetic închisă, fără ferestre şi fără uşi. Şi iată că în clipa aceasta se aude din nou, pe neaşteptate, dintr-un colţ al sălii, un fel de hohot, un fel de râset înăbuşit, ameninţător şi batjocoritor, iar scriitorul, deranjat şi chiar puţin jignit, pierde firul imaginaţiei sale subversive. Iar deodată simte nevoia de nestăpânit de a fuma o ţigară.

*

Dar cum rămâne cu poetul Tzfonia Beit-Halahmi, autorul Rimelor despre viaţă şi moarte, din care custodele casei de cultură a citat în cadrul cuvântului de deschidere versurile „Nu există mireasă fără mire, şi nici dar fără dăruire"? Oare o fi încă în viaţă? Au trecut deja câţiva ani, şi nu tocmai puţini, de când versurile lui au dispărut din antologiile literare şi studiile contemporane. Numele lui a fost uitat deja de toată lumea, cu excepţia, poate, a câtorva urmaşi. Intr-adevăr, pe vremea când scriitorul nostru era doar un copil, era un lucru obişnuit să îi citezi versurile în orice text, la orice sărbătoare şi cu ocazia oricărei festivităţi publice:

Dumnezeu ne-a plăsmuit După a Lui asemănare.

Minunaţi El ne-a zidit:

Inimi pline de visare! (Poezia aceasta a fost, la vremea ei, chiar pusă pe muzică, fiind cântată şi acompaniată de diverse instrumente într-o notă rusesc-melan- colică: o generaţie întreagă de tineri sentimentali, printre care se număra şi scriitorul nostru, a fredonat-o, cu un nod în gât, pe tonuri triste şi pline de dor, în tranşee sau pe ogoarele din jurul kibbutzurilor. Dar astăzi şi versurile şi melodia au fost uitate. La fel cum s-a întâmplat cu întreaga lui operă onestă şi inocentă.)

Cântecelelor batjocoritoare care au început să circule la adresa poeziilor lui, Beit-Halahmi le răspundea prin versuri precum: „Numai vita care paşte/Şovăiala n-o cunoaşte" sau „Sânge, foc, fuior de fum,/Proştii trăncănesc duium".

Iar pe când scriitorul nostru avea cam cincisprezece ani, una dintre colegele lui de clasă (o fată nu prea frumoasă, dar atrăgătoare) i-a dat o carte intitulată Narcis şi Gură-de-Aur, de Hermann Hesse, iar în loc de dedicaţie, i-a scris patru versuri aparţinând poetului Tzfonia Beit-Halahmi:

Vântul lumea înconjoară,
Suflă, moare, iar învie.
Poate azi, pe-aripi de boare, îţi va fi dat să zbori ţie.

*

După prelegerea lui Bar-Orein, a venit rândul lui Ruhale Reznik să citească în faţa publicului patru fragmente scurte din cea mai recentă carte a scriitorului. Frumoasă şi timidă, frumoasă, dar nu atrăgătoare, o tânără slăbuţă şi modestă, de aproximativ treizeci şi cinci de ani, cu părul prins într-o coadă neagră, groasă, o coadă cum se faceau pe vremuri, care îi coboară peste umăr şi îi acoperă jumătatea stângă a pieptului.

Este îmbrăcată într-o rochie de bumbac crem, fără mâneci, dar închisă până la baza gâtului, o rochie cu imprimeu ciclam şi violet pal. Din pricina acestei rochii, a cozii şi a atitudinii ei umile, scriitorului îi pare o ultimă reprezentantă a tinerelor pioniere din generaţiile trecute. Sau poate o fi fost crescută într-un mediu religios?

Ruhale Reznik stă în picioare în faţa publicului, iar spinarea ei se încovoaie puţin câte puţin asupra foii de hârtie, fruntea îi este aplecată peste microfon, braţele ei subţiri poartă volumul tău ca şi cum ar fi o tavă plină de cupe de cristal, iar ea citeşte din cartea ta cea nouă de parcă nu ar găsi înăuntrul ei nimic altceva decât delicateţe şi compasiune. Până şi fragmentul acela dialogat, pe care l-ai scris destructurat şi ale cărui replici sunt asemenea unor cioburi de sticlă împrăştiate, până şi pe acela ea îl citeşte cu blândeţe şi emoţie.

De ce ai venit în seara aceasta aici, se întreabă scriitorul, ce anume cauţi în sala asta, locul tău e acasă, la biroul tău, sau întins pe spate pe covor, desenând figuri imaginare pe tavan. Ce fel de diavol întunecat te împinge iar şi iar spre asemenea întâlniri? In loc să şezi aid, ai fi putut acum, de exemplu, să stai şi să asculţi Bach, în camera ta liniştită, Cantata l06, intitulată Actus tragicus. Sau puteai fi un inginer care proiectează autostrăzi, străpungând inima stân- coasă a munţilor, aşa cum visai în copilărie că vei deveni atunci când vei creşte (pe atunci, tatăl său era funcţionar al ambasadei din Bogota, iar scumpul nostru scriitor - care pe vremea aceea avea doisprezece ani - a făcut o excursie pe o reţea de căi şerpuitoare, printre prăpăstii ameţitor de adânci; iar călătoria aceasta încă îi bântuie visele).

Mai departe: De ce scrii? Pentru cine anume? Care este mesajul pe care îl transmiți, dacă ai vreunul? Ce rol au poveştile tale şi cui îi folosesc?

Oferi prin intermediul lor răspunsuri la întrebările esențiale sau, cel puțin, la întrebări mai puțin importante?

Ruhale Reznik descoperă în paginile pe care le-ai scris numai frumusețe şi bunătate şi compasiune, iar ea este o tânără cumsecade şi aproape frumoasă, dar complet neatrăgătoare.

*

Undeva, într-o margine, pe unul dintre rândurile din spate, aproape de fundul sălii, şade un tânăr - nu, nu este tânăr, ci un bărbat slab, puțin ridat, seamănă cu o maimuță căreia i-a căzut aproape tot părul, şi numai pe fălcile sale flasce se mai văd rămăşițele țepilor unei bărbi, un bărbat neîngrijit, de şaizeci sau şaizeci şi cinci de ani, pe al cărui cap se întrevede un fel de ciuf rar, precum o creastă anemică de cocoş. Bărbatul acesta ar putea fi un activist politic de rang inferior, care a demisionat din organizația locală după ce a fost prins oferind informații clasificate reprezentanților unui partid rival. Iar de atunci abia reuşeşte să îşi ducă zilele, predând lecții particulare de matematică.

S-ar potrivi numele Arnold Bartok. În urmă cu aproape o lună, şi-a pierdut slujba cu jumătate de normă pe care o avea în cadrul unei agenții de curierat, acum gulerul bluzei sale este puțin înnegrit de amestecul de sudoare şi praf, pantalonii îi atârnă lălâi pe şolduri, lenjeria şi tricoul deja nici nu se mai sinchiseşte să şi le spele, în picioare poartă o pereche de sandale scâlciate, iar noaptea, Arnold Bartok scrie memorandumuri către miniştri, către ziarişti şi către guvernanți, compune scrisori adresate redacțiilor de ziare, apeluri insistente către revizorii statului, către preşedinte. Unde mai pui că îl chinuie şi hemoroizii. Iar asta se întâmplă mai ales dimineața, înainte de răsăritul soarelui.

Locuieşte împreună cu mama sa, Ofelia, care e paralizată. Noaptea se cuibăresc amândoi sub aceeaşi pătură, pe o saltea subțire întinsă în mijlocul camerei, care nu este de fapt o cameră adevărată, ci o chichineață întunecoasă, ce a fost pe vremuri spălătoria tatălui său. De când a murit acesta din urmă, oblonul din fier ruginit de la terasa spălătoriei nu s-a mai ridicat niciodată, fiind închis cu un lacăt, iar intrarea se face prin spate, din curte, pe o uşă curbată ca o barcă. Toaleta se află într-o chichineață din fundul curții, dar văduva cea invalidă nu mai este în stare să ajungă până acolo, aşa încât i-a devenit indispensabilă oala de noapte emailată, pe care Arnold Bartok trebuie să i-o pună sub fund o dată pe oră sau o dată la două ore, iar apoi să o golească în vasul de toaletă spart din baraca aceea de tablă din fundul curții şi să o spele sub un jet de apă, printre tomberoane. Smalțul vasului s-a crăpat şi a sărit pe alocuri, fiind presărat cu puncte de negreală. În orice caz, chiar şi după ce este spălată, frecată şi dezinfectată cu clor, oala de noapte pare la fel de murdară.

In ce o priveşte pe mama lui, au trecut deja ani buni de când refuză să îi spună pe nume, Arnold, şi, cu lin fel de veselie răutăcioasă, se încăpățânează să îl strige Arale sau Arke, până când el se enervează, gata, mame, încetează cu asta, termină, ajunge, doar ştii cât se poate de bine că mă cheamă Arnold, dar mama cea paralitică mustăceşte sarcastic, cu o privire răutăcioasă îndărătul ochelarilor, perversă, gata în orice clipă să muşte, asemenea unei fetițe răsfățate: Acum ce mai ai? Ge s-a întâmplat? Ce ai, Arale? De ce te-ai supărat aşa pe mine? Poate vrei să îmi dai şi o mamă de bătaie? Aşa cum facea sântul de taică-tău, Dumnezeu să-l odihnească? Asta vrei, Arale? Vrei să îmi dai o mamă de bătaie?

Să fie oare Arnold Bartok tipul acela infam care exact în clipa aceasta, pentru a treia sau a patra oară, izbucneşte într-un hohot înfundat de râs? Este un hohot plin de dispreț, se întreabă scriitorul, sau unul plin de invidie? Sau de dezgust? Sau de furie? Sau poate că e sunetul înfundat, inuman al suferinței umane?

Scriitorul încearcă să îşi imagineze cum anume arată acest Arnold Bartok, rămas numai în chiloții lui transpirați, la ora trei fără un sfert dimineața, în cripta aceea igrasioasă, în timp ce trage de sub trupul mamei oala de noapte aburindă, gâfâind din pricina efortului în timp ce o mişcă şi o întoarce pe burtă, ştergând-o şi spălând-o, pentru a-i putea pune schimburi curate.

*

Şi astfel, când în sfârşit este invitat să se ridice şi să ia cuvântul, scriitorul nostru dă tot ce are mai bun: răspunde întrebărilor publicului cu multă răbdare şi cu umilă seriozitate. Ici şi colo foloseşte exemple simple şi întâmplări din viața de zi cu zi. Explică diferența dintre dorința de a descrie şi dorința de a povesti. Citează apoi din Cervantes, Gogol, Balzac, dar şi din Cehov şi Kafka. Din când în când îşi amuză publicul. II înțeapă câte puțin şi pe criticul literar, ridicându-i în slăvi prezentarea şi mulțumindu-i pentru analiza amă-

nunțită. In mijlocul expunerii se întreabă de ce a acceptat să participe la un asemenea eveniment, pentru care nu s-a pregătit aşa cum se cuvine, de ce din gura lui ies cuvinte în care nu crede nici măcar atunci când le rosteşte, fiind perfect conştient că nu este de acord cu ceea ce spune, ba chiar mai rău: adevărul este că nu are nici cel mai vag răspuns la întrebările fundamentale şi nu îi pasă nici cât negru sub unghie de tot ceea ce gura lui bolboroseşte fără el.

Şi încă nu pricepe ce caută Arnold Bartok aici. Oare a venit numai pentru a se aşeza pe unul dintre rândurile din spate, pentru a întinde spre tine gâtul lui de reptilă şi pentru a te umili cu hohotele lui înfundate? Dar sarcasmul lui este perfect întemeiat, îşi spune scriitorul apoi, continuând să îşi captiveze publicul, în special pe cel feminin, cu discursul său cald şi fluent.*

Aici se opreşte preț de o clipă, îşi trece mana prin păr, îşi aminteşte de chelneriță, de Riki, şi de primul ei iubit, Charlie, portarul de rezervă al echipei Bnei Yehuda, care ştia să îi desfacă buzele încet, încet, cu vârful nasului, aducând-o în pragul leşinului, şoptindu-i în ureche pisi-pisi, şi care chiar i-a cumpărat de acolo, din Eilat, o rochie împodobită cu bănuți de argint, o rochie asemenea celor purtate de cântereţele din hotelurile de pe Riviera, înainte de a o părăsi şi de a-şi relua relația cu fata aceea pe nume Lucy, care a ieşit pe locul al doilea la concursul Miss Litoral: aşa sunt făcuți bărbații. Pe scurt, sunt prost construiți şi cu asta basta, dar, ca să fim sinceri, după părerea lui Riki, nici femeile nu sunt mai bune, ba chiar deloc, ele au adesea atitudinea aceea de pisici viclene, de femei fatale, astfel încât, de cele mai multe ori, nici bărbatul, nici femeia care alcătuiesc un cuplu nu valorează nici cât o ceapă degerată. Lucrurile stau în felul următor: dacă nu există între ei scânteia, de ce să înceapă o relație? Dar, dacă scânteia există, focul se va aprinde în cele din urmă. Şi acesta este motivul pentru care, crede Riki, toate poveştile de dragoste sfârşesc, într-un fel sau altul, înecate în disperare. Dar poate că, în ciuda tuturor acestor lucruri, voi avea norocul să o întâlnesc, în mod cu totul întâmplător, măcar o dată în viață, pe această Lucy. Oare nu avem o mulțime de subiecte despre care să discutăm? O mulțime de amănunte incendiare de scos la lumină? Să râdem, amintindu-ne de întâmplări care în urmă cu câțiva ani ne provocau atât de multă suferință? Ar trebui să văd ce s-a întâmplat cu Lucy după ce a pierdut titlul de Miss Litoral la mustată. Oare o mai fi în viață? Si dacă întâmplarea face ca şi ea să fie singură? Ca mine? Şi dacă nu va avea nimic împotrivă să ne întâlnim?

*

Chipul scriitorului nostru trădează singurătate, spiritualitate şi tristeţe, iar el va rosti minciună după minciună. La întrebările publicului, de ce scrii şi aşa mai departe, dă răspunsuri deja îndelung folosite: unele dintre ele inteligente, altele amuzante, iar altele evazive. Exact aşa cum a învățat de la tatăl său, diplomatul de rang inferior. În încheiere, plin de voie bună, se va întoarce către directorul casei de cultură, Yeruham Shdemati, şi îi va plăti cu aceeaşi monedă, răspunzând prezentării făcute de acesta în deschiderea evenimentului cu un citat scurt din Rime despre viață şi moarte.

Unii proşti sunt buni din fire,
Unii înțelepți n-au minte.
Râsul dă în tânguire:
Cine să stea să ia aminte?

Apoi e înconjurat de cititorii săi; semnează dezinvolt exemplare ale ultimei sale cărți, primeşte laudele cu modestie, căzut pe gânduri, zâmbeşte din când în când, înăbuşindu-şi câte un căscat, încercând în acelaşi timp să potolească puțin furia doctorului Pesah Ikhat, educatorul temperamental cu falei mari şi fire groase de păr care îi ies până şi din nas şi din urechi, explicându-i că literatura contemporană nu îşi propune, nu în totalitatea ei, să nege existența statului: ea protestează împotriva ocupației, tonul satiric se îndreaptă către corupția şi sălbăticia generalizate, denunțarea imoralității şi a meschinăriei nu reprezintă nicidecum negarea statului, ci dimpotrivă, sunt strigătul unei inimi sfâşiate. Şi chiar dacă duşmanii Israelului folosesc în favoarea lor fragmente spicuite din unele opere scrise la noi, lucrurile nu stau în nici un caz astfel, fiindcă noi îi înțelegem pe profeții Israelului, Bialik[3], Brenner[4], Uri-Zvi[5], pe Yzhar[6] şi alții.

---

3 Haim Nahman Bialik (1873-1934) - unul dintre promotorii limbii ebraice moderne, recunoscut ulterior drept poetul național al Israelului.

4 Yosef Haim Brenner (1881-1921) - alături de ceilalți scriitori din generația sa, a pus bazele literaturii de limbă ebraică modernă.

5 Uri-Zvi Greenberg (1896-1981) — poet şi jurnalist israelian.

Scriitorul acceptă cu generozitate să primească prin poştă de la tânărul acela cu ochelari, Yuval Dahan sau Yuval Dotan, două sau trei dintre încercările sale poetice, trimite-mi, sigur că da, trimite-mi, dar te rog să ai răbdare şi să nu aştepţi de la mine un răspuns prompt, venit în două, trei zile, trebuie să înţelegi că mulţi oameni îmi trimit scrierile lor, rugându-mă să le citesc şi să le spun părerea mea despre ele, iar timpul este atât cât este, mă rog...

Apoi încheie salutându-l pe criticul literar, Yakir Bar-Orein Zitomirsky printr-o strângere viguroasă de mână însoţită de o clipire jucăuşă dintr-un ochi, poposeşte mai mult alături de organizatorul evenimentului, Yeruham Sdemati, care îi mulţumeşte pentru faptul că s-a deranjat să vină până aici, nu, mulţumesc, nu este nevoie să îmi chemaţi un taxi, chiar nu, camera mea nu e departe de locul acesta, prefer să fac o plimbare până acolo, mi-ar prinde bine o gură de aer curat, poate chiar va începe să adie briza aceea plăcută dinspre mare, aducând cu ea puţină răcoare, cine ştie?

*

Pe scări, în timp ce iese din clădire, scriitorul îşi aprinde o ţigară şi se gândeşte cu afecţiune la Ruhale Reznik, îi mulţumeşte călduros, îi laudă lectura emoţionantă şi vocea minunată. Ea, la rândul ei, zâmbeşte ruşinată, ca şi cum nu i s-ar fi făcut un compliment, ba din contră, parcă ar fi fost certată pentru cine ştie ce eroare comisă şi, cu vocea gâtuită, răspunde dojenii, mulţumindu-i scriitorului pentru complimentul făcut: nu ea merită laudele, ci opera din care a citit.

Când scriitorul se dă la o parte pentru a-i face loc să treacă înaintea lui pe scări, ea repetă fără încetare: Este în ordine, mulţumesc, nu e nici o problemă, este foarte bine aşa. Apoi, de frică să nu îl supere, Ruhale îi spune cu tristeţe: Nu, mulţumesc, nu fumez, îmi pare rău, mulţumesc, chiar nu. Şi ţine strâns la piept, ca pe un scut, cartea din care a citit, învelită în hârtie maro, subţire şi legată cu două benzi elastice.

Ştii, spune scriitorul, adevărul este că aş fi fost mult mai fericit dacă în locul acelei vor- bării goale te-ar fi lăsat pe tine să citeşti toată seara, dacă evenimentul acesta s-ar fi transformat într-o lectură publică, în locul tuturor acelor tâmpenii, interpretări şi analize, al banalităţilor pe care eu însumi le-am îndrugat la final. Pentru că tu îmi citeşti opera din interior, ca şi cum te-ai afla înăuntrul cărţii, ca şi cum nu ai ţine-o doar deschisă dinaintea ochilor. Când citeşti tu, cartea începe să le vorbească ascultătorilor.

Ruhale Reznik îi răspunde din nou printr-o bâlbâială jenată: Este în ordine, mulţumesc, nu face nimic, este foarte bine, sincer. Dar în aceeaşi clipă îşi dă seama că nu ar fi trebuit să reacţioneze astfel la auzul cuvintelor lui şi, cu o voce aproape sugrumată de plâns, îi cere scuze. În clipa aceea se stinge lumina de pe casa scării, iar scriitorul încearcă să o ţină de braţ, să nu se împiedice, în vreme ce cu cealaltă mână căută butonul întrerupătorului, însă degetele lui bâjbâie în întuneric, întâlnind pentru o clipă căldura coapsei ei şi imediat după aceea balustrada, pentru ca în acelaşi timp lumina să se reaprindă, fiindcă cineva de la un etaj superior a găsit întrerupătorul. Scriitorul îi cere scuze lui Ruhale Reznik, iar aceasta, uluită, îi spune cu voce tremurândă că nu face nimic, totul este în regulă, mulţumesc, sincer, vă mulţumesc foarte mult. Şi mă scuzaţi că sunt aşa, puţin cam emoţionată. Scriitorul spune în continuare: Şi în afară de asta, vocea ta seamănă atât de mult cu vocea interioară a personajului, aşa cum am auzit-o în timp ce scriam romanul.

La auzul acestor cuvinte, Ruhale Reznik răspunde printr-un tremur al buzelor. In cele din urmă spune, cu privirea în pământ, că acum trebuie să recunoască, fusese înfricoşată gândindu-se la seara aceasta, fusese de-a dreptul terorizată de ideea că va citi în prezenţa autorului câteva fragmente din cartea lui, ceea ce ar fi echivalent cu interpretarea unei bucăţi dintr-o operă de Schubert în timp ce compozitorul s-ar afla în sală, nu?

*

Scriitorul se oferă să o conducă pe Ruhale Reznik acasă: oricum îi surâde ideea de a se plimba puţin pe străzi, de a inspira aerul serii, pe drum am putea sta de vorbă sau chiar am putea să ne aşezăm undeva, să comandăm o băutură rece sau caldă. Sau poate chiar o tărie?

Acum ea e complet încurcată, roşeşte toată, până la gât, ca şi cum i s-ar fi descheiat deodată toţi nasturii rochiei, se scuză ruşinată, spre părerea ei de rău nu are unde să o conducă, deoarece, din pură întâmplare, ea locuieşte exact aici, vizavi de casa de cultură, aici sus, chiar aici, la mansardă, pe stânga, unde

---

6 Yizhar Smilansky (1916-2006) — considerat unul dintre cei mai inovatori scriitori israelieni contemporani.

este fereastra aceea întunecată, chiar îi pare foarte rău, adică nu îi pare rău, ci bine. Pur şi simplu, aşa se face că locuiesc tocmai aici. Sus.

De vreme ce fereastra ta nu este luminată, zâmbeşte scriitorul, înseamnă că nu te aşteaptă nimeni acasă şi că putem totuşi să facem o scurtă plimbare împreună, ce zici?

Ba nu, mă aşteaptă Hozelito, cred că deja nu îşi mai dezlipeşte ochii de pe ceas, de câte ori se întâmplă să întârzii, se supără pe mine şi mă face să mă simt vinovată, unde ai fost, ce ai făcut, cum ai putut, cum de nu îţi e ruşine?

Hozelito?

Este o pisică. Mai bine zis, un diavol deghizat în pisică.

Dar scriitorul nostru nu se dă bătut: poate că vom face câţiva paşi împreună, totuşi, înainte de a te retrage în mansarda ta? Vorbesc eu cu Hozelito ăsta. Îţi voi scrie un bilet pentru el. Cine ştie, poate îl conving. Permite-mi doar să te duc într-un loc special, care se află la cinci minute distanţă de locul ăsta. Uite, chiar acolo, în capătul străzii coteşti puţin la stânga, vino cu mine şi dă-mi voie să îţi arăt ceva şi să îţi spun o scurtă poveste (căzut parcă pe gânduri, îi prinde bărbia în palmă cu delicateţe): Iată, priveşte, exact aici, în locul în care acum se ridică buticul acesta, în urmă cu mulţi ani era o farmacie, Fraţii Pogrovinsky, iar odată, pe vremea când aveam şase ani, unchiul meu, Osia, fratele mamei, m-a uitat pur şi simplu acolo şi s-a întors să mă ia abia după ce trecuse mai bine de o oră, s-a legat de farmacistă, ce simţ al responsabilităţii mai e şi ăsta, ti paskudniak[7] mic ce eşti tu, si nu îndrăzneşti să mai dispari aşa de lângă mine, ba chiar a ridicat pumnul spre mine, ameninţându-mă că îmi va trage una în falei. Dar chiar înainte ca unchiul Osia să se întoarcă, în timp ce în farmacie nu eram decât eu şi femeia aceasta, un uragan de mirosuri îmi învârteja simţurile, madame Pogrovinskaya m-a tras în pivniţa întunecoasă şi a deschis în faţa mea cutii şi mi-a explicat în şoaptă ce sunt toate acele leacuri şi otrăvuri şi la ce folosesc ele. De atunci sunt pasionat de otrăvuri, iar pivniţele exercită o atracţie deosebită asupra mea, la fel şi magaziile şi orice alt tip de loc de depozitare (între timp îi dă drumul bărbiei, dar îşi pune o mână pe umărul ei. Ea se înfioară preţ de o clipă, ezită, nu ştie ce anume ar trebui să facă sau să spună şi se retrage).

— Spune-mi sincer, te cam plictisesc, nu?

— Nu, Doamne fereşte, bineînţeles că nu mă plictisesc, spune Ruhale Reznik speriată, ba din contră, pentru mine este o experienţă extraordinară, îmi daţi cumva de înţeles care va fi subiectul următoarei dumneavoastră cărţi? A unei cărţi pe care încă nu aţi scris-o? Sau pe care tocmai o scrieţi? Desigur, nu trebuie să îmi povestiţi nimic. Îmi cer scuze că am întrebat.

Oricum, nu trebuie să-i pui asemenea întrebări unui scriitor (în clipa aceasta el îşi va retrage braţul, dar nu înainte de a o trage pe femeie mai aproape).

Cu foarte multă precauţie, ca şi cum ar călca desculţă pe o câmpie cufundată în întuneric, Ruhale Reznik va spune din nou: Eu, de exemplu, nu mai cred absolut deloc în întâmplare. In ultima vreme există momente în care am impresia că tot ceea ce se întâmplă - absolut totul, fără excepţie - dar nu prea ştiu cum să explic... Nu vi se pare uneori că nimic, dar absolut nimic nu survine în mod întâmplător?

Rod şi ofilire,
Naştere p moarte,
Pentru-ntreaga fire,
Toate-s scrise-n Carte.

Acum scriitorul va cita versurile poetului Tzfonia Beit-Halahmi, care îi vin pe neaşteptate în minte. Ruhale Reznik spune:

L-am întâlnit de câteva ori, la tot felul de petreceri în familie. Avea o faţă rozalie şi rotundă, ca o şarlotă, cu buze roşii-roşii întinse într-un zâmbet permanent, semănând cu o cireaşă aşezată în mijlocul şarlotei. Avea degete foarte fine, care trăsneau a parfum şi ciupeau copiii de obraz, uneori cam tare.

— Cine?

— Halahmi. Poetul. Numele său adevărat nu era nici Tzfonia, nici Beit-Halahmi, ci cu totul altul, ceva de genul Avraham Schuldenfrei. Bumek. Noi îi spuneam unchiul Bumek. Ceva de genul acesta. La un moment dat, mama a înlocuit-o pe actriţa care îl însoţea, recitând din operele sale, deoarece se îmbolnăvise, iar mama îi luase locul în timpul unei seri dedicate unchiului Bumek la Kiriat Haim. Şi, în seara aceea, deşi

7 Afurisit (rus.).

nu mai eram o copilă, mă înrolasem deja în armată, m-a ciupit uşurel de obraz preţ de cinci minute şi o dată de altundeva. În orice caz, ne era un fel de rudă îndepărtată. Nu ştiu exact ce fel de grad de rudenie ne lega. Nu ne era chiar unchi, nu, poate unchiul unei cumnate? Ceva de genul acesta. Când eram mică, la fiecare sărbătoare petrecută în familie, mi se spunea, priveşte acolo, bărbatul acela care strânge tot timpul mâinile celor din jur şi zâmbeşte către toată lumea, bărbatul acela care pare a fi un copil mare, grăsun şi bun este unchiul nostru, Bumek, unul şi acelaşi cu celebrul poet Tzfonia Beit-Halahmi. La întrebarea scriitorului, ea răspunde astfel: Nu ştiu. Nu sunt sigură. Nu am mai auzit nimic de el de foarte mult timp. Este posibil să fie încă în viaţă. Dar se poate la fel de bine să mă înşel - cred că nu, însă, dacă ar mai trăi, ar trebui să aibă acum în jur de o sută de ani.

*

Scriitorul o priveşte cu coada ochiului şi observă că are dinţii din faţă puţin ieşiţi şi depărtaţi, parcă ar fi o veveriţă curioasă, a cărei atenţie este atrasă de ceva anume, dar a cărei blăniţă de pe spinare este deja înfiorată de frică: imediat îţi va scăpa printre degete şi va fugi spre mansarda ei, la pisica aceea geloasă.

Ca din întâmplare, scriitorul îi atinge şoldurile cu un gest firesc, ca şi cum s-ar afla din nou pe trepte, iar ea ar avea nevoie de susţinere: Hai, nu-ţi fie teamă, Rahel! Ce-ai zice dacă ne-am strecura o clipă în grădina din spatele clădirii? Poate că pivniţa aceea încă există. Poate găsim vreo fereastră sau vreo spărtură, hai să vedem ce a mai rămas şi ce nu. Cu mişcări greoaie ea îşi eliberează şoldurile din strânsoarea lui, apoi, părând că îşi regretă gestul, spune repede, plină de curaj: Da. Vin. Arată-mi.

Dar în curtea din spate, slab luminată de razele fărâmiţate şi gălbui ale becurilor din bucătării, nu vor găsi decât piese disparate de mobilier, un cărucior pentru copii stricat, cartoane, miros de prăjeală şi gunoi, bucăţi de obloane sparte, sunetul rezervoarelor de apă ale vaselor de toaletă golindu-se, hohote de râs şi strigăte de bucurie venind dinspre televizoare, gemetele aparatelor de aer condiţionat şi saltul în întuneric al unei pisici speriate.

Scriitorul îngăimă două sau trei fraze bâlbâite despre natura tulbure a timpului care zboară şi despre labirintul memoriei, după care, părând cufundat în gânduri, distrat, o mângâie încet pe cap, în locul în care îi este legat părul în coadă, îi cuprinde umerii şi o trage cu blândeţe către el. Dar cartea lui cea nouă, cea învelită în hârtie maro şi legată cu două benzi de elastic, stă între ei ca scutul unui cavaler, apărând cu sfinţenie pieptul ei plat de pieptul lui. Şi deodată, cu o voce de copil, tremurătoare, şoptită, subţire precum ciripitul unui puişor, complet diferită de tonul cald pe care citise, ea spune:

Dar mie îmi este puţin cam frică. El o eliberează imediat din strânsoare, amintindu-şi că nu este o fată chiar atât de tânără şi nici măcar prea atrăgătoare, ce o fi fost în capul lui?, îngână câteva scuze, îşi mai aprinde o ţigară şi o conduce din nou spre casa ei aflată vizavi de casa de cultură. Pe drum încearcă să se revanşeze pentru ceea ce nu s-a întâmplat, povestindu-i alte istorioare amuzante: de exemplu, despre femeia care a sunat într-o zi la uşa lui, o femeie scundă, lată în umeri, cu ochelari cu lentile groase, îmbrăcată într-un costum cu taior şi pantaloni cu dungi verzi şi albe, ţinând strâns de mână un copil de nouă ani care se căznea în secret si fără încetare să se elibereze din strânsoarea ei; mii de scuze, domnule, că sun aşa, pe nepusă masă, şi vă deranjez, noi... adevărul este că nu prea ne cunoaştem, adică... pe dumneavoastră vă cunoaşte toată lumea, desigur, dar pe noi nu, hai, Shaghiv, ce ai păţit?, spune-i frumos bună dimineaţa domnului scriitor! Chiar nu vrem să vă deranjăm, vă reţinem doar o clipă, eu sunt medic nutriţionist, în urmă cu mulţi ani am stat o dată de vorbă cu celebra Leah Goldberg, dar Shaghiv nu a văzut în viaţa lui un scriitor. Este foarte important pentru el să vadă cum arată un scriitor, pentru că şi el, când va creşte, va deveni un scriitor sau un poet foarte cunoscut. Shaghiv? Ce faci? Hai, spune-i ceva frumos şi original scriitorului nostru! Ce ai păţit? Nu te-ai pregătit îndeajuns acasă? Nu am învăţat împreună pe dinafară? Acum de ce te ruşinezi aşa în faţa domnului scriitor? Nu trebuie să îţi fie ruşine. Scriitorii înţeleg cel mai bine naturile sensibile ca noi. Nu-i aşa? îmi cer scuze, chiar nu dorim să vă deranjăm, plecăm imediat, dar am vrea să vă lăsăm doar acest plic şi vom aştepta răbdători să ne scrieţi. Să ne spuneţi ce credeţi cu adevărat despre opera lui Shaghiv. La ce ar mai trebui să lucreze? Poate la idei? Poate la scriitură? Poate la stil? Poate i s-ar potrivi mai bine subiectele politice? Şi unde am putea să publicăm? Hei, ce s-a întâmplat cu tine, Shaghiv, ce-ar fi să spui şi tu ce se cuvine? Copil prostuţ ce eşti! îmi cer scuze, domnule, n-aţi putea să ne daţi măcar o recomandare? Sau o prezentare? Cu o recomandare bună din partea dumneavoastră, orice editură ar fi de acord să ne publice!

*

Apoi îi povesteşte lui Ruhale Reznik despre excentricul unchi Osia, acela care l-a uitat la farmacia fraţilor Pogrovinsky: de exemplu, cum odată unchiul Osia, în mijlocul sălii centrului comunitar, i-a dat o palmă zdravănă parlamentarului comunist Shmuel Mikunis şi, în ciuda acestei întâmplări, cei doi, adică parlamentarul Mikunis şi unchiul Osia, au devenit prieteni de suflet, ba chiar au avut grijă unul de celălalt cu mult devotament atunci când amândoi s-au îmbolnăvit în acelaşi an, în aceeaşi lună şi de aceeaşi boală, fiind internaţi în acelaşi salon al spitalului Yehilov.

În clipa aceea, în mintea scriitorului revine şi flutură preţ de o clipă imaginea acelui individ aflat pe patul de moarte, Ovdeia Hazam, cel care şi-a trăit viaţa ca un rege, dar ce spun eu ca un rege, ca un lord, care a colindat din- tr-un loc în altul, s-a îmbogăţit şi a divorţat, care se plimba prin tot oraşul în Buickul lui albastru, însoţit mereu de câte o rusoaică blondă, bătea pe toată lumea pe umăr şi râgâia zgomotos, căruia îi făcea întotdeauna plăcere să îi îmbrăţişeze şi să îi sărute chiar şi pe străini, bărbaţi şi femei deopotrivă, ale cărui hohote sănătoase de râs făceau ferestrele din jurul lui să vibreze, pentru ca acum să zacă într-un salon al secţiei de medicină internă al spitalului Yehilov, cu cateterul desprins şi căzut de ia locul său, în timp ce asistenta de gardă noaptea aceasta este prea departe pentru a-i auzi geamătul slab - va renunţa şi se va zvârcoli în balta de urină amestecată cu sânge negru; urina caldă, acidă, murdară se răceşte repede şi ii urcă printre coapse, lipindu-i pielea de pe spinare de cearşaful ud.

*

Când ajung la intrarea clădirii în care locuieşte Ruhale Reznik, scriitorul o salută vesel: Iţi mulţumesc pentru că m-ai însoţit la plimbare, îi laudă încă o dată modul în care a citit din romanul său şi se oferă să o conducă pe scări, până la mansardă. Ea roşeşte, la adăpostul întunericului, şi murmură că nu este nevoie, Hozelito o aşteaptă sus, doar urcă singură în fiecare seară, adică... Dar scriitorul insistă pe un ton autoritar că, aşa cum bine se ştie, în casele scărilor din clădirile vechi ale Tel Avivului, mai ales în ultima vreme, se întâmplă tot felul de lucruri la lăsarea întunericului. De aceea, pentru mai multă siguranţă, o va însoţi şi o va conduce până în faţa uşii, o va preda teafără şi nevătămată în mâinile lui Hozelito, să nu mai pomenim de faptul că oricând este posibil să îţi pierzi cheile sau să ţi se rupă în broască.

Ruhale Reznik bâiguie ceva, roşeşte, zău, chiar nu este nevoie, vă mulţumesc din toată inima, dar nu este necesar, de aici se aprinde becul de pe casa scării, iar în două minute va fi sus, cu siguranţă Hozelito o aşteaptă la uşă, pregătit să o omoare pentru că s-a întors atât de târziu, ba mai mult, îi pare foarte rău, dar tocmai în seara asta, întâmplarea face ca tocmai în seara asta casa ei să nu fie pusă la punct, a dus draperiile la curăţătorie şi încă nu sunt gata şi nici măcar nu are obloane, aşa că vecinii ar putea să vadă...

Deodată o cuprinde un sentiment de frică amestecată cu ruşine: draperiile nu sunt la curăţătorie, sunt bine mersi la locul lor, şi ce i-o fi venit să pomenească tocmai de draperii? Ce m-o fi apucat să îi spun că exact în seara asta casa mea nu este pusă la punct? Şi ca o deşteaptă am adăugat şi că vecinii ar putea vedea totul. Ce Dumnezeu ar putea să înţeleagă de aici? Ce naiba, am înnebunit de tot? Ce-şi va închipui că-mi închipui eu? Doar nu s-a autoinvitat la mine acasă, ci s-a oferit doar să mă însoţească pe scări şi cel mult să stea alături de mine până descui uşa, să se asigure astfel că nu mi se rupe sau înţepeneşte cheia în broască. Iar eu am găsit repede o minciună pentru a-l împiedica să vină. Deşi lui nici nu i-a trecut prin minte aşa ceva. Ba i-am mai spus şi că nu am obloane şi că vecinii... Oare n-ar putea interpreta vorbele mele ca pe o aluzie că dacă aş fi avut draperii şi obloane...

Şi dacă nu a vrut decât să-mi dea de înţeles cu delicateţe că i-ar plăcea să mai stăm puţin împreună, să mai schimbăm două vorbe, poate să bem ceva? Dar în acest caz, imediat ce va intra îşi va da seama că draperiile sunt la locul lor. Că nu le-am trimis la nici o spălătorie. Şi atunci? Într-o clipă va înţelege că l-am minţit. Ce mă fac?

*

Cu nici un chip nu poate să-şi dea un răspuns la întrebarea dacă îşi doreşte cu adevărat ca scriitorul acesta celebru şi foarte politicos, atât de atent şi drăguţ, încât i se pare suspect, să urce sau nu cu ea. Da, este clar că el vrea ceva, dar ce anume? Oare ea doreşte să îl invite în casa ei, dar se teme s-o facă? Acum? Oare când a ieşit din casă şi-o fi lăsat sau nu sutienul negru atârnat de spătarul scaunului? Şi dacă da, pe ce parte l-o fi lăsat? Dacă se va vedea că este căptuşit cu pernuţe?

Lumina se stinge din nou, iar scriitorul o reaprinde, spunându-i: Şi dacă totuşi...? Pentru mai multă siguranţă...? Numai până în faţa uşii...?

Dar acum, după ce l-a mințit că a trimis draperiile la curățătorie, acum nu mai există loc pentru ezitări: exclus! Drumul este închis. Şi-a închis cu mâna ei toate portițele. Pentru că este absolut interzis ca el să intre şi să vadă că draperiile atârnă, ca de obicei, la locul lor. Ar muri de ruşine.

Cu voce stinsă, pe un ton spăşit, asemenea unei fetițe batjocorite, îi spune în cele din urmă scriitorului: Bine, în ordine, mulțumesc, puteți veni până în fața uşii... dacă insistați... dar adevărul este că Hozelito... vreau să spun... nu este prea obişnuit să...

În clipa în care îşi aude propriile vorbe, amuțeşte împietrită de ruşine.

Scriitorul nostru, pe de altă parte, îi surprinde expresia de animal prins în capcană, cu fețişoara de rozător speriat pus la zid, cu dinții din față pregătiți să îşi muşte buzele de disperare. El îi zâmbeşte şi face cu generozitate un pas înapoi: Nu, nu, chiar nu trebuie, e un lucru lipsit de importanța, iar dacă asta îți provoacă neplăceri...

Acum veverița a amuțit paralizată, întrebându-se ce anume ar fi cu adevărat îngrozitor: să accepte prima lui propunere, aceea de a o însoți până la uşa apartamentului sau din contră, să îi mulțumească pentru faptul că şi-a retras cererea cu atâta delicatețe. Sau să-l invite înăuntru, deşi este posibil ca lui nici să nu-i pese de invitația ei, dorind pur şi simplu, din politețe şi grijă nedisimulată, să o conducă până la uşă. Oare este posibil totuşi să nu îl invite? Acum chiar că ar trebui să-l poftească înăuntru, altfel s-ar putea chiar supăra. Şi, dacă o va face, unde se va ascunde de ruşine din pricina minciunii cu draperiile? Şi sutienul de pe spătarul scaunului? Şi părul lui Hozelito, care acum, că a venit vara, năpârleşte? Şi dacă scriitorul doreşte să meargă la baie şi descoperă lângă chiuvetă lama cu care se epilează?

Îşi pleacă ochii studiind trotuarul sau privindu-şi vârfurile pantofilor, strânge cartea la piept şi nu ştie ce să spună. Scriitorul, ca de obicei, îi observă reacțiile. Cu o mişcare uşoară îi atinge delicat umerii şi adaugă cavalereşte:

Uite, dacă vrei, putem să ne mai plimbăm puțin. Până la capătul străzii şi înapoi? Sau până în piață? Sigur, dacă preferi, poți urca scările chiar în clipa asta, fără mine pe post de gardă de corp, iar eu voi rămâne un minut sau două aici, la intrare, până voi auzi uşa apartamentului tău deschizându-se şi închizându-se la loc, şi atunci voi şti că ai ajuns teafără şi nevătămată la Hozelito, fără a cădea pe drum în ghearele vreunui monstru.

Cu un zâmbet strâmb, pe punctul de a izbucni în lacrimi, ea şopteşte:

— Îmi pare rău, nu ştiu ce e cu mine. Sunt puțin confuză în seara aceasta.

Scriitorul zâmbeşte şi îi spune pe întuneric:

— Tocmai din cauza asta eşti minunată.

Au trecut deja nouă sau zece ani de când i-a spus ultima oară cineva, un tânăr nu prea frumuşel, cuvinte asemănătoare cu acestea. Făcea tot timpul complimente, aşa că nu l-a crezut. Dar bărbatul acesta, aici, acum... Sângele îi îmbujorează din nou urechile şi gâtul şi simte că i se înmoaie genunchii, iar peste numai o clipă nu va mai avea de ales, va fi nevoita să se sprijine de el. Sau să cadă.

Cu degete palide îşi apasă cu putere pe pântec volumul acela învelit în hârtie maro şi legat cu două benzi elastice. Ca şi cum ar fi o centură de castitate. Şi în dipa aceea se simte inundată de un val de curaj, este pe punctul de a-l invita sus, de ce nu, la naiba cu sutienul şi cu părul de pisică, o fi văzut până acum mii de apartamente în care locuiau tinere femei, îi va pregăti o cană de ceai sau de cafea, are chiar şi mate argentinian, asta dacă nu va fi prea obosit... Şi dacă nu se grăbeşte cine ştie unde.

Dar buzele ei nu sunt în stare decât să tremure în întuneric. In cele din urmă, aproape bâlbâindu-se, îi dezvăluie că are sus, în apartamentul ei, o colecție de cutii de chibrituri adunate din două sute de hoteluri din toată lumea, nu, nu chiar două sute, poate doar o sută optzeci, dar de ce i-ar trezi interesul o colecție de cutii de chibrituri unei persoane ca el?

Scriitorul nostru îşi mai aprinde o țigară, apasă din nou comutatorul de pe casa scărilor, cade preț de câteva secunde pe gânduri. Dinaintea ochilor îi joaca provocator cele două linii asimetrice trasate de chiloți pe fesele lui Riki şi accentuate de fusta ei de chelneriță: cea din stânga puțin mai sus decât cea din dreapta. O prietenie strânsă, care promite plăceri de neimaginat.

Apoi se întreabă dacă merită cu adevărat să urce în mansarda lui Ruhale Reznik în clipa aceasta. In fine, de ce nu? Timiditatea ei îl incită, îi place şi admirația ei ezitantă, şi teama ei dulce precum tremurul unui pui cald cuibărit în căuşul palmei: ce este? Cu siguranță nu o să sară pe tine de cum intri în casă. Pe de altă parte, este confuză şi supusă, dar nu prea atrăgătoare. Oricum, concluzia e că ne aflăm într-o situație

jenantă: femeia e speriată, iar el nici măcar nu o doreşte cu adevărat. Pentru început va fi nevoit să îi risipească teama, să o liniştească, asemenea unui medic de familie răbdător, care are de-a face cu o copilă dificilă căreia trebuie să îi facă o injecţie. Va trebui să păstreze în permanenţă o atitudine paternă şi grijulie, numai că grija aceasta exagerată va distruge şi stropul de pasiune pe care încearcă acum să o stârnească înăuntrul lui, ajutându-se de imaginea feselor lui Riki. Intr-un fel sau altul, va trebui să se prefacă. Să joace rolul pe care şi-l alege. Sau să găsească repede o scuză. Va trebui să-i laude pisica, cu blana ei cu tot. Gata cu prefăcătoria pentru seara asta. Oricum ar da-o, o va răni pe Ruhale Reznik. Sau, mai rău, aceasta ar putea să-şi facă iluzii, să aştepte o continuare a lucrurilor. Aşa ceva este exclus!

Şi unde mai pui că nu are nici draperii la ferestre, nici măcar obloane, şi n-ai de unde să stii ce fel de vecini are, iar la urma urmelor el este o persoană destul de cunoscută.

Astfel, în timp ce scriitorul se întreba ce s-ar cuveni să facă, locul primei sale întrebări, de ce nu?, a fost luat de o a doua, de ce da? De ce? Pentru ce? Să cugetăm la versurile următoare:

Nu există mireasă fără mire,
Şi nici dar fără dăruire.

Acum se gândeşte la faptul că Cehov a indicat deja generaţiilor viitoare cum să te apropii de o femeie necunoscută, complimentându-i câinele. Dar nici măcar Cehov, cu tot respectul pe care i-l purtăm, nu ne învaţă cum anume trebuie să continuăm după ce am făcut cunoştinţă şi am închegat o conversaţie politicoasă. Cum, de exemplu, atingi o femeie care ţine un motan gelos în poală, pregătit să atace pe oricine ar încerca să se apropie şi să-i ia locul?

*

Scriitorul îşi ia rămas-bun pe un ton reţinut, plin de căldură: îi promite că o va suna, sigur că o va suna, o va suna într-una din zilele următoare. Apoi, în lumina felinarului, îi atinge uşor părul prins în coadă şi încearcă să o privească în ochi, dar ea îşi pleacă din nou fruntea, holbându-se la vârfurile pantofilor ei fără toc sau la trotuarul crăpat. Pe faţa lui Ruhale Reznik, veveriţa hăituită, apare o expresie înfricoşată, dar nu lipsită de o oarecare asprime, dată probabil de dinţii ei ieşiţi în faţă. Apoi, pe neaşteptate, îi întinde repede o mână micuţă şi rece, în vreme ce cu cealaltă strânge cu putere la piept cartea lui, învelita şi legată cu două benzi elastice. In timp ce îi ţine mâna cu un gest delicat, aproape imperceptibil, îi zâmbeşte trist şi îi urează noapte bună, mulţumindu-i pentru tot. Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc din toată inima. Şi voiam să îţi mai spun ceva, nu prea ştiu cum să mă exprim, pe scurt, voiam să îţi spun că nu voi uita niciodată seara aceasta. Nu voi uita niciodată farmacia, cu depozitul ei de medicamente cu tot, cum nu-l voi uita nici pe unchiul tău, care l-a pălmuit pe parlamentarul acela, după care s-au îmbolnăvit amândoi.

*

Timp de o oră sau o oră şi jumătate după aceea, scriitorul nostru colindă străzile fără ţintă. Picioarele îl abat de la bulevardul luminat spre străduţe înguste şi alei necunoscute, spre locuri în care toate obloanele au fost deja lăsate şi numai câteva felinare anemice mai aruncă ici şi colo, somnoroase, câte o pală de lumină de un galben murdar. In timpul plimbării mai fumează două ţigări, gândindu-se: am fumat deja, de la începutul serii, şapte sau opt.

Două cupluri îmbrăţişate trec prin faţa lui, îndreptându-se către binemeritata odihnă după o noapte de distracţie; una dintre tinere alunecă scoţând un strigăt înspăimântat, ca şi cum cineva i-ar fi şoptit în ureche cea mai de necrezut grozăvie posibilă. Scriitorul încearcă să şi-o imagineze în detaliu, o întoarce pe toate feţele, caută în ea un nou stimulent, dar aerul sufocant din celula în care Arnold Bartok şi bătrâna lui mamă, Ofelia, sunt închişi, scăldaţi unul în sudoarea celuilalt în această noapte toridă de vară, îi înăbuşă dorinţa înainte chiar de a căpăta contur: bătrâna mamă şi fiul ei cel ofilit zvârcolindu-se acum pe o singură saltea îmbibată de sudoare, trupul slab şi vânos ridicând cu greu trupul gras şi fragil, fiul care luptă să tragă de sub greutatea cărnii moi a mamei sale oala de noapte, la adăpostul întunericului între ei se iscă o luptă confuză, el geme, iar ea suspină, un ţânţar bâzâie şi perforează întunericul asemenea unui burghiu subţire, aici sau acolo, sau poate şi acolo, şi aici.

Unchiul Osia, anarhistul, acela care acorda pianele, a locuit toată viaţa singur, într-o cămăruţă aflată la demisolul unei case vechi, situate pe strada Brenner, fiind în cea mai mare parte a timpului şomer, transportând din când în când mobilă, zugrăvind ici şi colo câte un apartament sau tăind fierul pentru structura de rezistenţă a clădirilor aflate în construcţie, dar de când se ştia, chiar şi pe vremea când nu era decât un tinerel grăsun şi spălăcit de treizeci de ani, toată lumea îi spunea Oska-Nu-Kak, adică - Oska-Rogu-

te-Cum merg treburile? ÎI luau peste picior şi spuneau că acolo jos, în pivniţa lui, îi ascunde pe membrii guvernului britanic, pe cei ai partidului comunist şi pe superba nepoată a lui Leon Troţki, liderul aflat în exil.

Încă din copilărie, scriitorul nostru înţelesese că aceasta nu era decât o glumă, că în pivniţa zăpăcitului său unchi nu se ascundea nici o fată frumoasă, dar acum, pentru o clipă, regretă faptul că nici măcar o dată, în toată copilăria lui, nu a îndrăznit să meargă până acolo, să arunce o privire îndărătul paravanului solid, presărat din loc în loc cu pete de mucegai, şi a perdelei verzi, care se întindea de la un perete la celălalt, ascunzând privirii colţul cel mai îndepărtat al beciului.

Îi pare rău şi pentru că a fost laş: de ce nu te-ai autoinvitat în apartamentul lui Ruhale Reznik? în spatele timidităţii şi moliciunii ei sigur se ascunde o sete neostoită, o candoare infantilă izvorâtă din dorinţa ei nesatisfacută, amestecată cu o docilitate fără limite, mută, dar plină de pasiune, fruct al admiraţiei şi gratitudinii. O aveai la degetul mic, ţi-ar fi căzut în braţe imediat, dar ai pierdut ocazia. Prostănacule!

*

În ceea ce-l priveşte pe poetul Tzfonia Beit-Ha- lahmi, scriitorul nostru face o socoteală şi ajungela concluzia că acesta a păşit probabil de multă vreme în lumea celor drepţi: în urmă cu foarte mulţi ani, Beit-Halahmi semna o rubrică în versuri într-un colţ de pe ultima pagină a ziarului Davar HaShavua, o rubrică permanentă, încadrată într-un chenar împodobit cu arabescuri şi, la cele patru colţuri, cu câte o mască zâmbitoare. Sau rânjitoare. Rimele despre viaţă şi moarte ale lui Tzfonia Beit-Halahmi, din câte îşi aminteşte scriitorul, nu erau nişte satire acide, ci mai degrabă versuri ce descriau cu un umor plin de bunăvoinţă greutăţile acelor vremuri, acomodarea imigranţilor, lagărele de tranzit, raţionalizarea, cucerirea deşertului, secarea mlaştinilor, traiul în comun, incidentele de la frontieră şi atacurile contrabandiştilor, apariţia primelor cazuri de corupţie şi a birocraţiei, care perverteau chipul imaculat al noului stat. Noua generaţie, robustă, bronzată, a pruncilor născuţi în Israel pare, după cum este descrisă în versurile lui Beit-Halahmi, rigidă, însă aceasta nu este decât o impresie. La o analiză amănunţită înţelegem că el o privea ca pe o generaţie caracterizată de un profund simţ al loialităţii şi moralei, cu o sensibilitate ieşită din comun. Toţi duşmanii pe care i-a avut poporul lui Israel de-a lungul timpului, ucraineni, polonezi, germani, arabi, englezi, pretori, arabi, bolşevici, nazişti şi hoardele de antisemiţi care colcăie în toate colţurile acestei lumi, toţi sunt descrişi în Rime despre viaţă fi moarte, fiind văzuţi ca nişte creaturi lipsite de inimă, capabile numai de rele, bucurându-se de nenorocirea celor din jur. In timp ce inamicii din interior, membrii mişcărilor de rezistenţă, comuniştii, adversarii sindicatului general şi aceia care îi priveau cu scepticism pe adepţii sionismului, erau descrişi de Beit-Halahmi drept înguşti la minte, meschini şi superficiali. Era de-a dreptul dezgustat de boemii care imitau stilul artiştilor de la Paris şi Hollywood, aşa cum îi detesta şi pe intelectualii cinici, capabili să emită numai sofisme, să batjocorească şi să ia peste picior, cu tâmpenia lor de artă modernă, care, în ansamblu, nu este decât o nouă ipostază a „hainelor celor noi ale împăratului".

În schimb, yemeniţii[8], animalele, agricultorii şi pruncii neprihăniţi, cu toţii i-au câştigat respectul lui Beit-Halahmi, acesta din urmă referindu-se la ei cu dragoste paternă. Îi privea ca pe un miracol, agăţându-se de inocenţa şi de simplitatea lor spirituală. Însă, din când în când, rubrica versificată a poetului Tzfonia Beit-Halahmi era traversată de o umbră ce nu putea fi catalogată drept politică, nici măcar ideologică, fiind mai degrabă o notă de mister şi tristeţe, care nu avea nici un fel de legătură cu entuziasmul său naţionalist sau conştiinţa lui socială:

Unii proşti sunt buni din fire,
Unii înţelepţi n-au minte.
Râsul da în tânguire:
Cin să stea să ia aminte?

Uneori compunea scurte poezii în memoria celor morţi şi uitaţi de toată lumea, cu excepţia unor rude îndepărtate sau a unor nepoţi care îşi mai amintesc de ei, dar nici măcar memoria lor nu este altceva decât o umbră iluzorie, fiindcă, odată cu moartea celui care îşi aminteşte, mortul moare a doua oară, de data aceasta definitiv, ca si cum nu ar fi existat niciodată.

---

8 Referire la evreii veniţi din Yemen la începutul secolului XX, care lucrau pe pământurile administrate de primii imigranţi sosiţi din Europa.

*

Odată, îşi aminteşte acum scriitorul, Beit-Halahmi a publicat în rubrica lui un articol intitulat „în căutarea pâinii dospite", în care vorbea, de asemenea în versuri, despre tendința tuturor lucrurilor de a se uza şi de a dispărea încetul cu încetul: fie că sunt obiecte sau iubiri, articole de îmbrăcăminte sau idealuri case ori sentimente, totul este consumat, totul se transformă în pulbere mai devreme sau mai târziu.

Adesea, Beit-Halahmi folosea în versurile sale cuvântul „singurătate", iar o dată sau de două ori l-a folosit pe rarul „abandonat".

Pe vremea aceea, la începutul anilor treizeci şi patruzeci, poate chiar şi la începutul anilor cincizeci, poetul Beit-Halahmi apărea adesea în fața admiratorilor săi adunați sâmbăta seara în sălile caselor de cultură, în sălile de aşteptare ale spitalelor, la seratele organizate de Histadrut, la congresele mişcării pentru emanciparea poporului; îşi citea poeziile acompaniat de câte o pianistă nu prea tânără sau de câte o cântăreață entuziastă cu voce vibrantă şi decolteu adânc, dar decent. La sfârşitul serii avea obiceiul să stea de vorbă, cu multă amabilitate, cu publicul său, să răspundă cu îngăduință şi bunăvoință, să ciupească obrajii copiilor şi, din când în când, chiar şi pe cei ai fetelor, să ofere autografe pe diverse ediții ale cărților sale şi să se scalde în parfumul dragostei pe care i-o transmiteau oamenii, mulți dintre ei fiind capabili să îi citeze fără greşeală versurile.

Dar ce s-a întâmplat apoi? Este posibil, de exemplu, ca soția lui să fi murit într-o dimineață, în urma unui accident survenit în timp ce călca rufele? Iar poetul o fi aşteptat un an şi jumătate înainte de a o lua de nevastă pe cântăreața aceea cu forme generoase? Şi care l-a părăsit două săptămâni mai târziu, fugind în America însotită de cumnatul surorii sale, un producător de cosmetice cu voce frumoasă si senzuală, de tenor? Oare este posibil ca poetul Tzfonia Beit-Halahmi să fie încă în viată? Uitat de toată lumea, să îşi petreacă restul zilelor cine ştie pe unde, prin ce azil de bătrâni privat ascuns în vreun sătuc din Valea Hefer? Sau într-un adăpost pentru persoane asistate de la periferia oraşului Yokneam? Gura lui fără dinți mestecă si macină continuu o bucățică moale de pâine albă, fără coajă. Stă ore în şir pe terasă, într-un fotoliu maro, cu picioarele ridicate pe un taburet, în continuare perfect lucid, însă de ani de zile nu mai găseşte nici un rost în a scrie versuri sau în a publica rime în ziare, fiindcă acum îi sunt de ajuns o cană de ceai, liniştea grădinii şi norii care traversează cerul schimbându-şi forma, deoarece încă îi place mult, din ce în ce mai mult, să observe nuanțele schimbătoare ale anotimpurilor transformând copacii din grădină şi să simtă parfumul ierbii tunse o dată pe săptămână:

Totul aici e verde, liniştit,
Doar un corb tăcut pândeşte.
Doi chiparoşi coroana şi-au unit,
Iar altul singuratic creşte.

Toată ziua stă în fotoliul lui de pe terasă şi citeşte curios romanul unei tinere scriitoare crescute într-o familie de evrei ortodocşi, pentru ca mai apoi să se elibereze de constrângerile habotniciei, sau răsfoind cartea de memorii a unuia dintre fondatorii asociației de voluntari „O mână întinsă celor aflați în nevoie". Vederea nu i-a slăbit deloc, nu are nevoie de ochelari pentru citit. Când iată că deodată îşi vede propriul nume pomenit în treacăt pe una dintre pagini, alături de două sau trei versuri din poeziile lui vechi. Ele trezesc înăuntrul bătrânului poet o bucurie copilărească, neştirbită, zâmbeşte şi, mişcându-şi buzele, modulează sunetele acelor versuri scrise cu ani în urmă: până şi el aproape că le uitase, fiind sigur că nimeni nu îşi mai aminteşte de ele, iar lucrul acesta nu îl întristează, când iată că le descoperă aici, in cartea acestei scriitoare, şi nu i se par rele deloc.

Poetul are ochi sinceri şi rotunzi, de un albastru limpede sub sprâncenele cărunte, ca două lacuri aflate la poalele unor piscuri înzăpezite, un trup care pe vremuri a fost dolofan, dar care acum e subțire ca un băț de chibrit, părând mai degrabă trupul unui copil, neted şi spân, înfofolit într-un halat de flanelă albă, pe care sunt trecute sigla şi sloganul azilului: „Cu sufletul tânăr!" Un balonaş minuscul de salivă i se formează în colțul stâng al gurii. La fiecare două sau trei ore, infirmiera Nadia îi aduce câte o cană de ceai cu lămâie şi un cubuleț de zahăr şi o felie de pâine albă, pâine moale şi pufoasă, fără coajă. Stă aşa ore întregi, odihnindu-se, nemişcat, respirând încet, uşor emoționat, aerul parfumat al câmpiei, molfăindu-şi fără încetare bucata de pâine, moțăind, citind cartea acelei romanciere crescute într-un mediu habotnic sau, lăsând-o în poală, gândindu-se la soarta tinerei scriitoare sau întrebându-se dacă moartea o fi chiar atât de diferită de viață.

Complet diferită? Dar, cu toate acestea, poate că există o asemănare, o vagă asemănare între ceea ce este înainte şi după moarte, cel puţin o umbră de asemănare între vremuri si toate lucrurile din lumea aceasta. Şi poate că aşa îşi petrece poetul zi după zi, fixând cu privirea lui gânditoare legănarea copacilor în bătaia vântului şi norii plutind pe cer.

Dar, dacă ne gândim mai bine, este aproape imposibil ca poetul să fie încă în viaţă: rubrica lui săptămânală, Rime despre viaţă şi moarte, a dispărut în urmă cu mulţi ani. Nici Davar HaShavua nu mai există de mult. Nici Histadrutul nu mai e ce era pe vremuri. Locul vechiului consiliu muncitoresc, cu departamentul său cultural si conştiinţa unei misiuni, cu datoria morală de a coborî în rândurile poporului pentru a-l aduce la un nivel superior de civilizaţie, este luat de o societate dominată de imperiul resurselor umane şi de vânzători de sclavi, care importă forţă de muncă ieftină din ţări sărace.

Mai mult ca sigur că poetul nostru a părăsit de ceva timp această lume, căzând victimă unui atac cerebral, fiind condus în grabă pe ultimul drum într-o zi biciuită de ploaie şi vânt, la înmormântare participând o mână de funcţionari bătrâni, înfofoliţi în impermeabile, stând drepţi sub umbrelele negre, aşa încât Beit-Halahmi nu se află prea departe în momentul acesta, undeva în sectorul destinat scriitorilor, funcţionarilor şi gânditorilor, printre poeţi care i-au fost colegi de generaţie, printre prieteni şi adversari, Bertini şi Broides, Hanania Reich- mann, Dov Homsky, Kiamzon, Lichtenbaum, Meitos, Hanan Shadmi, Achai şi Uchmani:

Şi dragostea, şi pizma sunt uitate,
Filele scrise pulbere sunt toate,
Gradina mândră, ofilită, a tăcut. Aleluia! Domnul aşa a vrut.

*

Alo, mă scuzaţi, acesta este numărul de telefon al lui Lucy? Lucy? Aici Riki. Cu siguranţă nu îţi mai aminteşti de mine. O clipă. Iţi spun imediat totul. O secundă. Îmi cer scuze. Vocea ţi-a rămas la fel de frumoasă, Lucy, o voce savuroasă, precum vinul roşu. Eu sunt Riki. Îţi aminteşti? Cu Charlie? Din povestea cu Charlie? îţi aminteşti, Lucy? Acum cincisprezece ani? Eu sunt Riki aceea care lucra la salonul pentru mirese Izabela şi Carmen, jos, în capătul bulevardului Allenby. Eu sunt. Pe vremea aceea tu şi cu mine eram rivale. Iţi aminteşti, Lucy? Cred că şi atunci ţineam mai mult la tine decât la el. Că poate am început să ies cu el numai pentru că îmi doream să îţi simt parfumul pe pielea lui. Nu, Lucy, nu închide, te rog, nu este ceea ce pare, crede-mă că sunt cea mai normală persoană din lumea asta, ascultă-mă, dă-mi doar două minute. Lasă asta, nu contează cum ti-am aflat numărul de telefon si numele de familie. Povestea mea cu Charlie, îti aminteşti de ea? A durat cam o săptămână, opt zile. Ceva de genul ăsta. Imediat după aceea s-a întors la tine. Şi cum s-a întors... In genunchi. Totul s-a întâmplat din vina ta, Lucy, din cauză că tu ai terminat-o cu el o vreme şi pentru că eu e pe atunci muream după tine, dar mă făceai să mă ruşinez îngrozitor. Iar acum ajungem la subiect. Uite. Motivul pentru care ţi-am telefonat, Lucy, este că poate într-o bună zi, tu şi cu mine am putea să ne întâlnim, să stăm amândouă undeva şi să povestim puţin despre tot ceea ce s-a întâmplat atunci. Şi despre alte lucruri. Nu, nu are importanţă unde anume, îmi spui tu unde. Fac eu cinste cu cafeaua.

Spune-mi, Lucy, eşti căsătorită? Ai pe cineva? Copii? Doamne fereşte, nu sunt în stare să mă descurc cu mine! Nu! Ferească Dumnezeu! Bine, Lucy, în regulă. De ce nu? Să nu crezi că sunt vreo psihopată sau vreo bătută-n cap. Lucrurile sunt foarte simple: adesea mi s-a întâmplat să mă gândesc pe nepusă masă la tine, Lucy, la gâtul tău, la vocea ta, la bunătatea ta, la ochii tăi, la tine întreagă, aşa cum erai pe vremea aceea. De o mie de ori mai frumoasă decât mine. Era ca şi cum noi două am fi fost de aceeaşi parte a baricadei, iar Charlie - ei bine, pe Charlie, te rog să mă crezi, l-am şi uitat deja. Ce am mai putea spune despre el? Cu ce m-am ales de la el? O, dar cu câte nu m-am ales de la tine! Deşi au trecut atât de mulţi ani, încă sunt fascinată de tine. Imaginează-ţi, Lucy, cam aşa stau lucrurile în ceea ce mă priveşte, dar să nu râzi de mine, să nu îţi închipui că sunt vreuna dintre acele femei care nu au nici o preocupare în viaţă şi nu au nimic mai bun de făcut decât să dea telefoane nitam-nisam unor persoane pe care le-au cunoscut cu mulţi ani în urmă. Să nu iei lucrurile astfel. Încearcă să ne percepi ca pe o singură fiinţă. Cum adică, ce legătură avem noi două? Ce vrei să spui, Charlie nu te-a părăsit şi pe tine aşa cum m-a părăsit pe mine? Nu ne-a folosit şi apoi ne-a aruncat la coşul de gunoi ca pe două şervetele uzate? Uite, Lucy, asta chiar nu se poate discuta la telefon. Crede-mă, chiar dacă în clipa asta eşti convinsă că sunt complet dusă cu pluta. O clipă, Lucy, o clipă, nu închide! Ascultă-mă. Uite cum stă treaba: nu am pe nimeni. In afară de tine, adică.

Ştii că adesea, în gândurile mele, ba chiar şi în visele mele, noi două apăream împreună, Lucy? Ca şi cum am fi fost destinate una alteia? Legate una de cealaltă? Nu, nu îţi imagina prostii, este ca şi cum am fi surori. Ţi se pare puţin ciudat, nu? Foarte ciudat? Nu? Cum, tu nu te gândeşti niciodată cum noi două, tu şi cu mine, la distanţă de numai o săptămână una după cealaltă, în acelaşi hotel din Eilat, în aceeaşi cameră, în acelaşi pat matrimonial kingsize, ne-am culcat cu el seara şi uneori chiar şi în mijlocul zîlei? Am stat pentru el în exact aceleaşi poziţii? Tu ai fost prima, după o săptămână eu, pentru ca o săptămână mai târziu să revii tu. De câteva ori, pe întuneric, m-a strigat din greşeală Lucy, o dată chiar pe lumină, la un restaurant care servea sushi, şi mă simţeam în al nouălea cer de fiecare dată când o făcea. Cu siguranţă şi pe tine te-a strigat de câteva ori pe întuneric Riki, nu? Nu? Şi sigur îţi spunea şi ţie pe neaşteptate, hai, dulceaţă, vino aici şi fa-mi-o cât de încetişor poţi, nu? Sau, hai, păpuşă, lasă-mă să te leg puţin? Sau lasă-mă să te privesc o clipă făcând pipi din picioare? Nu? Şi atunci, după ce s-a despărţit de mine şi s-a întors la tine şi v-aţi dus împreună la acelaşi hotel din Eilat, în aceeaşi cameră, să nu îmi spui că nu te-ai gândit nici măcar o secundă la mine... De cel puţin câteva ori? Nu te-ai gândit că şi Riki aceea a făcut cu el exact aceleaşi lucruri? Şi pe acelea? Nu ţi-a trecut prin minte că, desigur, şi pe Riki aceea a dus-o să se distreze la barul Las Vegas, hrănind-o cu linguriţa, gâdilând-o pe sub fustă cu scobitorile înfipte în măsline? Cum, nu ţi-ai imaginat nici măcar o secundă că noi am putea fi una şi aceeaşi persoană tăiată la un moment dat în două părţi distincte? Ce ai zice dacă am putea merge amândouă acolo, în Eilat, să spunem — să ne luăm o cameră dublă în acelaşi hotel? Poate chiar aceeaşi cameră? Lucy, nu, nu închide, nu sunt nebună sau ceva, crede-mă, chiar nu, mai dă-mi două minute. Lucy? Lucy? Mergând pe o alee necunoscută, scriitorul se loveşte pe întuneric de o sârmă întinsă probabil de copii dintr-un capăt în altul al trotuarului, de la un indicator ca marchează parcarea permisă până la gratiile unui gard. Sârma e întinsă la înălţimea pieptului scriitorului, care înaintează cu paşi repezi şi, izbindu-se de ea, scoate un urlet scurt, dar plin de furie, un urlet de spaimă şi durere, dar, mai presus de toate, un urlet ce trădează ofensa: ca şi cum cineva, la adăpostul întunericului, i-ar fi tras pe neaşteptate o palmă. Şi totuşi, se aştepta într-o anumită măsură la palma aceasta, era o lovitură meritată şi oarecum bine-venită.

Cât îl priveşte pe Arnold Bartok, tipul acela uscăţiv şi ochelarist care în urmă cu doar câteva zile şi-a pierdut slujba cu jumătate de normă la o firmă de curierat, unde se ocupa de trierea coletelor, şi-ar putea găsi un loc la muncă în cadrul asociaţiei contabile la care este afiliat şi scriitorul nostru: poate chiar un postuleţ în biroul de corespondenţă sau la întreţinerea clădirii. I s-ar putea aranja un salariu lunar modic, iar odată cu trecerea timpului, cine ştie, se va dovedi că acest Arnold Bartok se pricepe şi la alte lucruri, adică să păstreze registrele în ordine sau chiar să organizeze arhiva. Scriitorul însuşi poartă responsabilitatea a patru sau cinci dosare aparţinând unor societăţi de export medii şi mari, dar principala sa ocupaţie este aceea de a recupera taxele percepute în valută. Arnold Bartok ar fi cu siguranţă un angajat supus, profund îndatorat scriitorului şi gata să devină invizibil, pentru a nu deranja pe nimeni. Cu toate acestea, nu va reuşi să îşi înfrâneze susceptibilitatea, iritând pe toată lumea cu sarcasmul lui ipocrit.

Dar ce face Arnold Bartok zi de zi, de când a fost dat afară şi nu mai are slujba aceea cu jumătate de normă la firma de curierat? Cum îşi petrece orele lungi în care bătrâna lui mamă doarme şi sforăie sau citeşte absentă romane în limba maghiară?

Poate că stă într-un colţ al cămăruţei care pe vremuri fusese spălătorie, lângă scândura care odată fusese masa de călcat a tatălui lui, scriind un tratat inedit despre posibila existenţă sau nonexistenţă a vieţii eterne: lumea crede că, susţine Arnold Bartok în tratatul său, viaţa şi moartea au venit împreună pe lumea aceasta, o pereche dialectică ale cărei elemente depind în totalitate unul de celălalt: dacă spui viaţă, spui în mod automat şi moarte. Şi invers. In ziua în care pe pământ şi-a făcut apariţia viaţa, a venit în urma ei şi moartea.

Dar, este de părere Arnold Bartok, aceasta este o ipoteză cât se poate de greşită: timp de milioane de ani, miliarde de creaturi au trăit fără a cunoaşte gustul morţii. Fiinţele monocelulare nu au murit: s-au divizat neîntrerupt, una devenind două, două devenind patru, iar patru opt. Moartea nu exista. Abia în epoca noastră, după ce a apărut pe neaşteptate o nouă formă de reproducere, şi anume cea sexuată, au apărut şi bătrâneţea şi moartea.

Reiese astfel că nu viata si moartea au venit pe lume împreună, indisolubil legate una de cealaltă, ci mai degrabă sexul şi moartea. Şi pentru că moartea a venit mult mai târziu, multe ere după momentul apariţiei vieţii, nu ne este oare îngăduit să sperăm că va dispărea în acelaşi mod, fără a lua cu ea si viata?

De aici se desprinde concluzia logică — viața nu se va sfârşi niciodată. Nu ne rămâne alt- ceva de făcut decât să găsim o modalitate de a neutraliza sexul şi astfel, de a ne alunga chinurile si nevoia de a muri.

Pe o bucățică de hârtie, Arnold Bartok desenează o linie verticală neagră. La dreapta liniei scrie următoarele cuvinte: „Viața este eternă. Viața eternă fără durere şi umilință". La stânga liniei scrie următoarele cuvinte: „Sex. Chin. Distrugere. Bătrânețe. Moarte". Apoi adaugă sub cele două coloane: „Dar posibilitățile sunt foarte reduse". Şi dedesubtul acestor cuvinte scrie: „Când a fost creat timpul. Ce a fost înaintea timpului şi ce a fost după aceea. Ce nevoie avem de existența timpului?" Iar mai jos, la baza peticului de hârtie: „Situația actuală este foarte urâtă".

Scriitorul se întreabă dacă el ar fi fost capabil să aibă grijă de mama lui, presupunând că aceasta s-ar fl aflat încă în viață, aşa cum face Arnold Bartok cu Ofelia, bătrâna aceea paralizată care nu face altceva decât să îl împovăreze, să îl enerveze. Detaliile relației fizice dintre mamă şi fiul ei, sudoarea, vasul de toaletă, goliciunea pielii moi a fundului ei, ştersul, schimbatul, toate îl absorb într-atât pe scriitor, încât în cele din urmă îi provoacă un rictus de greață. Îşi alungă cu repeziciune gândurile legate de bătrâna mamă paralizată a lui Arnold Bartok, gândurile legate de mama lui, de viața eternă, revenind la timida Ruhale Reznik.

*

După ce verifică în grabă şi se asigură că nu este nimeni pe alee, scriitorul o porneşte pe un gang format de pereții a două garduri vii, oprindu-se pentru a urina lung, uşurat. Mintea îi zboară din nou spre Ovdeia Hazam, care trage să moară în momentul acesta, bolnav de cancer, la spitalul Yehilov, cu cateterul înfipt din nou în uretră, permițând unui lichid gros şi tulbure să se scurgă încetişor într-un săculeț de plastic atârnat la marginea patului, săculețul s-a umplut, gata să dea pe afară, dar infirmiera nu este aici, a ieşit în urmă cu un sfert de oră, s-a dus numai două minute să-şi bea cafeaua decofeinizată în secția vecină, dincolo de lifturi, şi e încă acolo, pentru că l-a întâlnit întâmplător şi s-a oprit la poveşti cu tânărul rezident, cel mai drăguț dintre toți. Ovdeia Hazam, care în ultimii ani avusese Buickul acela albastru plin cu tinere blonde vesele, care cheltuia fără discernământ pentru orice cauză, fie că era vorba de politică sau distracție, care, deşi purta aproape tot timpul o kipa micuță pe cap, nu ezita să îşi petreacă uneori sfârşitul de săptămână în câte un cazinou din Turcia, alături de două rusoaice divorțate, poate chiar trei, şi care acum nu are pe nimeni să îi asculte gemetele. O strigă continuu, cu vocea lui stinsă, ca un scâncet, pe infirmiera care a ieşit doar pentru două secunde, dar care lipseşte deja de douăzeci de minute, şi nu are cine să audă alarma pe care el 0 dă apăsând butonul de urgență, dar din patul vecin mormăie cineva, gata, ce te-a apucat, mai taci odată, încetează, vine imediat, ce Dumnezeu, oamenii mai vor să şi doarmă, nu te mai văita atât!

Din pricina gândului la Ovdeia Hazam, în agonie la secția de medicină internă a spitalului Yehilov, între alți doi bărbați aflați pe patul de moarte, amândoi mai în vârstă decât el cu cel puțin douăzeci de ani, după ce se uşurează, scriitorul nostru face cale întoarsă, trece cu foarte multă atenție pe lângă firul acela întins pe trotuar, părăseşte aleea şi iese la bulevard, parcurgând din nou cu paşi nerăbdători drumul către Casa de cultură „Shunia Shor şi cei şapte martiri din mină". Preț de o clipă are impresia că zăreşte o umbră aşteptându-l pe treptele clădirii, poate umbra lui Yuval Dahan Dotan, tânărul poet care, deşi deprimat, pare că nu şi-a pierdut speranța, stă aici chircit şi înfiorat, aşteptându-l pe scriitor să se întoarcă, să se aşeze lângă el, în mijlocul nopții, pe treptele acestea, şi să citească măcar patru sau cinci dintre poeziile lui la lumina felinarului, pentru ca mai apoi între ei să se înfiripe o conversație spirituală, care să dureze chiar până la răsărit, o conversație sinceră despre emoție şi artă, despre inspirație, între un artist matur şi unul tânăr, aflat încă în căutarea propriului drum, şi tocmai de aceea chinuit, torturat în asemenea măsură, încât a început să aibă gânduri sinucigaşe, şi nu mai este nici un alt suflet în toată lumea aceasta largă, în afara scriitorului nostru, care să îl poată înțelege: chinuri exact ca ale lui sunt adesea descrise în cărțile acestuia din urmă, lucru pentru care a devenit celebru şi apreciat, dar eu, care am citit cărțile lui şi printre rânduri, ştiu că în spatele personajului pe care îl cunoaşte toată lumea se ascunde un bărbat timid şi singur şi poate chiar trist. Ca mine. Suntem două suflete gemene şi acesta este motivul pentru care numai el ar putea sa înțeleagă şi chiar să mă ajute, fiindcă, dacă el nu înțelege, atunci cine altcineva ar putea s-o facă?

*

Clădirea era încuiată şi cufundată în întuneric, la intrare fluturând încă afişele care anunțau seara literară încheiată cu două ore în urmă. In biroul de la parter, directorul, Yeru- ham Sdemati, a lăsat o lumină aprinsă pentru a descuraja hoții.

Dar numai un hoţ naiv ca el, numai un hoţ începător, zâmbeşte scriitorul pentru sine, numai un hoţ virgin s-ar putea lăsa intimidat de o asemenea lumină, ce rămâne aprinsă în fiecare noapte, de seara până dimineaţa, într-un birou în care cu uşurinţă te-ai putea uita din stradă, să vezi că nu este absolut nimeni înăuntru. În toată clădirea Casei de cultură „Shunia Shor şi cei şapte martiri din mină" nu este nici ţipenie de om, poate doar umbra palidă a acelui tânăr poet, umbra care tremură la baza treptelor şi care deja a renunţat la ideea de a-ţi citi poeziile sale şi la conversaţia spirituală nocturnă şi care nu mai vrea nimic altceva de la tine decât să îi observi umbra tristă, care poate că nici măcar nu este a lui, ci a unei cutii de carton goale sau a două bănci rupte. Vrea doar să îţi aminteşti de el pentru o clipă, de ochii lui măriţi sarcastic de lentilele groase precum fundurile de borcan, şi să ştii că exact acum, în mijlocul nopţii, în întunericul camerei sale, care nici măcar nu este o cameră adevărată, ci balconul bucătăriei separate de un perete din rigips şi sticlă, de casa părinţilor săi, un apartament de pe strada Reines, stă în clipa aceasta, în chiloţi şi maiou, pe întuneric, treaz şi disperat, gândindu-se la tine.

*

Vizavi de casa de cultură, din mansarda lui Ruhale Reznik, dacă într-adevăr acela o fi apartamentul pe care ea i l-a arătat în urmă cu o oră, o oră şi jumătate şi dacă scriitorul nostru nu se înşală, printre cele două draperii trase se vede un firicel de lumină.

Din câte se pare, şi-a trimis draperiile la o curăţătorie cu program de noapte, specializată în spălatul rufelor după lăsarea serii, o curăţătorie pregătită să le returneze proprietarilor curăţate şi călcate, înainte de miezul nopţii.

Şi dacă te înşeli, dacă nu aceea e mansarda ei? Şi dacă toată povestea cu draperiile trimise pe neaşteptate la curăţătorie a fost inventată pentru tine? Ca să îţi dea de înţeles că ai sărit calul? Ca să nu urci în apartamentul ei? Sau, din contră, a fost o invitaţie? Iar tu nu ai înţeles nimic şi ai stricat ceea ce poate că... sau nu ai stricat? Doar lumina este încă aprinsă, nu?

În clipa aceea scriitorul intră în clădire, fără a se întreba de ce. Caută întrerupătorul, de data aceasta mişcările lui sunt foarte prudente, deoarece durerea provocată de izbitura în firul acela întins pe alee îi străpunge din nou coastele; se atinge şi descoperă că are cămaşa ruptă în mai multe locuri, iar sângele i-a ţâşnit dintr-o zgârietură, lipindu-i-se de vârfurile degetelor, emanând mirosul luptelor purtate pe când era elev, lupte de mult uitate.

După ce reuşeşte să aprindă în cele din urmă lumina de pe casa scărilor, scriitorul se opreşte, aşa cum face de obicei, pentru a arunca o privire spre cutiile poştale: Bilha şi Shimon Parhodnik. Familia Arnon. Doctor Alfonse Valero, inginer constructor. Yaniv Schlossberg. Rami şi Tami Ben-Tolila. Kaplan, specialişti în probleme economice. Rahel şi Hozi Reznik (un scris de mână apăsat, rotunjit: Hozi o fi de la Hozelito? Sau poate are vreun chiriaş? Ori vreun iubit? Nu?).

Pe zid mai este agăţată o cutie mare, comună tuturor locatarilor („Fără anunţuri şi pliante publicitare, vă rugăm! "). Casa scărilor este puţin cam neîngrijită, pe alocuri tencuiala a căzut, pereţii sunt acoperiţi de mâzgălituri colorate, balustrada este ruginită, iar una dintre casetele electrice are uşiţa desprinsă, atârnând într-o balama stricată.

Şi iată că în timp ce trece prin faţa unei uşi pe care este lipit bileţelul cu numele Yaniv Schlossberg, locatarul care trăieşte fericit aici, aude o lungă rafală de împuşcături însoţită de strigăte şi sunet de ferestre sparte, venind dinspre un televizor aprins.

Este deja aproape miezul nopţii.

Şi tu? Ce anume, dacă îmi este permis să întreb, cauţi tu aici la ora asta? Ai căzut cumva în cap?

*

Exact în clipa aceea, auzind explozia care izbucneşte din apartamentul lui Yaniv Schlossberg de la etajul al doilea, scriitorul îşi spune că ar fi mai bine să plece. Picioarele îl vor conduce spre cafeneaua în care a stat la începutul serii, în urmă cu doar câteva ore, cafeneaua acelei chelneriţe, Riki, căreia i se ghiceşte linia chiloţilor pe sub fusta strâmtă.

Poate că din întâmplare o fi încă deschis? Poate că ea stă acum acolo singură-singurică, la o masă aşezată într-un colţ, bând o ultimă cană de ciocolată caldă înainte să închidă; imediat va intra în cabina de toaletă şi îşi va schimba fusta cu o pereche de jeanşi şi o cămaşă, iar în locul încălţărilor fără toc îşi va pune nişte sandale uşoare şi comode, şi când va ieşi de acolo îi va putea propune să o conducă până acasă, de exemplu, protejând-o astfel de tipii dubioşi care circulă noaptea, când străzile sunt pustii.

Dar poate că scriitorul nostru, odată ajuns la etajul al doilea, nu are de gând să coboare, ba din contră, urcă şi următoarele două etaje, ajungând exact în faţa uşii apartamentului lui Ruhale Reznik. Acolo rămâne pe loc, ezitând câteva clipe, lumina de pe casa scărilor se stinge, dar cineva de la un etaj inferior o aprinde din nou, după care se stinge iar. Scriitorul îşi lipeşte urechea de uşă: oare o fi încă trează sau lumina aceea care răzbate printre draperiile ei o fi o lampă de veghe ce rămâne tot timpul aprinsă, chiar şi atunci când doarme? Alături de pisica ei? Sau poate alături de un amant tânăr şi puternic, în timp ce tu vei trăi cel mai penibil moment din viata ta? Si, în fine, cum te vezi tu în clipa asta, dacă îmi permiţi să te întreb? Ca pe întruparea tuturor dorinţelor nocturne ale unei femei singure, nu foarte tinere, drăguţe şi plăcute, dar nu tocmai atrăgătoare? Sau poate eşti redus la statutul de violator aciuat în casa scării, căutat în acest cartier de mai bine de un an şi jumătate? Ori poate eşti pur şi simplu un idiot precum Yuval Dahan şi bântui asemenea lui casa scării în toiul nopţii, sperând să îţi cadă în mâini subiectul potrivit pentru următoarea poveste?

Unii proşti sunt buni din fire,
Unii înţelepţi n-au minte.
Râsul dă în tânguire:
Cin să stea să ia aminte?

Dracul ştie ce anume îl împinge acum de la spate pe scriitorul acesta obsedat să apese încet clanţa uşii, care este, desigur, încuiată.

Dar ea, timida ta cititoare? Doarme deja de ceva vreme, lăsând aprinsă numai lampa aceea de veghe, care a reuşit să ademenească un ticălos imbecil ca tine.

Dar există şi o altă posibilitate: în timp ce scriitorul pune mâna pe clanţă, aude un zgomot uşor venind dinăuntru. În clipa aceea se răzgândeşte şi îşi ia tălpăşiţa, nici măcar nu aprinde lumina pe casa scărilor, coboară treptele două câte două, întâmpină un obstacol, izbeşte violent cu umărul caseta electrică a cărei uşiţă atârna într-o singură balama, iar în cădere aceasta provoacă un zgomot infernal, lovindu-se de gratiile balustradei, şi imediat, exact în aceeaşi clipă, în faţa lui se deschide o uşă, să zicem uşa lui Yaniv Schlossberg, care locuieşte chiar acolo, mă iertaţi, domnul meu, dar îmi puteţi spune ce anume căutaţi aici la ora aceasta?

Şi poate chiar îl recunoaşte? După fotografiile din ziare sau după imaginea exacerbată care i-a fost creată prin intermediul emisiunilor de televiziune? Şi cum îi va putea explica? îmi cer scuze, sunt un biet Mister Hyde, vedeţi dumneavoastră, aveţi milă şi chemaţi-l, vă rog, de urgenţă pe doctorul Jekyll. Dar se poate întâmpla, la fel de bine, ca scriitorul nostru să nu fugă în clipa în care aude zgomotul acela uşor venind dinăuntrul apartamentului, ci să împietrească pe loc, paralizat de frică, în faţa uşii lui Ruhale Reznik. O secundă mai târziu se hotărăşte să îi strecoare un bilet pe sub pragul uşii. (Sau poate ar fi mai bine să i-l lase jos, în cutia poştală care le aparţine ei şi lui Hozelito?) In bilet va scrie: Ai fost tare drăguţă toată seara, Rahel, şi m-am întors aici la o oră foarte târzie pentru a-ţi mulţumi şi pentru a mă asigura că in drumul spre mansardă, spre turnul tău de fildeş, nu ai căzut în mâinile nici unui monstru sau ale vreunui balaur. Şi, dacă îmi îngădui, bileţelul acesta va ţine loc şi de sărut de noapte bună, de acord? (Scriitorul va semna biletul numai cu iniţialele. Deşi poate că ar fi mai bine să nu îl semneze deloc - la ce bun?)

Sau lucrurile se pot întâmpla în felul următor: exact în momentul în care scriitorul se întoarce să plece, Ruhale deschide uşa, pentru că încă nu adormise, stătea doar culcată pe pat, cufundată în gânduri, când a observat clanţa mişcându-se încet, încet în toiul nopţii şi, deşi speriată, a alergat desculţă să privească pe vizor, iar când a văzut cine a venit, n-a ezitat şi n-a mai aşteptat ca el să bată la uşă, ci a deschis-o imediat.

Ruhale este îmbrăcată într-o cămaşă de noapte simplă, lungă aproape până la glezne, din bumbac şi cu mâneci scurte, încheiată până la gât, cu doi nasturi. Oare îi încheiase în timp ce privea pe vizor? Sau poate aşa doarme întotdeauna, cu toţi nasturii încheiaţi, să o apere de ochii cine ştie cărui intrus strecurat în visele ei?

Ruhale Reznik zâmbeşte uluită, pe faţa ei de veveriţă se luptă teama şi fericirea:

— Dumneata? Te-ai întors?

Scriitorul, pe de altă parte, este uimit să constate că zâmbetul ei nocturn este mai puţin timid şi ruşinat în comparaţie cu zâmbetele pe care le-a afişat pe tot parcursul serii. Mirarea lui este atât de mare, încât încearcă să bâlbâie ceva, pentru a câştiga timp, să îndruge câteva cuvinte, o explicaţie, o scuză şi să dispară în secunda următoare.

Însă buzele lui rostesc, împotriva voinței sale:

— Uite ce e, Rahel... Vezi tu... M-am întors pur şi simplu pentru că am uitat ceva. Adică ceva ce doream foarte, foarte mult să fac pentru tine mai devreme. Şi nu am facut-o. Hai, ghiceşte ce am uitat să fac?

Stă încă în picioare, lângă uşa pe care ea se grăbeşte să o închidă şi să o încuie în urma lui, în timp ce mâinile femeii se încrucişează pe piept ca pentru a pune o barieră între ei. Sau poate pur şi simplu pentru a-l împiedica să vadă prin cămaşa de noapte cât de plat îi este pieptul. Vocea îi e destul de calmă acum (asta pentru că, probabil, conform principiului vaselor comunicante, stânjeneala lui profundă temperează într-o oarecare măsură stânjeneala ei):

— Ce doreai să faci şi ai uitat? Nu-mi dau seama.

— Eşti bună să îmi dai puțin cartea ta?

— Cartea mea? Ce carte?

— Cartea ta. A mea. Cea din care ai citit astă-seară la casa de cultură, şi ai citit de-a dreptul minunat. Uite ce e: nu voiam decât să îți scriu o dedicație, însă din pricina emoției am uitat. Abia acum, în urmă cu o jumătate de oră, mi-am amintit. M-am tot plimbat de colo-colo si în cele din urmă m-am întors la tine.

De sus, de la înălțimea ultimului raft al etajerei cu cărți şi discuri, o pisică alb cu negru îl priveşte țintă, stăpână pe sine, aproape cu ironie, ca şi cum oaspetele acesta nu ar avea nimic special față de alții, ca şi cum ar fi o parte a unui program nocturn cât se poate de obişnuit în mansarda aceea, noapte după noapte vine aici câte un scriitor sau altul care şi-a amintit deodată că a uitat să îi scrie lui Ruhale Reznik o dedicație pe prima pagină a cărții sale.

— Încântat de cunoştință. Dumneavoastră trebuie să fiți domnul Hozi, va spune scriitorul în timp ce va păşi în cameră, fără a cere permisiunea, îndreptându-se spre masa de lângă pat, unde se va aşeza şi îi va scrie o dedicație plină de afecțiune, în care îl va include şi pe gelosul Hozelito, după care se va apleca din nou deasupra cărții şi va adăuga un desen cu o floricică şi o pisică mustăcioasă cu un aer de viclenie şi maliționzitate.

Ruhale spune:

— Ascultă. Îmi cer iertare. Am greşit. Când m-ai adus acasă mai devreme ți-am spus că draperiile mele sunt la spălătorie. Nu este adevărat. Iar după încă o clipă:

— Nu, Nu am greşit, ți-am spus un neadevăr. Îmi pare rău.

Dar de ce mi-ai spus asta? Pentru a mă împiedica să urc aici? Îți era puțin teamă? (Palma lui atinge blând, ca din întâmplare, doar pentru o secundă, obrazul ei: nu din milă. Nici din cochetărie. Ci mai degrabă purtată de ceva asemănător cu o delicată afecțiune nocturnă.)

Da. Îmi era teamă. Nu stiu. Îmi era ruşine de tine. N-aş putea spune acum dacă îmi doream cu adevărat să vii aici, dar îmi era frică, sau poate îmi era teamă să îți spun pur şi simplu: ascultă, poate ar fi mai bine să nu urci, sau poate îmi era teamă să îți spun că îmi este teamă. Nici acum nu ştiu.

Ascultându-i vorbele, scriitorul o trage spre el, mângâind-o gingaş pe cap, nemailăsând-o să se îndepărteze (veveriță speriată, te rog să nu fugi de lângă mine). Bărbatul îşi dă seama că acum, poate tocmai din cauză că s-a relaxat în aşteptarea nopții, cu părul despletit şi lăsat să îi cadă până la mijlocul spinării, i se pare, în mod surprinzător, şi mai puțin atrăgătoare.

Şi, asemenea unei fetițe timide, în timp ce mâna lui o apasă pe cap, pune o întrebare complet neaşteptată:

Mai devreme ți-am spus cumva că nici acum nu ştiu? N-ar fi fost mai bine să spun că nici măcar acum nu stiu?

El o ia în brațe, o lipeşte de masă şi o sărută îndărătul urechii, un sărut încă incert, mai mult sau mai puțin patern. Dar, cu toate acestea, el nu reuşeşte să îşi pună stăvilar şuvoiului de cuvinte:

Hai să vedem: nici acum nu ştii? Încă nu ştii? Nu ştii nici măcar acum? Nici măcar acum nu ştii? Nu, acum ştii? Te rog să dai la o parte ceea ce e de prisos.

În loc să facă asta, buzele ei îi ating uşor pielea gâtului, înfiorându-l, şi abia în clipa aceea scriitorul înțelege că nu i se cere decât să tacă. Pune capăt jocurilor de cuvinte şi se jenează puțin de firele aspre care i-au năpădit cu siguranță obrajii, deşi s-a bărbierit de dimineață, iar acum o înțeapă. Dar iată că tocmai aceşti țepi o stârnesc, facând-o să-şi împlânte unghiile în părul de pe ceafa lui, iar de data aceasta nu cu blândețe, ci mai degrabă cu un gest ce seamănă cu un atac neaşteptat. Scriitorul ştie cum să o răsplătească, o întoarce

şi o lipeşte cu spatele de pieptul lui, atingându-i ceafa cu buzele, nu înainte de a-i da la o parte coama bogată, şi începe să îi mângâie cu vârful limbii zona aceea acoperită de puf, până când vede firişoarele zbârlindu-se şi îi simte spinarea scuturată de fiori. Apoi se întoarce, iar buzele lui depun pe ale ei un sărut prudent, părând că vrea să o savureze, dar imediat săruturile devin apăsate, profunde, înghiţindu-se unul pe celălalt, săruturi care le potolesc setea şi îi însetează deopotrivă. Scriitorul savurează amestecul de mirosuri al trupului ei, iar printre ele îl distinge pe cel delicat al apei de gură, dindărătul căruia răzbate aroma uşoară, aproape imperceptibilă, a unei cine alcătuite din iaurt cu lămâie şi pâine. Amestecul acesta atât de dulce îi stârneşte simţurile, atrăgându-l mai mult decât orice parfum de marcă. Preţ de o clipă, dar numai preţ de o clipă, îşi face griji pentru mirosul pe care probabil că îl emană trupul şi gura lui, regretând că nu i-a cerut permisiunea de a face un duş mai întâi, dar de unde ar fi putut să ştie că... ? Însă acum este deja prea târziu, fiindcă ea a început să se lipească de el şi să îi caute pieptul cu buzele, da, cu timiditate, dar cu o pasiune şi o înflăcărare ce îi pun în umbră timiditatea, lăsând deoparte orice urmă de inhibiţie, ca şi cum trupul ei ar mâna-o să uite de toate.

El, pe de altă parte, ezită puţin, simţind-o atât de strâns lipită de el, oare se va opri, se va speria, va fi jignită simţindu-i erecţia? Dar în clipa în care îl simte nici nu se opreşte, nici nu e jignită, ca şi cum visele nopţilor ei singuratice ar fi pregătit-o bine pentru asta, îl îmbrăţişează şi se lipeşte mai tare de el, iar cu palmele începe să îi mângâie spinarea, stârnindu-i valuri de plăcere. Îşi trece vârfurile degetelor pe pielea lui, unul după celălalt, înfiorându-l ca atingerea undelor înspumate ale mării.

Şi pentru că încă stăteau în picioare îmbrăţişaţi lângă masă, în faţa patului de o persoană pregătit pentru noapte, nu le e greu să treacă aproape imperceptibil şi fără prea mult efort de la poziţia verticală la cea orizontală, strâns îmbrăţişaţi, pe o parte (fiindcă patul e foarte îngust). Şi ce se petrece în clipa aceea între ei nu poate fi descris în cuvinte, o mişcare menită a le asigura mai mult confort, o mişcare simplă, făcută, în mod întâmplător, de amândoi în acelaşi timp, la momentul potrivit, într-o sincronizare perfectă, asemenea unui cuplu de balerini după sute de repetiţii, iar această mişcare comună uluitoare, atât de puţin obişnuită, încât este de neînţeles, nu face decât să îi amuze teribil şi să alunge orice urmă de stânjeneală sau de tensiune şi să le sporească implicarea. Dat fiind faptul că patul e de o persoană, nu unul matrimonial, amândoi sunt nevoiţi să stea pe o parte, lipiţi strâns unul de celălalt, obligaţi să îşi coordoneze fiecare mişcare: ca într-un dans intim. Şi, trecând cu vederea durerea difuză pe care o simte în spinare şi la cot, cauzată de poziţia incomodă, scriitorul este uimit de dansul acesta profesionist, având în vedere faptul că nu şi-o imagina pe tânără atât de experimentată, ca să nu mai spunem că nici el nu era prea priceput în astfel de situaţii. În clipa în care mâna lui îi atinge coapsa, ea îi şopteşte în ureche: O clipă, dă-mi voie să îl închid pe Hozelito în baie, mă stânjeneşte puţin prezenţa lui. Iar scriitorul îi răspunde, nu fără oarecare maliţiozitate: De ce să nu se uite şi el, să moară puţin de ciudă? Poate aşa se mai încălzeşte şi el puţin, ce zici?

A auzit-o spunându-i ceva pisicii, înainte de a o închide în baie, cu o voce caldă şi joasă, vorbe pline de afecţiune. Sau de scuze. După ce se întoarce şi se întinde pe-o parte lângă el, se îmbrăţişează şi se mângâie, neştiind ce anume să facă mai departe, până când degetele lui încep să-i caute sânii prin materialul cămăşii de noapte şi ea îi prinde mâinile curioase şi i le îndepărtează de pieptul acela plat cu care s-a ruşinat toată viaţa. Apoi, ca pentru a-i oferi o recompensă în schimbul acelei plăceri pe care i-a refuzat-o, îi conduce mâinile spre pântec.

Înăuntrul lui se reaprinde dorinţa de a vorbi şi îi spune CU voce joasă: Ascultă, Rahel, însă ea îi pecetluieşte buzele, iar el renunţă şi îi acoperă cu sărutări fruntea şi tâmplele, colţurile ochilor, locul din spatele pavilioanelor urechilor şi adâncitura gâtului, acolo unde gâtul se uneşte cu clavicula şi unde buzele lui îi înfioară pielea. Toate aceste sărutări sunt menite să o corupă, să îi distragă atenţia de la cealaltă mână, cea care nu este ţintuită pe pântecul ei, cea care este liberă şi încearcă să îşi croiască drum spre mijlocul trupului ei. Dar ea îl opreşte din nou şi spune: Mai aşteaptă puţin. Încă îmi este frică. El o ascultă, se opreşte şi îi şopteşte: Poate că te vei mira, veveriţă micuţă, dar şi mie îmi este puţin frică. Nu numai ţie.

Şi, în ciuda faptului că nu vede nici o umbră de asemănare între frica ei stânjenită şi teama lui ca nu cumva să dea greş, sunt doi fricoşi cât se poate de asemănători: ea vede în el, cu siguranţă, un bărbat plin de amante, care a experimentat deja plăcerile cele mai excentrice şi sofisticate - ce ar putea să îi ofere trupul ei nepriceput, orice ar face i s-ar părea rigid şi insipid? El, pe de altă parte, se teme - ca întotdeauna - de propria sa dorinţă, capabilă să se evapore pe neaşteptate, fără vreun avertisment, lucru care i s-a şi întâmplat deja de câteva ori, şi atunci ce îşi va închipui femeia aceasta despre el? Ce va crede despre sine? Şi ce

impresie îşi va face? Cum va interpreta incursiunea aceasta în casa ei în toiul nopţii, pasiunea pe care a stârnit-o, o pasiune care, în cele din urmă, se dovedeşte a fi nimic mai mult decât o înşelăciune, o prefăcătorie plină de vanitate? Cu siguranţă îl consideră un bărbat experimentat şi dezinvolt; ce va crede despre el dacă va descoperi că nu este decât un băieţandru confuz şi agitat, care nu e în stare de nimic?

Şi, în consecinţă, tocmai în clipa în care în minte i se contura teama aceasta, iată că cele mai negre gânduri devin realitate. Se îndepărtează de trupul ei, de care rămăsese până acum strâns lipit, pentru ca femeia să nu observe dispariţia neaşteptată a ceea ce până nu demult fusese acolo.

Într-un cuvânt, dacă până în urmă cu câteva minute era stânjenit şi se temea ca nu cumva ea să observe mădularul lui tare şi să se sperie, acum se află exact în situaţia inversă: ce se va întâmpla dacă ea observă ofilirea lui?

Un spiriduş micuţ şi răutăcios aruncă lumini scânteietoare asupra gândurilor sale, un fel de mucalit sardonic, care îi dezvăluie în secret că, iată, în sfârşit formaţi o pereche în patul ăsta: ea se străduieşte în permanenţă să nu îşi lipească pieptul de al tău, să nu simţi că nu are sâni aproape deloc, iar tu, tot de teamă, te-ai îndepărtat de ea.

Să-i şoptesc asta la ureche? Acum? Cuvintele spiriduşului? Poate că am putea râde amândoi, un râset eliberator, de uşurare, care ne-ar putea alunga temerile, iar după aceea, nu ar mai rămâne între noi nici un regret, nici un motiv de ruşine, nici un secret, nici un lucru ridicol şi nimic neplăcut, şi abia atunci vom putea să ne bucurăm unul de celălalt.

Dar el se grăbeşte să alunge imaginea spiriduşului. Să îl închidă în el însuşi. Să îi pună lacăt la gură. Şi astfel, în loc să îi murmure în ureche aceste cuvinte, se apleacă şi îi sărută umerii, trupul, trece cu delicateţe peste piept, oprindu-se asupra pântecului şi astfel, printre sărutări, plasează mângâieri care îi provoacă femeii un fior profund, asemenea zbaterii slabe a unor aripi de porumbei, a unui sunet cald şi prelung.

În timp ce o mângâie, închide ochii, strângând pleoapele cu putere, şi încearcă să îşi recapete entuziasmul cu ajutorul liniei chiloţilor pe fesele lui Riki, chelneriţa, al acelei linii asimetrice care se ghicea prin materialul fustei ei scurte şi care i-a stârnit simţurile acolo, la cafenea, înainte de începerea evenimentului literar. Acum încearcă să şi-o imagineze pe Riki ridi- cându-şi cu o mână fusta până deasupra şoldurilor, în timp ce pe cealaltă şi-o strecoară între picioare, în chiloţi. Apoi încearcă să îşi imagineze în detaliu ceea ce s-a întâmplat în camera aceea de hotel din Eilat între Riki şi Charlie, iubitul ei fotbalist, sau între Charlie şi Lucy, cea care a fost la un pas de a deveni Miss Litoral, în aceeaşi cameră, în acelaşi hotel, şi ce s-ar fi putut întâmpla între Charlie şi ele două la un loc, sau între Riki şi Lucy, fără Charlie.

Când nici măcar acest lucru nu îi trezeşte dorinţa, se roagă ca imaginaţia să îl transforme pentru câteva clipe în Yuval, tânărul poet care, din pricina faptului că tânjeşte zi şi noapte după trupul unei femei, a ajuns să îşi urască viaţa cu îndârjire: Acum vei fi Yuval şi iată că ţi se oferă în sfârşit un trup aproape gol de femeie, ia, atacă, hai, dă-i jos cămaşa de noapte şi astâmpără-ţi setea.

Ruhale înţelege sau poate doar ghiceşte alternanţa aceasta de suişuri şi coborâşuri. Îşi ascunde faţa în scobitura braţului şi întreabă pe cel mai afectuos ton cu putinţă: Spune-mi, eşti cu adevărat aici? Poţi să mă asiguri că nu visez?

Şi, poate pentru că are impresia că tot ceea ce i se întâmplă nu este decât un vis, nu îl opreşte în clipa în care îi ridică deasupra coapselor cămaşa de noapte. Nu numai că nu îl împiedică, ba chiar îi ţine mâna şi i-o conduce de-a lungul trupului ei, cu degetele împreunate, descoperind o altă textură, mult mai fină şi mătăsoasă decât cea a cămăşii de noapte, un ţesut cald, care, la contactul cu degetele lui, îşi dezvăluie cute şi cochilii umede menite să îi reaprindă simţurile, şi iată că acum nu mai are nevoie de bietul Yuval şi nici de Riki, chelneriţa, cu linia chiloţilor ei vizibilă prin fusta strâmtă. Şi astfel, într-o singură clipă, impulsul lui de a-şi satisface imediat şi complet dorinţa lasă locul unor mişcări alerte, unui ritm încărcat de generozitate sexuală, dornic să îi provoace ei din ce în ce mai multă plăcere şi să îi amâne lui tot mai mult momentul potolirii setei, căutând în permanenţă modalităţi de a o împlini, până la limita insuportabilului. Mânat de spiritul de sacrificiu, îi conduce corabia tuturor dorinţelor, cu mâini devenite de acum experte, inspirate, acostând în portul ei interior, ancorând în cel mai intim dintre locuri, în inima dorinţei.

Încet, foarte încet, asemenea unui sonar capabil să perceapă sunetele cele mai profunde, imposibil de perceput prin intermediul auzului, captează murmurul care se naşte în adâncurile fiinţei ei, continuând să o învăluie în plăcere, primind şi inventariind fără discernământ până şi cele mai subtile diferenţe dintre

gemetele ei, ascultând cu pielea, nu cu urechile, cele mai mici oscilații ale ritmului respirației ei, simțindu-i freamătul care-i înfioară trupul, ca şi cum ar fi devenit un seismograf sofisticat capabil să înregistreze şi să decodifice reacțiile corpului ei, cu ajutorul cărora întocmeşte mai apoi o hartă de care se foloseşte pentru a evita cu prudență orice dună de nisip, orice zonă aridă şi orice formă de frecare, în afara aceleia lente, care, printr-o mişcare oscilatorie, înainte şi înapoi, o face să tremure de plăcere. In timp ce murmurul ei se transformă într-o serie de gemete slabe, imploratoare, de suspine şi strigăte ascuțite de surpriză, buzele lui descoperă deodată că obrajii îi sunt scăldați de lacrimi. Fiecare sunet, fiecare respirație şi tremur, fiecare înfiorare a pielii ei l-au ajutat să urmeze traseul corect, cu multă iscusință, acostând în cel mai intim dintre porturile ființei ei.

Pe măsură ce valurile de plăcere în care o scaldă cresc, sporeşte şi orgoliul lui de a amâna momentul satisfacerii dorințelor proprii. E hotărât să-i picteze întâi ei un întreg curcubeu al plăcerilor, până când ea nu îşi va mai controla gemetele, până când se va lăsa purtată de apele învolburate ale unei cascade, asemenea unui bărcuțe de hârtie (în ciuda tuturor acestor intenții nobile, din când în când se întâmplă să simtă dorința zguduindu-i trupul încordat, în timp ce se freacă uşor cu şoldul de pulpa de dedesubt, într-un ritm care îi stârneşte şi îi potoleşte deopotrivă pofta, însă imediat după aceea revine la scopul pe care şi l-a impus, mânat de simțul datoriei şi de prezența de spirit).

*

Şi astfel, asemenea unui pianist absorbit de mişcarea propriilor degete pe claviatură, nici măcar nu îşi mai aminteşte că în urmă cu doar câteva ore veverița aceasta timidă i se păruse drăguță, poate chiar frumoasă, dar nicidecum atrăgătoare. Acum mâinile lui îi descoperă sânii pe sub cămaşa de noapte, sânii ei de fetiță de doisprezece ani, iar de data aceasta femeia nu îl mai opreşte, copleşită de plăcere, iar când în cele din urmă îi înşfacă mugurii, este inundat de dorință şi îşi trece limba peste sfârcuri, strângându-i pe fiecare între buze, mângâindu-i pe rând cu mişcări circulare ale limbii, în timp ce degetele îi dezmiardă iar buzele vulvei şi petalele corolei care îi împodobeşte cireşica atât de umflată şi tare, încât pare un al treilea sfârc. După degete, coboară şi buzele şi limba. Ea, asemenea unei fetițe, îşi înfige pe neaşteptate degetul mare în gură şi începe să-l sugă cu putere, plescăind, apoi spinarea i se înalță şi i se curbează asemenea unei corzi de arc întins, iar după numai o clipă, după ce se lipeşte din nou de saltea, din adâncul fântânii ei izbucneşte un strigăt moale şi prelung, un strigăt care nu trădează doar plăcere, d şi mirare, uimire că nu folosise niciodată în viața ei zăgazul acela miraculos şi că nici măcar în cele mai nebune dintre visele ei nu îşi imaginase ce zace acolo jos.

Apoi începe să plângă deodată cu suspine şi îi spune: Vezi tu... Plâng. E un plânset copilăresc, care o face să îşi ascundă fața în umărul lui şi să bâlbâie, îmi cer scuze, îmi este puțin ruşine de tine.

După care îi mângâie obrajii şi fruntea cu o mişcare lungă, uşoară, oprindu-se încetul cu încetul din plâns şi liniştindu-se. După două sau trei secunde, însă, se aşază pe pat, îşi ridică brațele deasupra capului şi a feței, care împietreşte preț de o secundă, şi îşi scoate cămaşa de noapte, care îi stătea precum o crinolină în jurul coapselor, după ce fusese când ridicată, când trasă pe şolduri. Şi spune: Nu îmi pasă dacă mă priveşti. Apoi se întinde din nou pe spate, deschisă, aşteptându-l. Dar el nu se mişcă, rămâne chircit în poziție fetală, încercând iar să ascundă ceea ce a dispărut imediat după ce ea a atins orgasmul şi s-a relaxat. In momentul acesta se teme că femeia se va simți jignită sau va crede că ceea ce se întâmplă este din vina ei.

În schimb, ea îşi adună curajul pe care nici măcar nu bănuia că îl are, surprinzându-se atât pe sine cât şi pe el, îşi înmoaie degetele în gură şi întinde o mână timidă spre membrul lui, începând să-l mângâie cu o atingere umedă, cum nu mai făcuse nici cu primul bărbat din viața ei, atunci, în tinerețe, în urmă cu douăzeci de ani, nici cu tipul acela însurat, în urmă cu şase ani şi jumătate.

Mângâierile acestea nu fac decât să îi confirme ceea ce deja ştia, dar nu se simte jignită, ba din contră, se simte inundată de un val de afecțiune generoasă şi de compasiune maternă față de stânjeneala lui, față de îngrijorarea şi ruşinea lui care nu îi dau pace, în vreme ce se întreabă oare ce crede despre el.

În acelaşi timp, înăuntrul ei se trezesc la viață instinctele feminine, însoțite de un simț al datoriei, al datoriei imediate de a-l ajuta să depăşească acest moment stânjenitor, aşa că îşi linge degetele şi le pune în jurul mădularului său moale, le mişcă în sus şi în jos, cu gesturi ezitante, care îi trădează lipsa de experiență, dar sunt pline de devotament, pasiune şi bunătate. I-o face cu toate cele cinci degete pline de ambiție iar şi iar, fără să ştie exact cum anume, dar nu precupețeşte nici un efort pentru a o face cum trebuie, apoi cu

buzele, cu limba ei mătăsoasă, constant, asemenea unei şcolărițe silitoare, până când trupul lui e zguduit de primele spasme care anunță reîntoarcerea dorinței.

În clipa aceea scriitorul îşi aminteşte de bărbatul care a stat toată seara într-un colț al sălii, eliberând din când în când hohote urâte de râs, poate de batjocură şi dezgust, Arnold, Arnold Bartok, un bărbat uscățiv şi osos, puțin cocoşat, o maimuță bolnăvicioasă căreia i-a căzut aproape tot părul, care şi-a pierdut luna trecută slujba cu jumătate de normă într-o firmă de curierat, care îşi petrece împreună cu mama lui nopțile acestea sufocante într-o cămăruță care pe vremuri servea pe post de spălătorie, acoperindu-se cu o singură pătură, şi care o dată la o oră sau la două ore împinge oala de noapte sub trupul ei moale, pentru ca apoi tot el s-o scoată de acolo. Arnold Bartok cel interesat de viața eternă şi de posibilitatea de a învinge moartea.

Această amintire înăbuşă în el orice urmă de dorință. Degetele pline de devotament ale lui femeii nu reuşesc să neutralizeze efectul pe care îl are asupra sa Arnold Bartok, aceasta fiind, poate, răzbunarea lui târzie. Până şi tânărul poet, Yuval, îşi face apariția în gândurile lui, stă în picioare şi îşi aşteaptă răbdător rândul la autografe, dar el nu doreşte un autograf, ci vrea să îi spună scriitorului, nu cu furie, ci mai degrabă cu o palidă prostrație:

Cu toate acestea, mi-ai făcut o nedreptate, nu?

În zadar va încerca acum să îi explice lui Ruhale ceea ce nu are explicație. Chiar şi o femeie cu mult mai multă experiență ar fi disperată şi s-ar învinovăți pentru acest eşec.

El, pe de altă parte, se grăbeşte să îşi asume întreaga responsabilitate atât pentru propria moliciune, cât şi pentru stânjeneala pe care i-o provoacă ei.

Ce bine ar fi dacă Ruhale ar putea să îi spună totul, să îi şoptească acolo, în pat, pe întuneric, la ora două noaptea, dacă ar îndrăzni să-i zică astfel: Nu fi trist, te rog din tot sufletul, chiar nu ai de ce să fii trist, nu ai nici un motiv, aşa cum nu ai nici un motiv să îmi ceri scuze, nu este nevoie, pentru că mădularul tău moale mă penetrează în clipa aceasta, exact în clipa aceasta, mă penetrează atingând cele mai obscure abisuri ale trupului meu, ajungând în locuri de o profunzime nebănuită, în care nici un mădular erect nu a mai ajuns vreodată, în care nici un alt mădular erect nu va mai reuşi să pătrundă, nu atât de adânc, nu în miezul ființei mele.

Dar cum ar putea să îşi exprime o asemenea emoție, rostind cuvintele cu voce tare sau în şoaptă, la urechea unui bărbat pe care nu îl cunoaşte decât prin prisma cărților lui?

*

Scăldată de razele pale de lumină împrăştiate de felinarul din stradă, raze ce se strecoară în cameră printr-o crăpătură formată la îmbinarea dintre draperii, ea se ridică din pat. Bâj- bâie după cămaşa de noapte şi o ridică de pe podea. Se închide în cabina de duş şi iese de acolo după zece minute spălată, proaspătă, parfumată, îmbrăcată într-o altă cămaşă de noapte, la fel de lungă ca prima, ajungându-i până la glezne, şi cu nasturii încheiați până la gât. Amândoi. Îl eliberează şi pe Hozelito, diavolul acela deghizat în pisică, nerăbdător să îşi reia poziția dominantă, cățărându-se până aproape de tavanul camerei, pe raftul cel mai de sus al etajerei pline de cărți şi discuri. De acolo ochii lui gălbui, ca de tigru, ostili şi curioşi sau poate goliți de orice expresie trimit săgeți spre străinul care în noaptea aceasta i-a luat locul în patul stăpânei. Adică, să înțeleg şi eu... atâta zgomot pentru nimic? Sau: Ştiam foarte bine încă de la început că aşa se va încheia povestea, şi la fel de bine ştiai şi tu.

Necunoscutul stă întins pe spate cii un aer abătut, fumează o țigară, chinuit de sentimentul acela de stânjeneală şi de ruşine tipic masculin, torturat mai ales de sentimentul dezonoarei, ca şi cum ar fi un cal sau un taur incapabil să îşi îndeplinească atribuțiile, dar, cu toate acestea, consolându-se cu gândul că a reuşit să îi lărgească lui Ruhale orizontul plăcerilor, că a orchestrat toată acea varietate de gemete izvorâte din trupul ei. Dar imediat începe să se ruşineze şi din pricina acestei consolări născute din orgoliu. Măcar dacă i-ar putea spune: Ascultă, Ruhale, te rog să nu te întristezi, toate personajele care apar în această carte nu sunt, de fapt, decât fațete ale autorului însuşi: Riki şi Charlie şi Lucy şi Leon şi Ovdeia şi Yuval şi Yeruham, cu toții sunt parte din el şi tot ceea ce li se întâmplă aici are loc numai în mintea lui; chiar şi tu, Rahel, chiar şi tu eşti doar un gând de-al meu, iar tot ceea ce se petrece acum între noi doi mi se întâmplă, de fapt, numai mie.

— Dar priveşte, spune ea. Priveşte, uite, ai aici o rană destul de adâncă! Şi sângerează! Să te dau cu iod? Să-ți aduc un plasture?

— Lasă. Nu-i nevoie. E o nimica toată.

—Te-ai lovit de ceva? Ti-ai sfâşiat şi cămaşa.

Am înfruntat balaurul de dragul tău. Şapte vrăjitori, cinci diavoli şi un balaur. Le-am venit de hac tuturor, dar unul dintre ei a apucat să mă atingă cu spada.

Hai, nu te teme. Nu este decât tinctură de iod. Atât. Am terminat. Ce înseamnă asta, lupți cu vrăjitori şi balauri, dar îți este frică de puțină tinctură de iod şi de un plasture?

*

Şi iată că acum nu mai stă culcat pe spate si nu îi mai este ruşine si nici frică, fiindcă are ceva de făcut: se ridică, se înfasoară în cearşaful ei, îşi aprinde o țigară, o stinge după două, trei fumuri, bâjbâie în căutarea hainelor împrăştiate pe podea, la picioarele patului şi intră în baie, să se uşureze şi să se spele - cu apă rece —, apoi iese de la duş complet îmbrăcat, dar ud din cap până-n picioare, deoarece hotărăşte să nu se şteargă deloc: asta îi dă un aer mai proaspăt.

— Cafea? Pâine? Pâine prăjită? Nu îmi ia mai mult de cinci minute...

— Nu, mulțumesc, veveriță, am plecat. Este două şi jumătate.

— Uite, apa fierbe deja. Stai la o cafea măcar.

— Nu, mulțumesc, Rahel, te rog să mă ierți, dar chiar sunt nevoit să plec (din nou „chiar", „sunt nevoit", genul de cuvinte aparținând acelui cod dindărătul căruia transpare mutra mincinosului).

— Spune-mi un lucru, ne-am simțit bine împreună, nu?

— Foarte bine. Eu m-am simțit minunat alături de tine. Ascultă, Rahel. Te sun curând. (N-o să suni. De ce ai face-o?) Iar tu, dacă poți, te rog să nu te superi. Nici pe mine, nici pe tine. Şi nici să nu te întristezi (dar ea este deja tristă, din cauza ta, ticălosule, şi ştii foarte bine asta, o ştiai de la bun început). La revedere.

— Salutare, Hozelito, te avertizez să ai mare, mare grijă de fata asta, altfel o să ai de-a face cu mine. (Începe să îi fie tot mai greu să-şi țină în frâu nerăbdarea. Mâna lui apasă deja clanța, aceeaşi pe care în urmă cu mai puțin de trei ore o încerca precaut, în timp ce se afla de cealaltă parte a uşii, deşi ar fi preferat ca ea să fi rămas închisă. Dar, dacă lucrurile stau într-adevăr astfel, de ce ai mai venit până aici în toiul nopții? De ce ai mai apăsat clanța?)

— Aşteaptă: nu vrei nici măcar o ceaşcă de ceai? Am şi mate argentinian. Nu vrei să rămâi până dimineață? Hozelito, nu-i aşa că ne-ar plăcea să mai stea?

— Vă mulțumesc amândurora din tot sufletul, dar chiar trebuie să plec. Te sun. Mai vorbim.

Şi vocea ei începe din nou să tremure puțin, asemenea unui firicel de fum, ca atunci, la început, după ce au ieşit împreună din casa de cultură:

—Eşti dezamăgit de mine?

— Dezamăgit? Ce-ți veni? De ce aş fi?

Ea tace. Degetele ei încearcă să încheie ultimul nasture al cămăşii de noapte, dar nu reuşesc, fiindcă este deja încheiat.

—Nu, Nu sunt dezamăgit. De unde şi până unde? Eşti minunată, Rahel. (Dar aceste sunt doar vorbe goale, în sinea lui se întreabă, exact în aceeaşi clipă, ce Dumnezeu l-o fi adus aici în crucea nopții. Ce Dumnezeu o fi fost în mintea lui? Nu-şi dezlipeşte mâna de pe clanță şi se uită la ceas: este aici de două ore şi jumătate. Mai exact, de două ore şi patruzeci de minute.)

— Dar să ştii că eu...

— Ştiu, Rahel... (o întrerupe intenționat, să nu audă ce are de spus). Ştiu. Şi nu-ți face griji. Aminteşte-ți că şi tu ai spus, cu gura ta, că ne-am simțit cu adevărat minunat împreună, nu-i aşa? La revedere. Întoarce-te în pat şi dormi până dimineață. Sau până la amiază, de ce nu? (Cuvintele „cu gura ta", „de ce nu?", alături de „cu adevărat", îi fac discursul mai searbăd şi mai mincinos. Mizerabil, îşi spune. Josnic, îşi spune.)

Şi după aceea? Poate mergi de la Ruhale direct la cafeneaua lui Riki, să vezi dacă este încă deschisă la ora două şi douăzeci dimineața şi dacă nu cumva, din întâmplare, Riki este încă acolo?

*

E din nou afară, în întuneric, paşii îl poartă de pe bulevard pe o străduță şi de pe străduță pe o alee şi de pe alee pe o altă alee. Şi deodată, bună dimineața, soare, mădularul lui începe să se trezească încetul cu

începutul la viață, ce te-a apucat, cretinule? Ți-ai amintit ce ai pierdut? îmi cer mii de scuze, dar care dintre noi doi este idiotul în situația asta, eu sau tu? Așa că ciocul mic!

În timp ce merge pe o stradă pustie, luminată doar de felinarele gălbui, şi coteşte la dreapta, pe o alee la fel de pustie, dar aproape cufundată în beznă, scriitorul nostru începe să pritocească în minte personajul Miriam Nehorait, pentru ca apoi să îşi îndrepte atenția către Yeruham Sdemati, directorul casei de cultură, fiindcă nu i se par îndeajuns de expresivi.

Paşii îl poartă în tot acest timp spre un cartier pe care nu îl cunoaşte, nu departe de locul în care se termină oraşul şi încep întinderile goale ale câmpiilor nopții:

Vântul lumea înconjoară,
Suflă, moare, iar învie.
Poate azi, pe-aripi de boare, îți va fi dat să zbori ție.

în faţa unei clădiri în construcție stă un paznic scund, puțin cocoşat, cu un umăr mai ridicat decât celălalt, uşurându-se îndelung, complet nemişcat. În spatele lui nu sunt decât şiruri de stâlpi electrici, un trotuar nepavat, magazii, tomberoane, mormane de nisip şi pietriş. Bulevardul se transformă aici într-o cărare prăfuită şi iată capătul oraşului: câmpuri de mărăcini, patru canistre ruginite, insule răzlețe de moloz şi resturi, bucăți de mobilier, umbre aruncate de tufele de ricin, carcasa unui jeep, un cauciuc pe jumătate îngropat în nisip, şi în cele din urmă rămâi singur. Te aşezi pe o ladă pusă cu susul în jos. Priveşti umbra munților. Stelele. Lumina pâlpâitoare venind dinspre ferestre. Un semafor care îşi schimbă continuu culorile - galben-roşu-verde - în zadar. Asculți lătratul îndepărtat al câinilor şi simți un miros nu foarte puternic de canal. De ce să scrii despre toate acestea? Ele există şi vor continua să existe, fie că scrii sau nu despre ele, fie că vii sau nu să le vezi. Dar nu sunt oare acestea întrebările fundamentale care au fost puse deja la începutul textului nostru: De ce scrii? De ce scrii aşa? Ce oferă scrierile tale, dacă într-adevăr oferă ceva, societății, țării, şi cu ce contribuie la edificarea unui sistem de valori incontestabile? Pe cine doreşti să influențezi? Sau poate scrii numai pentru glorie? Sau pentru bani?

Când era doar un băiețandru de şaisprezece, şaptesprezece ani, de vârsta tânărului poet Yuval Dahan, scriitorul nostru îşi petrecea nopțile stând singur într-o magazie abandonată şi acoperind pagini întregi cu povestiri lipsite de noimă. Scria în acelaşi fel în care visa şi se masturba: într-un vârtej de entuziasm şi disperare şi dezgust şi tristețe. Şi dovedea o neobosită curiozitate în încercarea de a înțelege de ce anume îşi fac oamenii rău unii altora şi lor înşişi deopotrivă, fără voia lor.

Încă îşi doreşte să înțeleagă, însă odată cu trecerea anilor a acumulat o anume repulsie față de contactul cu străinii: chiar şi cea mai uşoară atingere întâmplătoare îi provoacă fiori. Chiar şi bătaia unei mâini străine pe umăr. Chiar şi nevoia de a inspira aerul care mai devreme a fost în plămânii altcuiva. Şi continuă să-i privească şi să scrie despre ei, intenționând să-i atingă astfel fără a-i atinge, de fapt, şi lăsându-i pe ei să-l atingă în absența unui contact fizic real.

Poate că asta ar fi o soluție: să-i descrie asemenea unui fotograf de portrete sepia, un fotograf al reuniunilor de familie. Care aleargă printre personaje, stă la taclale cu toată lumea, se împrieteneşte, glumeşte, îi roagă în cele din urmă să îşi ocupe locurile dinainte stabilite, îi dispune pe toți în semicerc, pe cei înalți în picioare, jos pe cei scunzi, femeile şi copiii, micşorând spațiile dintre ei, apropiind capete, trecând de două sau trei ori printre rânduri, aranjând pe ici, pe colo, cu o mişcare uşoară, câte un guler, câte o manşetă, câte o cută, funda unei codițe şi, retrăgându-se îndărătul aparatului cocoțat pe trepied, îşi adânceşte capul în cutia întunecată, apoi, cu un ochi închis, numără cu voce tare până la trei, acționând în cele din urmă declanşatorul şi trans- formându-i pe toți în fantome (numai pisica cenuşie a lui Miriam Nehorait nu ascultă, refuză să stea nemişcată, poate că a mirosit apropierea lui Hozelito, motiv pentru care va rămâne prizonieră pe veci într-unul dintre colțurile fotografiei, cu trei sau patru cozi. Lisaveta Kunitzin a clipit exact atunci şi pare că face cu ochiul. Chelia autoritarului domn Leon reflectă o lumină stranie, orbitoare. Tânărul poet Yuval Dahan a uitat să zâm- bească, în schimb Charlie rânjeşte cu gura până la urechi, Ruhale Reznik stă cu capul plecat, privindu-şi țintă vârfurile pantofilor, iar Lucy, care a obținut doar locul doi la concursul Miss Litoral, trădează un uşor, grațios strabism la ochiul stâng).

*

Dar de ce să scrii despre ceva ce există şi în afara persoanei tale? De ce să descrii în cuvinte ceea ce nu este alcătuit din cuvinte?

Ce rol au poveştile tale? Cui folosesc? Cine are nevoie, dacă îmi permiți să întreb, de fanteziile tale, de toate absurdităţile acestea legate de aventuri sexuale cu chelneriţe frustrate, cu recitatoare nemăritate care locuiesc împreună cu pisicile lor, cu femei care au fost la un pas de a câştiga concursul Miss Litoral de la Eilat în urmă cu douăzeci de ani? Poate vei avea bunătatea să ne explici şi nouă, te rugăm, pe scurt, în cuvintele tale, ce încearcă să ne spună scriitorul prin acest text?

Este năpădit de ruşine şi jenă, fiindcă îi priveşte pe toţi de la distanţă, scrutător, ca şi cum ar trăi cu toţii numai pentru a fi folosiți ca personaje în poveştile lui. Şi ruşinea aceasta este însoţită de o tristeţe apăsătoare, izvorâtă din izolarea lui permanentă, deoarece îi este imposibil să atingă şi să se lase atins, fiindcă are tot timpul capul vârât înăuntrul vechii cutii negre a aparatului de fotografiat.

Asemenea soţiei lui Lot: pentru a scrie eşti nevoit să priveşti înapoi. Iar asta vă transformă atât pe tine, cât şi pe ei, în stâlpi de sare.

Să scrii despre lucruri care există, să încerci să încapsulezi în cuvinte o tuşă de culoare ori un parfum ori un sunet este ca şi cum ai interpreta o sonată de Schubert în timp ce compozitorul însuşi se află în sală, râzându-şi poate de tine la adăpostul întunericului:

Totul aici e verde, liniştit,
Doar un corb tăcut pândeşte.
Doi chiparoşi coroana şi-au unit,
Iar altul singuratic creşte.

*

Trebuie să repari lucrurile. Pentru că nu ai fost prea exact în descrierea doamnei Miriam Nehorait, picioare umflate, străbătute de o reţea de varice albăstrui, şi faţă stafidită, cu o expresie de afectare intelectuală: mai târziu, când s-a apropiat de tine, ai observat că are buze fine, mâini surprinzător de frumoase, ochi întunecaţi şi blajini, ochii unei copile pline de entuziasm, cu gene lungi şi întoarse. De două ori pe zi hrăneşte opt pisici fără stăpân, dintre care una cu o ureche sfâşiată. Yehiel Nehorai, soţul ei, a fost călcat de o maşină acum nouă ani, când se afla în Montevideo, într-o misiune diplomatică a mişcării sioniste. Cei doi fii ai ei sunt căsătoriți, amândoi medici ginecologi la New York (unul dintre ei este căsătorit cu fiica vecinei-spioane, oftalmoloaga Lisaveta Kunitzin).

În urmă cu câţiva ani a început să se înfiripe un fel de relaţie timidă, incertă între Miriam Nehorait, femeie nu tocmai tânără, care locuieşte singură de mulţi ani într-un apartament cu două camere şi hol, şi vecinul acela văduv, directorul casei de cultură, un tip energic, tot timpul cuprins de un entuziasm frenetic, al cărui trup emană tot soiul de mirosuri grele, Yeruham Sdemati, şi a cărui faţă seamănă cu o chiflă veche, care a stat prea mult în coş şi care începe să se usuce. Odată, în anii 60, a fost trecut al treisprezecelea pe lista Partidului Laburist Sionist şi a fost la un pas de a fi trimis în Knesset[9]. S-a pus în slujba mişcării care a militat pentru înfiinţarea unei asociaţii a tuturor muncitorilor din Israel, indiferent că sunt evrei sau arabi, bărbaţi sau femei, în care fiecare să lucreze atât cât poate, iar salariul lunar să fie vărsat într-un fond comun, urmând ca din fondul acesta să-i fie plătit un salariu unic de bază fiecărui muncitor sau muncitoare, plus o indemnizaţie stabilită pe baza unor factori precum numărul de copii, starea de sănătate şi nevoia de educaţie a fiecărui membru al familiei. Credea cu tărie că omul este o fiinţă generoasă şi că societatea îl împinge în braţele egoismului, ale avariţiei şi exploatării. În seara asta, chiar înainte de a urca amândoi pe scenă, te-a rugat ca după terminarea evenimentului să îi aminteşti să-ţi povestească ceva legat de Cartea veseliei şi a înţelepciunii a lui Druyanow. Ai uitat să-i aminteşti, iar acum este mult prea târziu. Nu vei afla niciodată care este diferenţa fundamentală dintre o glumă şi o istorioară cu tâlc. Cu siguranţă nu-l vei mai întâlni pe Yeruham Sdemati.

Ai putea să zăboveşti puţin în acest punct, pentru a încerca să zugrăveşti câteva dintre deprinderile acestui personaj, deprinderi care se vor întipări în mintea cititorilor: ca, de exemplu, obiceiul de a linge cu patimă, cu toată limba, fâşia aceea de lipici de pe interiorul plicurilor, ca şi cum ar fi o bomboană. Yeruham Sdemati linge cu poftă şi timbrele, salivând abundent, cu o plăcere ruşinoasă, pentru ca imediat după aceea să le lipească pe plic, apăsându-le cu o lovitură năprasnică de pumn, care o face pe Miriam Nehorait să se cutremure, dar îi place şi „latura lui sălbatică ascunsă".

---

9 Parlamentul israelian.

Ridică receptorul telefonului imediat după primul târâit, cu un gest larg, luându-şi avânt, ca şi cum s-ar pregăti să arunce o piatră, şi spune: Da, vă rog, aici Sdemati, cu cine vorbesc, vă rog? Bartok? Nu, nu cunosc nici un Bartok, nici Arnold, nici altcumva, nu ştiu nici o persoană pe nume Bartok, nu, nu, dragul meu prieten, cu siguranţă nu, sub nici o formă, îmi pare foarte rău, dar nu am permisiunea de a vă da numărul de telefon al scriitorului, nimeni nu m-a autorizat să fac asta, îmi pare foarte rău, prietene, şi de ce, dacă îmi este permis să întreb, de ce nu încerci să rezolvi problema aceasta la secretariatul Uniunii Scriitorilor? Hm?

Yeruham Sdemati are aproape întotdeauna vânătăi albăstrui în coate, pe frunte, pe spate sau pe coapse, rezultat al obiceiului său de a ignora obiectele inanimate şi de a încerca să treacă prin ele ca şi cum ar fi făcute din aer. Sau poate din contră, obiectele inanimate, mânate de vechi resentimente, îl rănesc ori de câte ori au ocazia: spătarul scaunului îl atacă şi îşi arată colţii către el, colţul dulapului din bucătărie îi loveşte fruntea, o felie de pâine unsă cu miere cade pe scaunul lui exact înainte să se aşeze, coada pisicii sfârşeşte întotdeauna sub talpa pantofidui său, iar cana cu ceai fierbinte i se varsă pe pantaloni. Cu toate acestea, încă mai scrie din când în când câte o scrisoare indignată către redacţia ziarului de seară, în care denunţă fără milă urâţenia şi aroganţa şi comportamentul deplorabil şi minciuna care guvernează clasa politică în special, dar şi societatea, în ansamblul ei.

Dimineaţa stă o oră întreagă, transpirat şi masiv, îmbrăcat în pantaloni de pijama şi un maiou îngălbenit, în faţa chiuvetei din baie, nu închide niciodată uşa în timp ce se spală sârguincios şi zgomotos, aplecat deasupra chiuvetei, cu picioarele depărtate, săpunindu-şi faţa, ceafa, umerii largi, pieptul acoperit cu păr cărunt, bolborosind, scuturându-şi capul ud dintr-o parte în alta asemenea unui câine care tocmai a ieşit din apă, astupându-şi pe rând câte o nară şi suflând cu putere în chiuvetă, făcând gargară, scuipând şi horcăind, până când Miriam Nehorait, aflată în bucătărie, de cealaltă parte a zidului, începe să se cutremure. La sfârşit mai rămâne pe loc încă vreo trei minute bune, pentru a se usca atent, ca şi cum ar şterge o tigaie.

Dacă cineva face o remarcă pozitivă referindu-se la felul în care pregăteşte omleta, la tablourile atârnate pe pereţii camerei lui, la pionierii sionişti, la greva din portul Haifa sau la frumuseţea apusului privit de la fereastră, ochii lui se umplu îndată de recunoştinţă. Din spatele discursurilor lui înflăcărate, stârnite de te miri ce subiecte, de la criza de pe piaţa muncii până la perioada de început a culturii israeliene şi a celei umane în ansamblul ei, ţâşneşte negreşit, fără excepţie, un fel de torent de veselie, de simpatie şi de bunătate. Chiar şi atunci când încearcă să ridice vocea, să stârnească teamă, să denunţe o nedreptate urlând din rărunchi, figura lui păstrează expresia aceea radioasă şi inalterabilă de optimism, de entuziasm fără margini.

Pe nepoata lui, fiica fratelui său, Yeruham Sdemati o întâmpină întotdeauna cu câte o ghicitoare sau câte o istorioară cu tâlc, mereu aceeaşi: Spune-mi, te rog, frumuşico, cine sare pe două picioare şi îşi poartă puiul în buzunar? Cangurul? Nu-gurul? Poate-gurul ? Hai, cine? (Dar nu observă faptul că nepoata a crescut, având deja paisprezece ani şi jumătate.) Pentru a reuşi să îşi păstreze veselia, tonusul şi atitudinea pozitivă, în general, Yeruham Sdemati nu le dezvăluie nici nepoatei, nici prietenei sale, Miriam Nehorait, secretul bolii de sânge de care suferă şi de care fratele lui medic i-a spus că are puţine şanse să se vindece.

*

Deja este aproape trei dimineaţa. Poate că mai e vreme pentru a pune lucrurile în ordine măcar într-o privinţă, îşi spune scriitorul în timp ce traversează pe roşu o stradă pustie, privind în stânga şi-n dreapta, nevăzând decât goliciunea nopţii, în care un singur felinar pâlpâie, părând a-şi pune sub semnul întrebării însuşi sensul existenţei sale inutile: ar putea, de exemplu, să-l aducă în scenă (să spunem, mâine dimineaţă la ora nouă) pe Charlie, cel care pe vremuri a fost portarul de rezervă al echipei Bnei Yehuda, iubitul lui Lucy, fata care a ieşit pe locul al doilea la concursul Miss Litoral, şi al chelneriţei Riki, pentru ca apoi să redevină prietenul lui Lucy, petrecând cu fiecare dintre ele câte o săptămână minunată în hotelul din Eilat al vărului lui, şi care acum este căsătorit şi şi-a deschis o fabrică în Holon, unde produce sisteme de încălzire folosind energia solară, pe care le vinde chiar şi în Cipru: ar putea să îl introducă în scenă mâine-dimineaţă la ora nouă, întâlnindu-l în secţia de medicină internă a spitalului Yehilov, unde va merge să îi facă o vizită-surpriză lui Ovdeia Hazam.

Dar de ce să meargă singur? Ii va fi teamă să meargă singur. Boala îl înspăimântă. Ar fi mai bine să meargă împreună cu soţia. Sau nu cu soţia: să meargă cu Lucy, prietena lui din vremurile bune, cea pe care avea obiceiul să o alinte pisi-pisi.

Nu cu Lucy. Cu Riki, pe care o vedem în dimineața aceasta îmbrăcată într-o cămașă de vară, fără sutien, lăsând liberi doi puișori întunecați, care la fiecare pas par a căuta ceva pe sub veșmântul ei. Charlie îi spunea și ei pisi-pisi.

Și, în fond, de ce nu s-ar duce cu amândouă?

Ovdeia Hazam deschide brusc ochii și încearcă să îi salute mișcându-și ușor mâna. Apoi brațul scheletic i se prăbușește epuizat pe cearșaf, iar el murmură: De ce ați venit, de ce v-ați dat osteneala, chiar nu trebuia. După care mai șoptește ceva, dar, din pricină că vocea îi este atât de slabă, Charlie și fetele nu înțeleg nimic. Bolnavul din patul alăturat e nevoit să le traducă:

Vrea să luați scaunele de lângă fereastră, de acolo. Vă roagă să luați loc.

Charlie este cuprins deodată de un sentiment de frică amestecat cu greață, un dezgust amestecat cu rușine provocată de însăși senzația de dezgust, și încearcă să vorbească pe un ton exagerat de vesel și apăsat, ca și cum bolnavul acesta de cancer aflat pe patul de moarte nu ar suferi decât de o formă oarecare de paralizie: prin urmare... A venit cu două fete să îl scoată pe Ovdeia de aici. Hai să mergem, gân- gurește Charlie pe un ton vesel, hopa sus, artistule, ai stat destul aici, hai să ne plimbăm puțin, afară te vei simți ca un leu tânăr, avem atâtea de făcut împreună, să nu mai pierdem vremea! Hai, sprijină-te de bucățelele astea două pe care ți le-am adus și să mergem! Ce credeai, că am venit doar să vedem ce mai faci? în nici uri caz, am venit să te răpim! Fetele te vor îmbrăca și imediat îți iei tălpășița din locul ăsta, hotărăște-te și pe care dintre ele o preferi, servicii complete garantate de Charlie, sau poate le vrei pe amândouă? îți fac o ofertă specială - amândouă la pachet, din partea casei.

Bolnavul bălmăjește din nou câteva sunete ininteligibile, iar Charlie întreabă ce anume, ce, nu te auzim, vorbește clar, și bărbatul din patul alăturat le traduce încă o dată:

— Spune „îngerii lui Charlie". Se referă la fetele care sunt cu tine. Ca în serialul îngerii lui Charlie. Este o glumă.

În timp ce glumește cu Ovdeia Hazam și cu bolnavul din patul vecin, Charlie își dă seama deodată că Ovdeia este într-adevăr pe moarte, înainte de a veni i se spusese că starea lui de sănătate este critică, dar își închipuise ceva de genul unei fracturi deschise de menise sau de cutie toracică. Acum pricepe că, pentru prima dată în viața lui, atinge un muribund, iar apropierea aceasta îl înspăimântă, dar îi și trezește un sentiment de fericire sălbatică. Îi mulțumește lui Dumnezeu pentru faptul că cel aflat pe patul de moarte nu este altă persoană dragă lui sau chiar el însuși, pentru faptul că este puternic și sănătos și imediat își va lua tălpășița din locul ăsta, în timp ce Ovdeia nu va mai pleca niciodată nicăieri. Pentru el totul s-a terminat.

Sentimentul acesta de fericire meschină îl face să se rușineze, motiv pentru care începe să vorbească și mai tare, jucând neobosit rolul măscăriciului, până când muribundul îi face un semn și bolborosește câteva cuvinte pe care Charlie nu reușește să le înțeleagă, pe care nici măcar bolnavul din patul vecin nu le pricepe, și abia după ce Ovdeia Hazam repetă de câteva ori silabele ciuntite, bărbatul reușește să traducă:

— Oranjadă. Spune oranjadă. Vrea să bea, să îi aduceți o sticlă de oranjadă.

— Oranjadă, se miră Charlie, unde ar putea găsi așa ceva? Oranjada este o băutură răcoritoare care nu se mai face de multă vreme, să tot fie o sută de ani de atunci. Mă rog, nu o sută! De vreo douăzeci de ani! Lucy? Riki? Oranjadă? Când ați văzut ultima dată o sticlă de oranjadă?

Bolnavul din patul vecin insistă, cu o răutate răzbunătoare, fericit să îi pună în încurcătură, să îi provoace:

— Dar asta vă cere. Atât, nimic mai mult. Este singura lui dorință. Ce aveți de gând să faceți?

Charlie se scarpină în ceafa și, în cele din urmă, îi trage o palmă peste cap lui Riki:

Haideți, pisicuțelor, nu vedeți că prietenul nostru e trist? Ce-ar fi să îl mângâiați puțin? Da. Amândouă. Deodată. Dezmierdați-i mintea și trupul. Faceți în așa fel încât să îl doară mai puțin. Ce, nu aveți ochi? Nu vedeți că prietenul nostru este chinuit de dureri? Arătați-i ce v-am învățat. Hai, aplecați-vă și oferiți-i o porție de *good time*. Pisi și Pisi. Amândouă.

Și, în timp ce vorbește, Charlie se apleacă, învingându-și sila și frica, și începe să mângâie capul scăldat de sudoare al bolnavului, să îi dezmierde obrajii, fruntea palidă, îl mângâie și plânge, îl mângâie și îl imploră pe bolnavul care, emoționat de atingere, izbucnește la rândul lui în lacrimi, gata, omule, încetează, te rog să nu mai plângi, vei vedea că totul se va termina cu bine, ai încredere în fratele tău, fratele tău te va scoate de aici, mângâiați-l și voi, fetelor, mângâiați-l frumos, cu dragoste, și nu vă mai văitați atât!

Şi continuă astfel până când bolnavul din patul vecin, ai cărui ochi s-au umezit şi ei, apasă butonul soneriei, chemând asistenta, iar în clipa în care aceasta intră în salon îi face un semn din cap menit să spună gata, ajunge, muribundul este mult prea solicitat, şi că trebuie, cu delicateţe, dar şi cu fermitate, să îi scoată de acolo, până aici. Cât o priveşte pe Ruhale Reznik, i-ai promis că îi vei telefona într-una din zilele următoare, cu siguranţă îi vei telefona, fără doar şi poate, foarte curând, dar nici măcar nu ti-a dat numărul. Nu ţi l-a dat fiindcă nu i l-ai cerut. Ai uitat. Singură, în faţa oglinzii din camera ei modestă, mirosind a curat, cu mobilă puţină şi draperii deschise la culoare, stă acum îmbrăcată în cămaşa ei de fecioară, scăldată în lumina unei veioze cu abajur de macrameu, împăturindu-şi lenjeria intimă, apoi cămaşa de noapte şi lenjeria pe care le-a purtat noaptea trecută, punându-le în coşul cu rufe murdare, năpădită de un val de tristeţe la vederea trupului lipsit de nuri reflectat de oglinda montată pe interiorul uşii dulapului: dacă aş fi avut măcar sânii mamei sau pe cei ai surorii mele, viaţa mea ar fi arătat acum altfel.

De ce nu l-am lăsat să vină? Iar el, în felul acela patern şi plin de generozitate, mă implora pur şi simplu să îl invit. Aş fi putut să-i spun hai. Aş fi putut să-i fac un ceai sau un mate sau poate chiar să-i pregătesc o gustare uşoară. Aş fi putut să-i dezvălui, având în vedere faptul că i-a plăcut atât de mult felul în care am citit din cartea lui, ca ştiu şi să cânt. Aş fi putut chiar să-i cânt. Sau să pun o muzică potrivită, să bem împreună o cafea sau un mate. Şi amândoi am fi putut, la un moment dat...

Cu siguranţă nici o femeie nu l-a mai refuzat până acum, numai proasta de mine, iar acum niciodată, niciodată...

Şi sigur crede că sunt o ciudată. Că nu am pic de feminitate.

Uită-te şi tu, Hozelito, uită-te cât sunt de idioată. Nu s-a mai pomenit idioată mai mare ca mine (va rosti cuvintele acestea cu voce tare, suspinând, gata-gata să izbucnească în lacrimi).

îmbrăcată în cămaşa de noapte încheiată până la gât, o cămaşă simplă, de bumbac, semănând cu cele ale şcolăriţelor de altădată, se aşază, slabă şi plată, pe marginea patului, sub sloganul Mişcării pentru Pace, cu pisica încolăcită în poala, şi începe să scrie cu o mână sigură numele ţărilor şi oraşelor imprimate pe cutiile ei de chibrituri, o colecţie formată din zeci de piese provenite din hoteluri renumite, în care nu a înnoptat niciodată: St. Moritz, Saint Tropez, Monterrey, San Remo, Lugano. Dar ce dorea să spună scriitorul?

Ruhale Reznik stă în continuare turceşte în mijlocul patului, peste plapumă, cu părul desfăcut. I se văd chiloţii, însă nu are cine să observe lucrul acesta, fiindcă draperiile nu au fost trimise la spălătorie, ci atârnă la locul lor, ascunzând-o de privirile vecinilor. Ştie că scriitorul i-a vorbit dinadins cu subînţeles, dorind să îi transmită ceva ce transcende mesajul direct al discursului său, i-a trimis un semnal încriptat în cuvintele pe care le-a rostit, iar ea nu a înţeles absolut nimic. Va rămâne aşa încă o oră sau o oră şi jumătate, nici măcar nu va încerca să adoarmă, străduindu-se să priceapă ce anume a vrut să spună. Ce anume se afla în spatele poveştii lui despre farmacista care i-a dezvăluit în copilărie secretele otrăvurilor? Şi a celei despre superba nepoată a lui Troţki, refugiată într-un beci? Şi despre mama care dorea ca fiul ei să cunoască un scriitor în viaţă? Şi despre unchiul care a pălmuit un membru al Knessetului? Privirea i se opreşte deodată asupra clanţei uşii de la intrare, părându-i-se preţ de o clipă că o vede mişcându-se uşor, apăsată parcă de o mână precaută, ezitantă, care verifică dacă a fost sau nu încuiată. Să fie oare violatorul acela aciuat în casa scărilor?

Femeia încremeneşte de frică. Dar imediat după aceea trupul îi este cuprins de o fierbinţeală care topeşte spaima, iar ea aproape că se repede spre uşa încuiată, în picioarele goale, pentru a privi pe vizor, pentru a-i deschide înainte ca el să apuce să ciocăne, intră, te rog, intră, te aşteptam.

Dar nu. Nu va face asta, pentru că a fost deja victima mult prea multor deziluzii, mult prea multor speranţe năruite, fiind acoperită din cap până-n picioare de cicatrice vechi, urme ale viselor ei spulberate. Rămâne aşezată, cu picioarele încrucişate sub ea, turceşte, în vârful patului pregătit pentru culcare, în cămaşa ei lungă de noapte, privind ţintă clanţa uşii de la intrare încă o oră întreagă după ce scriitorul a renunţat şi a plecat de acolo alergând pe scări în jos, izbind cu umărul uşiţa stricată a cutiei în care se află firele electrice.

În cele din urmă, obosită, se va se culca.

Pisica va veni şi ea şi i se va aşeza pe pântec, torcând şi frecându-şi capul de degetele ei, în timp ce privirile lor vor urmări bătaia aripilor unui fluturaş de noapte umbrind afişul pe care scrie: „Vieţile tinerilor noştri sunt mai preţioase decât mormintele străbunilor".

Se va acoperi cu un cearşaf şi va continua să caute o explicaţie. Poate că Hozelito va continua să urmărească avid zborul învârtejit al fluturelui. Ventilatorul zumzăie fără încetare, vânturând aerul umed şi cald, iar ea se străduieşte din răsputeri să adoarmă: preţ de câteva clipe o cuprinde toropeala. Aţipeşte şi cade într-un somn agitat, are senzaţia că este pe punctul de a înţelege, este atât de simplu, doar că atunci când se trezeşte, aşezându-se pe marginea patului şi încercând să prindă un ţânţar, nu mai înţelege ce anume s-a dorit de la ea în seara aceasta. De ce a invitat-o să facă o plimbare împreună după încheierea evenimentului? Ce semnificaţie avea braţul lui pe umărul ei, iar mai apoi braţul lui în jurul şoldurilor ei? Şi toate poveştile şi strângerile de mână din curtea aceea lăturalnică şi întunecată? Totul se petrecuse în închipuirea ei sau chiar văzuse, în urmă cu două, trei ore, cum o mână temătoare încercase clanţa uşii de la intrare, pentru ca imediat după aceea să se căiască şi să o ia la fugă pe scări? Fără a-i oferi răgazul de a se hotărî dacă să îi deschidă sau nu? A fost el, sau nu? Şi, dacă da, de ce?

Nu îi vine în minte nici un răspuns, iar tristeţea devine din ce în ce mai apăsătoare, fiindcă în timp ce dormea înţelesese totul, dar acum, odată trezită din somn, a uitat complet ceea ce îi păruse atât de limpede cu numai câteva clipe în urmă.

Noaptea zăboveşte şi iar zăboveşte, ca înţepenită, nu mai vrea să treacă. Până şi Hozelito e agitat, îşi croieşte drum pe trupul ei şi o muşcă pe neaşteptate de călcâi, încordat ca o săgeată, cu blana înfiorată, pregătindu-se de atac, şi iată-l că sare, se năpusteşte asupra cearşafului, sare din nou şi se agaţă cu ghearele de marginea de jos a draperiei, ca şi cum ar dori să o sfâşie, pentru a scoate în evidenţă minciuna cum că le-a trimis la curăţătorie, pe care i-a îndrugat-o scriitorului.

Dar poetul Tzfonia Beit-Halahmi, unchiul Bumek, se înşală într-o anumită privinţă atunci când spune, în cartea lui intitulată Rime despre viaţă şi moarte, că nu există dar fără gest de dăruire şi nici mireasă fără mire. Nu avea dreptate nici Rabbi Alter Druyanow, cel care dorea să includă în Cartea veseliei fi a înţelepciunii povestea despre mohelul Shlomiel, acela care a întârziat la ceremonia de circumcidere: dacă ne gândim bine, întârzierea nu este sub nici o formă un motiv de râs. Întârzierea este întotdeauna imposibil de recuperat. Avea dreptate educatorul acela sau directorul-adjunct, ce o fi fost el, Pesah Ikhat, care s-a ridicat în picioare la sfârşitul evenimentului, susţinând sus şi tare că unul dintre scopurile literaturii este acela de a strecura în această mare de umilinţă şi suferinţă măcar o picătură de alinare şi bunătate. Cum să mă exprim? Măcar să ne lingă rănile, dacă nu poate să le panseze. Să nu se lase contaminată de sarcasmul care a năpădit literatura tinerilor noştri scriitori, arătând ironic cu degetul spre rănile deschise. Totul este batjocură şi parodie, autoironie şi sarcasm, totul este atins de răutate. După umila părere a doctorului Pesah Ikhat, nu ar trebui să le mai permitem asemenea comentarii, punându-i cel puţin din când în când să înfrunte consecinţele grave ale propriilor fapte.

Ruhale intră în cabina de duş, se spală cu apă călduţă şi îşi pune altă cămaşă de noapte. Şi aceasta are doi nasturi, pe care ea îi încheie.

Un măr a căzut la picioarele pomului
care i-a dat viaţă. Iar pomul stă la căpătâiul lui.
A început să îngălbenească. Fructul e stricat, Iar pomul frunzele ţi-a scuturat.
Ele acoperă mărul putred,
Zburătăcite de suflarea rece a vântului.
A venit deja iama, toamna a trecut,
Dar pomul continuă să-ţi plângă
mărul pierdut. Peste puţină vreme totul va trece. Durerea se va mai domoli.

*

Douăsprezece şi zece minute, miezul nopţii. Bărbatul acela care seamănă cu un personaj negativ din filmele cu mafioţi, Lion, şi amicul lui, Shlomo Hughi, stau încă în bătaia aparatului de aer condiţionat, în faţa televizorului, în salonul mobilat cu gust al familiei Hughi, situat la etajul al treilea, cu vedere spre curte, un apartament spaţios, alcătuit din două mai mici, unite şi devenite unul singur, în cartierul Yad Eliahu. Amândoi ronţăie continuu alune, nuci, migdale sărate şi seminţe de floarea-soarelui în dreptul măsuţei acoperite de o faţă de masă înflorată, în timp ce privesc un film de groază (pe doamne le-au trimis la bucătărie sau în dormitor, deoarece filmul acesta nu este recomandat persoanelor slabe de înger).

Domnul Lion, corpolent, chel, cu ochii de un cenuşiu murdar, cu nasul ridicol de mic, asemenea unui nasture înfipt în mijlocul discului lunii, se apleacă spre gazda sa în timpul pauzei publicitare:

— Ascultă-mă cu atenție, Hughi, mai bine taci frumuşel şi-ți vezi de treaba ta decât să vorbeşti aiurea. Uite aici, pe masă, îți las o sută de şekeli bani gheață, punem pariu că nu este negrul, cu siguranță nu este el, dentistul i-a omorât pe toți trei, unul câte unul, cu chestia aia a lui, nu ştiu cum se numeşte, i-a terminat pe toți, cu chestia aia cu care te anesteziază înainte de a-ți scoate un dinte, cu aia i-a lichidat; imediat, în câteva clipe, vei vedea unde anume te-ai înşelat, tu cu negrul tău, o greşeală monumentală, Hughi, iar greşeala asta te va costa, peste numai cinci minute, o sută de şekeli şi spune mersi că ne-am oprit doar la atât. Am fi putut pune pariu pe cinci sute, ca popa!

Shlomo Hughi se gândeşte puțin şi îi răspunde:

— Ei bine, nu te contrazic, poate că dentistul e criminalul care îi extermină pe toți, unul câte unul, nu negrul, iar eu sunt singurul care suspectează personajul greşit, dar asta vom vedea imediat. Tot ceea ce ți-am spus nu era decât o părere personală. Nimic mai mult.

După câteva clipe, Hughi adaugă, bătând în retragere, spăşit:

— Vezi tu, într-una dintre cărțile fundamentale ale iudaismului, am impresia că în Talmud, scrie ceva de genul „mulți ucigaşi sunt în grădina lui Dumnezeu". Iar afirmația aceasta a fost comentată de Rabbi Janakh, care spune că Dumnezeu a luat în considerare jertfă adusă de Abel, dar că, de fapt, l-a preferat pe Cain. Argumentul care vine în sprijinul acestei teorii este acela că Abel a murit de tânăr, înainte chiar de a apuca să se căsătorească, de unde putem trage concluzia legitimă că noi toți, umanitatea în ansamblul ei, care ne include şi pe noi, poporul lui Israel, cu toții suntem urmaşii lui Cain, nu ai lui Abel. Fără nici o aluzie, Doamne fereşte, fără nici o referire concretă.

Domnul Lion meditează asupra acestui lucru preț de câteva clipe, înghite două, trei alune şi întreabă:

— Ce înseamnă asta? Ce vrei să spui?

Iar Shlomo Hughi, trist:

— Cine? Eu? De unde să ştiu eu? Cu siguranță există multe alte comentarii asupra acestui subiect în tradiția iudaică, însă nivelul meu de pregătire în acest domeniu este încă destul de precar, ca să mă exprim elegant. Ştiu foarte puține lucruri. Aproape nimic. Spune şi tu, nu ți se pare un păcat faptul că l-a preferat pe Cain? Nu ar fi fost oare mai bine pentru noi dacă l-ar fi preferat pe Abel? Dar sigur a avut un motiv întemeiat. Nimic pe lumea aceasta nu este întâmplător. Nimic. Absolut nimic. Nici măcar fluturele de noapte care se învârte pe aici. Nici măcar firul de păr căzut în farfuria cu ciorbă. Dar fiecare lucru în parte, fără excepție, stă mărturie pentru toate celelate. Stă mărturie pentru el însuşi şi pentru încă ceva. Stă mărturie pentru ceva măreț şi îngrozitor. Ceva ce în iudaism se numeşte „Nevăzutul". Ceva ce doar cei mai înțelepți dintre înțelepți cunosc, aflându-se la un nivel superior de sfințenie şi puritate.

Domnul Lion rânjeşte batjocoritor:

— Pe cuvântul meu că eşti puțin dus cu pluta, Hughi. Ba chiar dus bine. Din câte îmi dau seama, ți-au spălat creierul ortodocşii ăia habotnici. Dar tu nici măcar nu îți foloseşti creierul, oricum, şi asta ştiam de multă vreme. Insă în ultima vreme, de când ai căzut în ghearele lor, nu doar că vorbeşte gura fără tine, dar îndrugi numai tâmpenii. Care este legătura, poate îmi explici şi mie, dintre fluturele de noapte şi povestea lui Cain şi a lui Abel? intre firul de păr căzut în farfuria cu ciorbă şi cei mai înțelepți dintre înțelepți? Cel mai bine ar fi să-ți ții gura, Hughi. Gata. Taci, lasă-mă să mă uit la televizor. S-a terminat pauza publicitară.

Shlomo Hughi rămâne pe gânduri preț de o clipă. În cele din urmă, ruşinat şi măcinat de vinovăție, recunoaşte cu voce şoptită:

— Vrei să ştii adevărul? Nici măcar eu nu înțeleg. Pricep tot mai puțin. Într-adevăr, cel mai bine ar fi să-mi țin gura.

*

Yuval Dahan iese pe balcon şi, fără să aprindă lumina, se întinde în hamacul mamei lui, ignorând zborul liliecilor care îşi fac cuib printre frunzele de ficus şi bâzâitul țânțarilor, redactând în minte o scrisoare către scriitorul în cinstea căruia a fost organizat evenimentul literar al serii, găzduit, în urmă cu doar câteva ore, de Casa de cultură „Shunia Shor şi cei şapte martiri". În scrisoarea aceasta îşi exprimă dezgustul față de pedanteria aridă a discursului susținut de criticul literar, încearcă să condenseze în câteva fraze avalanşa de sentimente care se prăvăleşte asupra lui în momentul în care îi citeşte cărțile şi îi explică de ce bănuieşte că el, scriitorul, mai mult decât orice altă persoană de pe lumea aceasta, este capabil să îi înțeleagă versurile, dintre care îndrăzneşte să îi trimită câteva împreună cu scrisoarea de față, în speranța că

va găsi puțin timp pentru a-şi arunca o privire asupra lor şi poate chiar îi va scrie un răspuns de două, trei rânduri.

Timp de câteva minute, Yuval Dahan se lasă purtat pe aripile unei reverii pline de amănunte țesute în jurul scriitorului nostru: este şi el un om sfâşiat de chinuri, nu insuportabile, ca ale mele, dar destul de greu de îndurat, cu siguranță. Acest lucru se poate vedea clar în scrierile sale, dacă ştii să citeşti printre rânduri. Poate că nici el, asemenea mie, nu reuşeşte să doarmă în noaptea asta. Poate că exact acum hoinăreşte singur prin oraş, neputând şi nedorind să doarmă, străbătând stradă după stradă, fără scop, luptând, întocmai ca mine, împotriva hăului întunecat care i s-a cuibărit în piept şi întrebându-se dacă mai are vreun rost să o facă, iar dacă nu are, pentru ce atâta risipă de energie?

Poate că peste puțină vreme paşii îl vor purta, cu totul întâmplător, tocmai pe strada Reines, sau poate nu în mod întâmplător, fiindcă nimic pe lumea aceasta nu este întâmplător. Iar eu voi merge la poştă, să pun în cutie scrisoarea aceasta, şi la capătul străzii Gordon vom da nas în nas şi amândoi vom fi surprinşi de întâlnirea aceasta nocturnă şi poate că scriitorul mă va invita să facem o plimbare împreună şi să schimbăm două vorbe, aşa că iată-ne mergând şi povestind, ajungând până la mare şi cotind apoi la stânga, spre Yafol, iar el nu se va grăbi să se despartă de mine, amândoi vom pierde noțiunea timpului şi probabil că va descoperi la mine, cu totul neaşteptat, ceva ce îi aminteşte de el însuşi Ia tinerețe şi vom continua să străbatem străzile pustii, îndreptându-ne spre cartierul florentin sau înapoi, spre bulevardul Bialik, discutând până la ivirea zorilor despre cărțile lui şi puțin despre versurile mele, dar şi despre viață şi moarte şi alte subiecte delicate, pe care nu aş putea să le discut cu nimeni altcineva, ci cu el şi doar cu el, nici cu părinții mei, nici cu sora mea, cu nimeni în afară de el, disecând noțiuni precum suferința, fiindcă lui aş putea să îi povestesc, deoarece el cu siguranță mă va înțelege, mă va înțelege pe dată şi, poate chiar înainte de a termina ce am de spus, va pricepe totul, poate că începând din noaptea aceasta între noi se va naşte o legătură, poate că vom deveni chiar prieteni, maestru şi discipol, iar astfel, începând din noaptea aceasta, poate că întreaga mea viață se va schimba, şi totul se va datora întâlnirii aceleia întâmplătoare din fața cutiei poştale.

*

După două sau trei săptămâni, scriitorul va răspunde pe scurt scrisorii primite de la Yuval Dahan Dotan:

Am citit cu mult interes şi am descoperit în versurile tale multă seriozitate, originalitate, o anumită prospețime a limbajului, dar va trebui, în primul rând, să-ți stăpâneşti elanul sentimental şi să compui distanțându-te într-o oarecare măsură de ceea ce te înconjoară. Să scrii ca şi cum tu, poetul, nu ai fi unul şi acelaşi cu tânărul torturat de suferință, ca şi cum ați fi două persoane diferite, ca şi cum poetul l-ar putea privi pe băiatul suferind cu un ochi obiectiv, de la distanță, poate chiar puțin amuzat. Poate încerci, de exemplu, să scrii ca şi cum între voi dpi s-ar întinde o prăpastie de o sută de ani, adică între acela care face subiectul poeziei şi cel care o compune, între ceea ce îl doare şi momentul creației, ce spui?

Între paranteze fie spus, nu îți dau dreptate întru totul în ceea ce priveşte expunerea criticului literar Bar-Orein. Din câte înțeleg, nu este tocmai cel mai drăguț om din lume şi îmi pare rău să aud că la sfârşitul evenimentului, când te-ai dus la el, te-a respins aproape cu brutalitate, însă, pe de altă parte, nu este corect să spui despre el că „habar nu are ce este viața": locuieşte de foarte mulți ani singur, într-un apartament situat la parterul unei clădiri de pe strada Adam HaCohen, rămas văduv de două ori, ținând cursuri la seminarul kibbutzului; cu siguranță nu ştiai că unica lui fiică, Aya, a rupt orice relație cu el încă de pe vremea când avea doar şaisprezece ani şi jumătate, şi-a schimbat numele în Jocelyne, s-a învârtit vreo doi ani prin New York, pozând goală pentru diverse reviste, după care s-a întors şi s-a pocăit, mări- tându-se cu un colonist din Alon Moreh, iar acum, de vreo două sau trei săptămâni, în inima domnului Bar-Orein se duce o bătălie, dacă să îşi considere în continuare fiica excomunicată sau, din contră, să îşi calce în cele din urmă pe inimă, să renunțe la principii şi să se învo- iască, dar numai o singură dată, excluzând orice posibilitate ca acest lucru să se întâmple din nou în viitor, să treacă linia verde şi să păşească în Teritoriile Ocupate pentru a-şi vizita pentru prima oară fiica şi să îşi strângă în brațe nepotul colonist cu acte în regulă.

*

Sau să-l luăm, de exemplu, pe Ovdeia Hazam, de la agenția Isratex, tipul acela care a câştigat la loterie, a divorțat, s-a îmbogățit, împrumuta bani în stânga şi în dreapta fără să clipească, care se plimba prin tot oraşul în Buickul lui albastru, făcea donații la sinagogă pentru suluri noi de Tora, finanța un post de

radio privat adresat unui public ultraortodox, îşi risipea neobosit averea făcând acte de binefacere şi întreţinând blonde venite din Rusia, cumpăra terenuri în Teritorii, pentru ca mai apoi să intre, plin de entuziasm, în viaţa politică, şi-a schimbat locuinţa de şase ori în numai doi ani, l-a căsătorit pe fiul său cu Lucy, fata aceea care a ieşit pe locul al doilea la concursul Miss Litoral, până şi Itzhak Shamir şi Shimon Peres şi-au făcut timp să participe la ceremonia exuberantă," sute de invitaţi l-au sărutat atunci, iar el, îmbrăcat într-un costum albastru de mătase, cu batista împăturită aranjată în buzunarul de la piept, i-a îmbrăţişat cu putere pe toţi, bărbaţi şi femei deopotrivă, parlamentari, agenţi imobiliari, artişti, jurnalişti din presa locală, pe toţi i-a luat în braţe şi i-a strâns la piept, plângând emoţionat, făcând glume pe un ton baritonal, obligându-i să guste — cel puţin să guste - din toate specialităţile pregătite pentru acel eveniment şi să mai închine un pahar în cinstea lui, şi care acum zace în întuneric, într-un salon de la spitalul Yehilov, pe un aşternut îmbibat de sudoare, între alţi doi muribunzi, cu cearşaful plin de urină şi câteva picături de sânge uscate în jurul nărilor şi la colţurile gurii, iar cu un geamăt şuierat şi o mişcare greoaie, ridică masca de oxigen care îi acoperă nasul şi gura, pieptul i se umflă şi se prăbuşeşte şi, toropit de efectul morfinei, îşi aminteşte şi parcă nu îşi aminteşte palmele mari care îi mângâiau iar şi iar capul, umerii, pieptul, o femeie înlăcrimată, sau mai multe? Apoi deodată, dinaintea ochilor lui închişi prinde contur locul din care izvorăşte Iordanul: luminos, de-a dreptul orbitor, inundat de cântecul păsărilor, traversat de două pârâiaşe între care se întinde o oază umbroasă de eucalipt. Copacii sunt uriaşi, părând mai degrabă a face parte din regnul animal, decât din cel vegetal. Este un loc izolat, cufundat în linişte. In afară de cântecul păsărilor şi de şuieratul vântului, care înfioară din când în când frunzele arborilor, nu se aude nici un alt sunet, pacea fiind profundă, perfectă. O albină invizibilă zumzăie în inima luminii. Două păsărele îi ţin isonul. Fiindcă în urmă cu puţină vreme întreaga Galilee a fost udată de o ploaie bogată, cu tunete şi rafale puternice de vânt. Acum totul a trecut. Cerul e senin şi curata întreaga regiune, de aici până la poalele munţilor, pare scăldată într-o lumină puternică. Aburi uşori plutesc deasupra celor două pârâiaşe. Din când în când, oglinda apei este încreţită de valuri înspumate sau e tulburată de umbra unui banc de peşti alunecând uşor, mut, împins de curent.

Frunzele cad încet, constant, foşnind şi faşâind fără încetare, răscolind până în adâncuri liniştea apusului de sub masca de oxigen, iar din când în când se aude un sunet sfâşietor, ca un fel de horcăit înăbuşit, asemenea scrâşnetuli nisipului sub roţile grele ale unei maşini; şi sunetul acesta se insinuează acum în visul lui Riki, chelneriţa, din a cărei gură adormită ies două gemete înspăimântate, în timp ce mâna ei somnoroasă încearcă să alunge umbra monstruoasă care se apleacă asupra patului ei pe întuneric. Subtil, răbdător şi binevoitor, Beri Katzenelson ştia cum să rezolve astfel de probleme într-o manieră generoasă şi discretă, deşi nu scutită de oarecare metode mai puţin ortodoxe: situaţia în care ne aflăm este urâtă, grotescă, îngrozitoare.

*

Afară încă este cald şi umed şi întuneric beznă. Scriitorul îşi aprinde acum o ultimă ţigară, după care merge la culcare. Sunetele specifice orei patru dimineaţa urcă până la fereastra lui: stropii de apă împroşcaţi de asper-oare peste iarba gazonului. Vaietul zgomotos şi întrerupt al unei maşini parcate în apropiere, care nu mai poate suporta singurătatea acestei nopţi lungi. Plânsul înăbuşit al unui bărbat din apartamentul vecin. Ţipătul unei păsări de noapte, undeva în apropiere, care poate vede în clipa aceasta ceea ce ochilor tăi şi ochilor mei le este încă ascuns. Spune-mi, ai auzit vreodată numele Tzfonia Beit-Halahmi? Ai auzit de Rime despre viaţă fi moartei Nu? Este un poet minor, ale cărui versuri erau pe vremuri destul de cunoscute, dar care, odată cu trecerea timpului, a fost dat uitării. El s-a înşelat în privinţa chestiunii cu mirele si mireasa. Si iată că strigătul păsării de noapte a încetat, iar în ziarul de seară care mă aşteaptă la marginea patului citesc: ieri-dimineaţă, în zori, la Raanana, poetul a murit în somn, în urma unui atac de cord la vârsta de nouăzeci şi şapte de ani. Din când în când măcar, ar trebui să aprindem câte o lumină, să vedem ce se întâmplă în jurul nostru. Si ziua de mâine va fi călduroasă şi umedă. De fapt, ziua de mâine a sosit deja.

Scriitorul.

Riki: Chelneriță. Pe vremuri a fost îndrăgostită de Charlie, portarul de rezervă al echipei Bnei Yehuda, care o alinta uneori pisi-pisi.

Charlie: Portarul de rezervă al echipei de fotbal Bnei Yehuda. A petrecut de minune în Eilat alături de Riki şi de Lucy. Acum este proprietarul unei fabrici din Holon, unde produce sisteme de încălzire folosind energia solară, pe care le comercializează chiar şi în Gipru.

Lucy: Câştigătoarea locului al doilea la concursul Miss Litoral. Şi ea a petrecut de minune în Eilat alături de Charlie. În cele din urmă s-a căsătorit în cadrul unei ceremonii somptuoase cu fiul lui Ovdeia Hazam, de la Isratex.

Domnul Lion: Omul şefului. Hotărât şi corpolent.

Shlomo Hughi: Subordonatul domnului Lion. Pricepe din ce în ce mai puțin.

Ovdeia Hazam: Fost angajat al Isratex. Proprietarul unui Buick albastru. In care se plimba toată ziua pe străzile oraşului alături de câteva tovarăşe bune venite din Rusia. Acum este bolnav de cancer, internat în spital, unde nu vine nimeni să îi schimbe săculeţul în care îşi face nevoile şi care este deja plin.

Fiul lui Ovdeia Hazam: Căsătorit cu Lucy, cea care s-a clasat pe locul al doilea la concursul Miss Litoral. La nunta lor au participat Itzhak Shamir şi Shimon Peres.

Shunia Shor şi cei şapte martiri: Shunia Shor a fost mecanic, ideolog, dar a şi pus pe muzică poezii folclorice. In l937 a fost ucis împreună cu alți şapte muncitori în mina Tel Hazon de către câțiva tineri arabi care se hotărâseră să-i stârpească pe toți evreii din țară. Centrul comunitar, devenit mai târziu casă de cultură, locul în care scriitorul şi-a întâlnit publicul şi cititorii, poartă numele „Shunia Shor şi cei şapte martiri din mină".

Yeruham Sdemati: Administrator şi director al Casei de cultură „Shunia Shor şi cei şapte martiri din mină". Ii place la nebunie să lingă partea lipicioasă a timbrelor. Un om bolnav.

Rabbi Alter Druyanour: Autoul Cărții veseliei şi a înţelepciunii.

Ruhale Reznikr: Actriță recitatoare. Deține o colecție de cutii de chibrituri aduse de la hoteluri renumite din toată lumea.

Yakir Bar-Orein (Zitomirsky): Critic literar. Văduv. Unica lui fiică este căsătorită cu un celebru colonist din Alon Moreh.

Tzfonia Beit-Halahmi: Poet. Numele lui adevărat, din câte ştiu, este Avraham (Bumek) Schuldenfrei. A scris *Rime despre viață şi moarte.* S-a înşelat într-o singură privință.

Beri Katzenelson: In portretul atârnat pe perete pare un bărbat viclean, dar binevoitor.

Miriam Nehorait:. Însetată de cultură. Prepară dulcețuri groase de fructe. Ea nu ştie, dar copiii din cartier o strigă Miriam Norait.

Yehiel Nehorait: Soțul lui Miriam Nehorait. A murit în urmă cu nouă ani, când era emisarul mişcării sioniste la Montevideo.

Yuval Dahan Dotam: Un poet foarte tânăr. Nu prea fericit.

Doctor Pesah Ikhat: Educator cu experiență sau director-adjunct, care nu vede cu ochi buni evoluția literaturii contemporane.

Hozelito: Motanul lui Ruhale Reznik. Gelos. Ştie să citească ceasul. Îi provoacă stăpânei sentimente de vinovăție.

Unchiul Osia: Acordor de piane. Spălăcit. Odată, în urmă cu mulți ani, l-a uitat pe scriitor (care pe atunci nu era decât un copil) la farmacia Frații Pogrovinsky. Circulă zvonuri că vreme de un an sau doi ar fi ascuns-o în pivnița lui din strada Brenner pe nepoata lui Troțki.

Parlamentarul Shmuel Mikunis (membru al Partidului Comunist Israelian): Odată, unchiul Osia aproape că l-a luat la bătaie, dar după aceea, când amândoi s-au îmbolnăvit în acelaşi an, de aceeaşi boală, s-au împrietenit, îngrijindu-se unul pe celălalt.

Madame Pogrovinskaia (de la farmacia Frații Pogrovinsky): l-a dus pe scriitor, care pe atunci nu era decât un copil, în depozitul întunecat al farmaciei, unde i-a arătat leacuri şi otrăvuri, vorbindu-i în şoaptă.

O femeie scundă, cu ochelari, îmbrăcată într-un costum cu sacou şi pantaloni cu dungi albe şi verzi: Mama lui Shaghiv, care nu a văzut niciodată un scriitor în viață, şi de aceea este important să îl vadă pe scriitorul nostru de aproape. A stat odată de vorbă, la magazin, cu doamna Leah Goldberg.

Shaghiv: Are aproape nouă ani. Tace. N-are nici un chef să vadă un scriitor, vrea doar să scape şi să o ia la fugă, dar mama lui îl strânge cu putere de braţ, cu mâna încleştată deasupra cotului său.

Lisaveta Kunitzin: Vecină. Medic oftalmolog. A privit întâmplător pe fereastră şi a văzut.

Lisaveta Shominer. Mama lui Yeruham Sdemati. A murit la Cracovia, în urmă cu şaizeci şi şase de ani. Visa să devină cântăreaţă celebră. Fiul ei, în vârstă de şaptezeci şi doi de ani, încă o mai visează din când în când.

Aya (Jocelyne): Fiica lui Yakir Bar-Orein. Pe vremuri a pozat goală în New York, iar acum este căsătorită cu un colonist renumit din Alon Moreh.

Copilul: Fiul colonistului şi al Ayei, nepotul lui Yakir Bar-Orein.

Amold Bartok: Şomer, ochelarist şi uscăţiv. Dat afară din cadrul secretariatului filialei locale, pentru ca apoi să sorteze colete, cu jumătate de normă, la o firmă de curierat. Interesat de viaţa eternă. Din câte se pare, singurul motiv pentru care a participat la evenimentul literar al serii a fost acela de a-şi râde de scriitorul nostru.

Ofelia: Mama lui Arnold Bartok. In vârstă de optzeci şi şase de ani. Are picioarele paralizate. Dependentă de oala de noapte. Doarme pe o singură saltea cu fiul ei în vârstă de şaizeci de ani, căruia se încăpăţânează să îi spună Arale, vrând să îl enerveze, deşi numele lui este Arnold, nu Arale, şi i-a spus asta de o mie de ori până acum.

Un paznic de noapte scund.

Un fotograf de portrete sepia: îi aranjează pe toţi la locurile lor, le spune când să zâmbească şi când să nu se mişte.

Pisica lui Miriam Nehorait. Nu ascultă ordinele fotografului, se mişcă în timp ce aparatul declanşează şi de aceea îi ies în poză trei sau patru cozi.

Cei doi fii căsătoriţi ai lui Miriam Nehorait. Medici ginecologi la New York, unul dintre ei căsătorit cu fiica Lisavetei Kunitzin.

Nepoata lui Yeruham Sdemati: în vârstă de paisprezece ani şi jumătate, încă i se mai spun ghicitori pentru copii.

Fratele medic al lui Yeruham Sdemati: I-a mărturisit lui Yeruham Sdemati că boala de sânge de care suferă nu are leac.

Soţia domnului Lion şi soţia lui Shlomo Hughv. Amândouă au fost trimise în bucătărie, pentru că filmul de la televizor nu era pentru ele.

Arad, 2006

La preţul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea
timbrului literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
cont nr. R044 RNCB 5l0l 0000 0l7l 000l,
B.C.R. Unirea, Bucureşti.

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

DTP
DENISA BECHERU CARMEN PETRESCU

Corector
ALINA IOAN

Apărut 20ll
BUCUREŞTI - ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. CORESI S.A.

Opera lui Amos Oz este tradusă în peste patruzeci de limbi.

Un scriitor celebru, o poveste desfășurată pe parcursul unei singure seri caniculare și o avalanșă de personaje schițate din tușe sigure și expresive. Acestea sunt ingredientele romanului ***Rime despre viață și moarte***, care aduce în prim-plan relația artistului cu realitatea, cu opera și cu personajele sale. Dacă în *Poveste despre dragoste și întuneric* Amos Oz ne oferea un bildungsroman emoționant și sincer, în ***Rime despre viață și moarte*** autorul dezvăluie, lucid, chipul creatorului matur, obsedat de dificila coabitare dintre sfera publică și sfera privată, dintre lumea reală și cea imaginară.

„O capodoperă a punerii în relație a unor personaje trasate din linii fine, o fabulă ce aduce în discuție teme precum sexul și moartea, o scriitură plasată între universul ficțional al lui J.M. Coetzee și cel al lui Milan Kundera."

The Guardian

„Îmbinând ironia și compasiunea, Amos Oz explorează unul dintre cele mai profunde și incurabile defecte umane: nesiguranța."

The Jerusalem Post

„Un roman caracterizat de o extraordinară forță evocatoare."

The New York Times Book Review

„Această carte este o meditație asupra artei scrisului, a relației dintre literatură și viață, dintre viață și moarte."

The Scotsman

seria de autor

Amos Oz